

แผนที่มรดกทางวัฒนธรรม (CULTURAL ATLAS)

โครงการจัดทำแผนแม่บท
และผังแม่บทการอนุรักษ์
และพัฒนาบริเวณเมืองเก่า

ปัตตานี

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปัตตานี
จังหวัดปัตตานี
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

แผนที่มรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าปัตตานี

(Cultural Atlas)

โครงการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าปัตตานี

เสนอ

จังหวัดปัตตานี

โดย

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คำนำ

ด้วยประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานที่ยาวนานของเมืองปัตตานีก่อให้เกิดคุณค่าและเอกลักษณ์ในฐานะเมืองเก่าที่สำคัญเมืองหนึ่งในภาคใต้ ดังนั้นในปี พ.ศ. 2555 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า จึงดำเนินการกำหนดพื้นที่เมืองเก่ากลุ่มที่ 2 ลำดับที่ 1 รวม 5 เมือง ได้แก่ เมืองเก่าแพร์ เมืองเก่าเพชรบุรี เมืองเก่าจันทบุรี เมืองเก่าร้อยเอ็ด และเมืองเก่าปัตตานี และได้ออกประกาศคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เรื่อง ประกาศพื้นที่เมืองเก่าปัตตานี อาศัยอำนาจตามความในข้อ 9(1) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 120/2557 ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2557 ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2558 จึงประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าปัตตานี มีเนื้อที่รวม 2.35 ตารางกิโลเมตร

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจังหวัดปัตตานีได้มอบหมายให้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดำเนินการโครงการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าปัตตานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวางนโยบาย จัดทำแผนแม่บทแนวทาง แผนปฏิบัติการ และมาตรการต่างๆ ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าปัตตานีอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชนและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าปัตตานีให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดความเจริญรุ่งเรืองด้านศิลปกรรมและวัฒนธรรมของชาติ

ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้จัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Atlas) บริเวณเมืองเก่าปัตตานี ในโครงการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าปัตตานี เพื่อนำเสนอข้อมูลผลสำรวจแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในบริเวณเมืองเก่า และสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าปัตตานีในอนาคต

คณะที่ปรึกษา

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญรูป	ค
สารบัญตาราง	ง
บทที่ 1 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าปัตตานี	1
บทที่ 2 พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองเก่าปัตตานี	4
2.1 ช่วงที่ 1 (พุทธศตวรรษที่ 11-18) ปัตตานีที่เมืองโบราณยะรัง	6
2.2 ช่วงที่ 2 (พุทธศตวรรษที่ 19-23) ปัตตานีเมืองท่านานาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	8
2.3 ช่วงที่ 3 (พุทธศักราช 2439 - 2458) เมืองปัตตานีในมณฑลปัตตานี	12
2.4 ช่วงที่ 4 (พุทธศักราช 2458 – ปัจจุบัน) ปัตตานีสัมัยรัชกาลที่ 5 ถึงปัจจุบัน	19
บทที่ 3 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในเมืองเก่าปัตตานี	20
3.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้	20
3.1.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทศาสนสถาน	30
3.1.2 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทเรือนแถว	43
3.1.3 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทอาคารพาณิชย์	64
3.1.4 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทเรือนพักอาศัย	96
3.1.5 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทพื้นที่โล่งว่างที่สำคัญของเมือง	104
3.2 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้	105
3.2.1 มรดกวัฒนธรรมด้านอาหาร	107
3.2.2 มรดกวัฒนธรรมด้านเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย	108
3.2.3 มรดกวัฒนธรรมด้านดนตรีและศิลปะการแสดง	109
3.2.4 มรดกวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมและตำนาน	109
3.2.5 มรดกทางวัฒนธรรมด้านประเพณี พิธีกรรมและธรรมเนียมท้องถิ่น	110
เอกสารอ้างอิง	111

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 1.1 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าปัตตานีและพื้นที่ต่อเนื่อง (ฉบับปรับปรุง)	3
รูปที่ 2.1 แผนผังแหล่งโบราณคดีเมืองยะรัง	6
รูปที่ 2.2 แผนผังแสดงที่ตั้งแหล่งโบราณสถานบ้านวัด	7
รูปที่ 2.3 แผนผังแสดงที่ตั้งแหล่งโบราณสถานบ้านจาและ	8
รูปที่ 2.4 แผนผังแสดงที่ตั้งแหล่งโบราณสถานบ้านปะแว	9
รูปที่ 2.5 แหล่งโบราณสถานในเมืองยะรัง	10
รูปที่ 2.6 เส้นทางการค้าทางทะเลและเมืองท่าโบราณในอินเดียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	11
รูปที่ 2.7 ที่พักข้าหลวงผู้ช่วยเมืองปัตตานี รศ.121	12
รูปที่ 2.8 ขบวนเรือรับเสด็จครั้งรัชกาลที่ 5 เสด็จมณฑลปัตตานี วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2448	13
รูปที่ 2.9 คณะข้าราชการรอรับเสด็จครั้งรัชกาลที่ 5 เสด็จมณฑลปัตตานี พ.ศ. 2448	14
รูปที่ 2.10 ขบวนรับเสด็จและเครื่องบรรณาการที่จัดโดยชาวเมืองปัตตานี	15
รูปที่ 2.11 งานฉลองศาลาการเปรียญวัดตานีนรสโมสรในคราวรับเสด็จรัชกาลที่ 5 ใน พ.ศ. 2448	15
รูปที่ 2.12 ท่าเรือสุลต่าน ใน พ.ศ. 2448	16
รูปที่ 2.13 สภาพบ้านเมืองของมณฑลปัตตานี ใน พ.ศ. 2458	17
รูปที่ 3.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้แยกตามระดับคุณค่าริมถนนอาเนาะรู	22
รูปที่ 3.2 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้แยกตามระดับคุณค่าริมถนนปัตตานีภิรมย์	24
รูปที่ 3.3 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้แยกตามระดับคุณค่าริมถนนญาติ	26
รูปที่ 3.4 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้แยกตามระดับคุณค่าย่านจะบังติกอ	28
รูปที่ 3.5 ตัวอย่างแหล่งมรดกวัฒนธรรมด้านอาหารเพื่อการท่องเที่ยวและเรียนรู้ชุมชนในพื้นที่ ศึกษา	108
รูปที่ 3.6 ตัวอย่างแหล่งมรดกด้านเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายและผ้าหรือสิ่งทอประจำถิ่นในพื้นที่ ศึกษา	108
รูปที่ 3.7 ตัวอย่างแหล่งมรดกด้านดนตรีและศิลปะการแสดงในพื้นที่ศึกษา	109

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 3.1	บัญชีอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าริมถนนอาเนาะรู	23
ตารางที่ 3.2	บัญชีอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าริมถนนปัตตานีภิรมย์	25
ตารางที่ 3.3	บัญชีอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าริมถนนฤาดี	27
ตารางที่ 3.4	บัญชีอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าในตำบลจะบังติกอ	29
ตารางที่ 3.5	บัญชีอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าย่านการค้าใหม่	29

บทที่ 1 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าปัตตานี

“เมืองเก่า” หมายถึง เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาแต่กาลก่อน และมีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมีรูปแบบผสมผสานของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น หรือมีลักษณะของรูปแบบวิวัฒนาการทางสังคมที่สืบต่อมาของยุคต่างๆ หรือเคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่ง หรือโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือสถาปัตยกรรม ซึ่งมีคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดี และประวัติศาสตร์ ที่ยังคงหลักฐานทั้งกายภาพที่บ่งบอกถึงลักษณะอันเด่นชัดของโครงสร้างเมืองหรือโบราณสถานในอดีต และยังมีการใช้สอยในลักษณะเมืองที่ยังมีชีวิตอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน

ด้วยประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานที่ยาวนานของเมืองปัตตานี จึงก่อให้เกิดคุณค่าและเอกลักษณ์ในฐานะเมืองเก่าที่สำคัญเมืองหนึ่งในภาคใต้ ดังนั้นในปี พ.ศ. 2555 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า จึงดำเนินการกำหนดพื้นที่เมืองเก่ากลุ่มที่ 2 ลำดับที่ 1 รวม 5 เมือง ได้แก่ เมืองเก่าแพร์ เมืองเก่าเพชรบุรี เมืองเก่าจันทบุรี เมืองเก่าร้อยเอ็ด และเมืองเก่าปัตตานี และได้ออกประกาศคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เรื่อง ประกาศพื้นที่เมืองเก่าปัตตานีอาศัยอำนาจตามความในข้อ 9(1) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 และคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 120/2557 ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2557 ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 จึงประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าปัตตานี มีเนื้อที่รวม 2.35 ตารางกิโลเมตร

แต่เนื่องด้วย ประกาศคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เรื่องประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าปัตตานี ลงวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2558 มีความคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการอธิบายแนวเขต คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เห็นสมควรให้แก้ไขคำอธิบายแนวเขตดังกล่าวเสียใหม่ให้ตรงตามข้อเท็จจริงและเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยยังคงมีขนาดเนื้อที่รวม เขตพื้นที่หลัก และพื้นที่ต่อเนื่องเช่นเดิมตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบในการประชุมเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 อาศัยอำนาจตามความในข้อ 9 (1) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 และตามมติคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ครั้งที่ 1/2561 เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2561 มติคณะรัฐมนตรีในการประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 รับทราบการปรับปรุงคำอธิบายประกอบแนวเขตพื้นที่เมืองเก่าปัตตานี และตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 324/2560 ลงวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2560 เรื่องมอบหมายและมอบอำนาจให้รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีปฏิบัติหน้าที่ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการในคณะกรรมการต่างๆ ตามกฎหมาย ประธานคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า จึงออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้

“พื้นที่หลัก” หมายความว่า พื้นที่ซึ่งเป็นบริเวณศูนย์กลางเมืองเก่าปัตตานีและมีการกระจุกตัวขององค์ประกอบเมืองที่สำคัญ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ ความโดดเด่นของสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม หรือการเป็นที่ตั้งของโบราณสถาน มีเนื้อที่ประมาณ 1.23 ตารางกิโลเมตร โดยแบ่งออกเป็น 3 บริเวณได้แก่ บริเวณที่ 1 บริเวณศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ย่านชินกัมปัง บนถนนอาเนาะรู ย่านการค้าเก่าบนถนนญาติ และย่านชุมชนโดยรอบ บริเวณที่ 2 บริเวณย่านการค้าเก่าบนถนนปัตตานีภิรมย์ ซึ่งมีตึกแถวเก่าที่มีเอกลักษณ์เรียงรายเกาะกลุ่มกันอย่างต่อเนื่องบริเวณที่ 3 บริเวณเมืองเก่าจะบังติกอ ประกอบไปด้วย วังเจ้าเมือง สุสานโต๊ะอาเยาะห์ และย่านชุมชนโดยรอบ

“พื้นที่ต่อเนื่อง” หมายความว่า บริเวณที่ต่อเนื่องกับเขตพื้นที่หลักซึ่งสมควรให้เป็นบริเวณส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่หลัก ได้แก่ บริเวณมัศยิดกลางจังหวัดปัตตานี ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขจังหวัดปัตตานี บนถนนสุวรรณมงคล และแนวกันชนระยะ 100 เมตร จากพื้นที่หลักทั้งหมดสองฝั่งแม่น้ำปัตตานี รวมถึงชุมชนฝั่งตะวันตกของถนนยะรังมีเนื้อที่ประมาณ 1.12 ตารางกิโลเมตร ให้เขตพื้นที่เมืองเก่าปัตตานีมีเนื้อที่รวม 2.35 ตารางกิโลเมตร เป็นไปตามแผนที่ท้ายประกาศ โดยมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ เริ่มต้นที่บริเวณพิกัด QH 492604 ข้ามแม่น้ำปัตตานีไปทางทิศตะวันออกเฉียงบนขนานกับถนนเจริญนคร โดยห่างจากกึ่งกลางถนนเจริญนครประมาณ 100 เมตร ผ่านถนนนาเกลือ สิ้นสุดที่ถนนนาเกลือซอย 4/1 ซึ่งห่างจากกึ่งกลางถนนนาเกลือประมาณ 100 เมตร

2 ทิศตะวันออก เริ่มจากถนนนาเกลือซอย 4/1 ไปทางทิศใต้ เฉียงบนขนานกับถนนนาเกลือโดยห่างจากกึ่งกลางถนนนาเกลือประมาณ 100 เมตร ผ่านถนนรามโกมุท แล้วไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ จนถึงปากทางเข้าถนนยะรังตรอก 1 เฉียงบนตามแนวกึ่งกลางถนนยะรังไปทางทิศใต้ผ่านสี่แยกจะบังติกอประมาณ 30 เมตร แล้วไปทางทิศตะวันออกเฉียงบนขนานไปกับถนนยะรังซอย 5 โดยห่างจากจุดกึ่งกลางถนนยะรังซอย 5 ประมาณ 100 เมตร โดยมีระยะทางประมาณ 400 เมตร แล้วไปทางทิศใต้ โดยเฉียงบนขนานไปกับกึ่งกลางถนนยะรัง โดยห่างจากจุดกึ่งกลางถนนยะรังประมาณ 400 เมตร ผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 42 (ถนนเพชรเกษม) ไปสิ้นสุดที่กึ่งกลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 410

ทิศใต้ เริ่มจากจุดกึ่งกลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 410 ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เฉียงบนขนานไปกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 410 และถนนยะรัง โดยมีระยะห่างจากจุดกึ่งกลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 410 และถนนยะรังประมาณ 100 เมตร โดยข้ามแม่น้ำปัตตานีและเฉียงบนตามแนวกึ่งกลางแม่น้ำปัตตานีไปทางทิศตะวันตกโดยห่างจากจุดกึ่งกลางแม่น้ำปัตตานีประมาณ 100 เมตร สิ้นสุดที่กึ่งกลางคลองสาธารณะประโยชน์

ทิศตะวันตก เริ่มจากกึ่งกลางคลองสาธารณะประโยชน์ เฉียงบนขนานกับกึ่งกลางแม่น้ำปัตตานีไปทางทิศเหนือ โดยห่างจากจุดกึ่งกลางแม่น้ำปัตตานีระยะทางประมาณ 100 เมตร โดยผ่านถนนโรงอ่างแล้วไปทางทิศตะวันออกเฉียงบนขนานกับกึ่งกลางแม่น้ำปัตตานี ไปทางทิศเหนือสิ้นสุดที่พิกัด QH492604

บทที่ 2 พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองเก่าปัตตานี

ปัตตานีเป็นดินแดนที่มีประวัติความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันยาวนานชาวพื้นเมืองมีจิตสำนึกต่ออดีตของตนสูงมากเช่นเดียวกับทางฝ่ายรัฐบาลกลางได้ใช้ความพยายามเป็นเวลายาวนานที่จะนำเอาดินแดนส่วนนี้ไปอยู่ภายใต้การปกครองดูแลอย่างใกล้ชิด ประวัติศาสตร์ปัตตานีจึงเต็มไปด้วยการดิ้นรนต่อสู้เพื่อพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า ความสัมพันธ์กับต่างชาติ การรับเอาวัฒนธรรมจากต่างชาติและการรักษาระดับความสัมพันธ์อันเหมาะสมจากการที่รัฐบาลกลางค่อยๆ กระทบการปกครองเมืองปัตตานีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ด้วยเหตุนี้ปัตตานีในอดีตจึงกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญและมีการกระทบกระทั่งกันทางประวัติศาสตร์มากที่สุดแห่งหนึ่ง บันทึกทางประวัติศาสตร์ของปัตตานีในอดีตจึงมีทั้งบันทึกของชาวพื้นเมืองที่มีลักษณะเป็นปฏิกริยาต่อการเข้าควบคุมของรัฐบาลกลางและเอกสารของทางฝ่ายรัฐบาลที่เขียนขึ้นเพื่ออธิบายความชอบธรรมของตนที่จะรวมเอาดินแดนแห่งนี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทยอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันการเสนอประวัติศาสตร์ปัตตานีในลักษณะที่เป็นข้อเท็จจริงจึงต้องอาศัยการตรวจสอบเอกสารอย่างถี่ถ้วนและเป็นการยากลำบากอย่างยิ่ง (สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2529)

เมืองปัตตานีพัฒนาขึ้นมาจากหมู่บ้านเล็กๆ ริมฝั่งทะเล เมื่อมีเรือสินค้ามาจอดแวะอยู่บ่อยๆ เมืองก็ขยายตัวออกไป มีผู้คนมาอาศัยหนาแน่น ราชาศรีวงศ์ย้ายเมืองหลวงจาก "โกตามะห์ลิษย์" เมืองหลวงเก่ามายังปัตตานี สมัยนั้นการติดต่อกับต่างชาติ โดยเฉพาะอินเดียและคาบสมุทระอาหรับได้ส่งผลสำคัญคือการยอมรับนับถือศาสนาอิสลามโดยตามตำนานกล่าวว่าชาวปาไซทำการรักษาอาการป่วยของรายาอินทिरาที่ไม่มีใครสามารถรักษาให้หายได้ พระองค์จึงยินยอมรับนับถือศาสนาอิสลาม และการดัดแปลงอักษรอาหรับเป็นอักษรยาวี นอกจากนี้ยังติดต่อกับอาณาจักรอยุธยาอย่างใกล้ชิด ดังที่ปรากฏในปี พ.ศ. 2106 ว่ากองทัพปัตตานีได้เดินทางมาถึงอยุธยา และได้ก่อความวุ่นวายขึ้น จากเหตุการณ์นี้ทำให้ความสัมพันธ์กับอยุธยาตกต่ำลงขณะที่เหตุการณ์ภายในก็เต็มไปด้วยการแย่งชิงอำนาจในหมู่เครือญาติเรื่อยมา จนกระทั่งไม่มีผู้สืบทอดอำนาจหลงเหลือ บัลลังก์รายาจึงตกเป็นของสตรีในที่สุด

อาณาจักรปัตตานีในช่วงสมัยรายาฮิยา (พ.ศ. 2127-2159) ถึงรายากูนิง (พ.ศ. 2178-2231) ซึ่งล้วนเป็นกษัตริย์ ถือเป็นอาณาจักรของชาวมลายูที่มีความรุ่งเรืองมากที่สุด หลังจากมะละกาตกเป็นเมืองขึ้นของโปรตุเกส ทำให้ปัตตานีกลายเป็นศูนย์กลางการค้าขายและมีความรุ่งเรืองมาก ดังบันทึกของชาวต่างชาติว่า “... พลเมืองปัตตานีมีชายอายุ 16-60 ปี อยู่ถึง 150,000 คน เมืองปัตตานีมีผู้คนหนาแน่น เต็มไปด้วยบ้านเรือน บ้านเรือนราษฎรนับตั้งแต่ประตูราชวังถึงตัวเมืองปลูกสร้างเรียงรายไม่ขาดระยะ หากว่ามีแมวเดินบนหลังคาบ้านหลังแรกไปยังหลังสุดท้าย ก็เดินได้โดยไม่ต้องกระโดดลงบนพื้นดินเลย ...”

ในสมัยรายาฮิยา การติดต่อกับต่างชาติเจริญรุ่งเรืองมาก มีเรือสินค้าเข้ามาเทียบท่าอย่างไม่ขาดสาย และเริ่มการค้ากับฮอลันดา สเปน และอังกฤษเป็นครั้งแรก พระองค์ยังพระราชทานพระชนิษฐาอูงแก่สุลต่านแคว้นปะหัง เพื่อคานอำนาจกับแคว้นยะโฮร์ ต่อมาในสมัยรายาปิรุ ปัตตานีและกลันตันรวมตัวกันเป็น

สหพันธรัฐปัตตานี และทรงพระราชทานพระธิดาคุณิง ธิดาของพระชนินชฎาอุงกับสุลต่านแคว้นปะหัง แก่ออกญาเดโช บุตรเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช

แต่หลังจากรายาปีรุสวรรัตในปี 2167 รายาอุงซึ่งเสด็จกลับมาจากปะหังก็ตัดสัมพันธ์กับอยุธยา ทรงยุติการส่งบรรณาการต่ออยุธยา ยกทัพตีเมืองพัทลุงและนครศรีธรรมราช พระนางยังให้พระธิดาคุณิง ภรรยาของออกญาเดโช อภิเษกกับสุลต่านแคว้นยะโฮร์ ด้วยเหตุเหล่านี้ทำให้สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงส่งกองทัพเข้าโจมตีเมืองปัตตานีในปี พ.ศ. 2177 แต่ไม่อาจเอาชนะได้ เมื่อถึงปี พ.ศ. 2178 รายาอุงเสด็จสวรรคตนำไปสู่การเจริญสัมพันธไมตรีที่แน่นแฟ้นของ 2 อาณาจักรขึ้นใหม่ในช่วงสั้น ๆ ปัตตานีส่งดอกไม้เงินดอกไม้ทองแก่อยุธยาตามเดิม และรายากุNINGเสด็จเยือนกรุงศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. 2184 แต่ความสัมพันธ์ก็กลับตันกลับตกต่ำลง ราชวงศ์ศรีวังสาสิ้นสุดลง เมื่อกองทัพกลับตันยกทัพตีเมืองปัตตานีแตกในปี พ.ศ. 2231 รายากุNINGเสด็จหนีไปแคว้นยะโฮร์ และสิ้นพระชนม์ลงระหว่างทางที่แคว้นกลับตัน หลังจากนั้นมาอาณาจักรปัตตานีก็ไม่สามารถกลับมารุ่งเรืองได้อย่างเก่าอีก และอยู่ภายใต้การปกครองของกลับตัน เศรษฐกิจที่ซบเซาทำให้อาณาจักรอ่อนแอลง

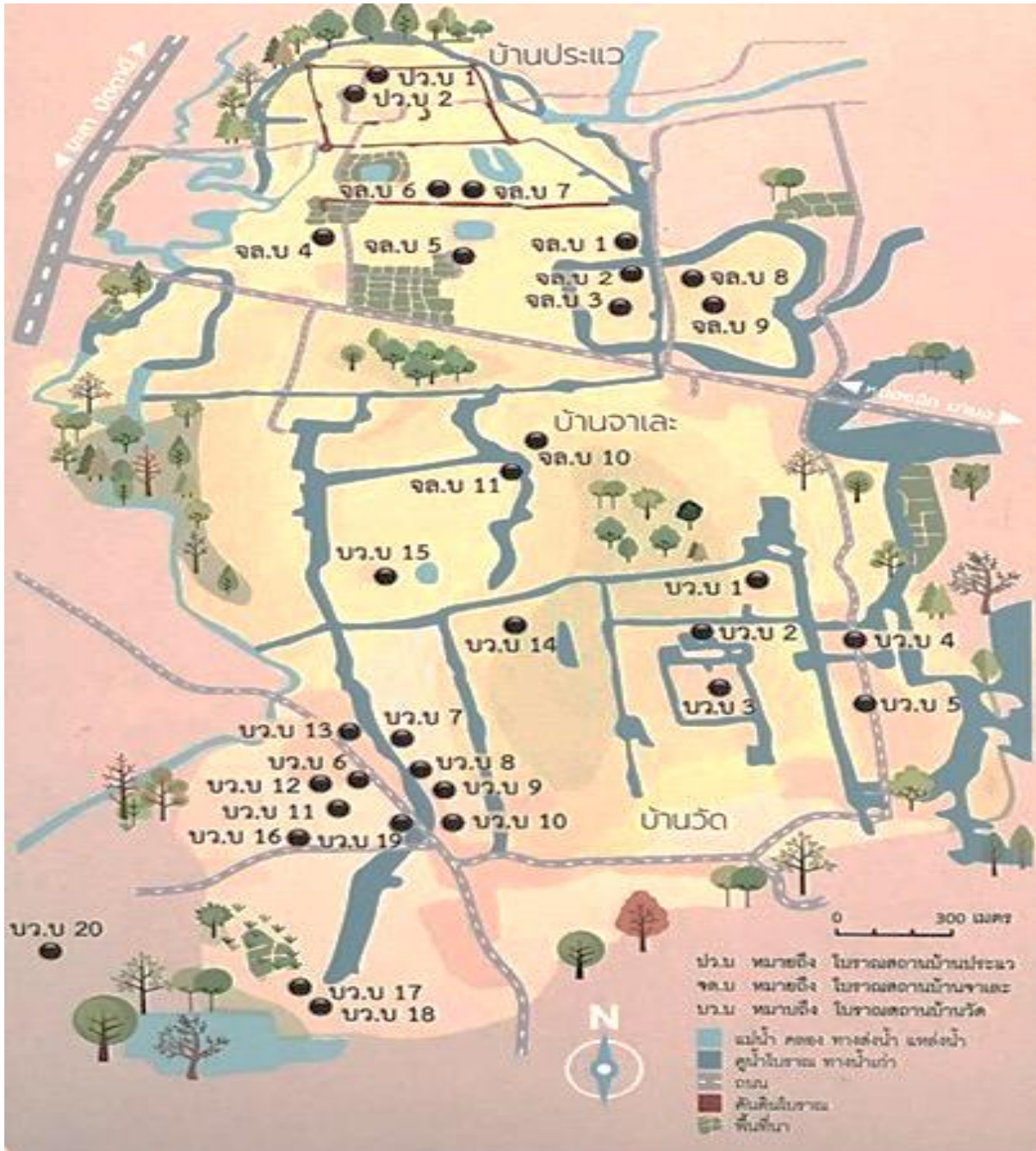
ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ปี พ.ศ. 2329 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงยกทัพตีเมืองปัตตานีไว้ได้ ปัตตานีจึงเป็นประเทศราชของสยามตั้งแต่นั้นมา กองทัพสยามยึดเอาทรัพย์สมบัติและปืนใหญ่ที่หล่อในสมัยรายาปีรุสไป 3 กระบอก แต่เหลือมาถึงกรุงเทพเพียง 1 กระบอก คือปืนใหญ่พญาตานี ปัจจุบันอยู่หน้ากระทรวงกลาโหม ความไม่พอใจต่อการปกครองของชาวสยาม ก่อให้เกิดกบฏครั้งใหญ่ 4 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2334 และ พ.ศ. 2351 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงแยกอาณาจักรปัตตานีเป็น 7 หัวเมือง และในปี พ.ศ. 2374 และ พ.ศ. 2381 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตัดสินพระทัยให้ราชวงศ์กลับตันปกครองปัตตานีต่อมา กระทั่งปี พ.ศ. 2445 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเตรียมการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล การปกครองโดยราชวงศ์กลับตันจึงยุติลง และถือเป็นปีสิ้นสุดของอาณาจักรปัตตานี ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของสยามโดยสมบูรณ์ มณฑลปัตตานีก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2449 แต่ถึงปี พ.ศ. 2466 ชาวบ้านจำนวนมากก็ออกมาชุมนุมประท้วงข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงออกพระบรมราโชบายสำหรับมณฑลปัตตานี เมื่อ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2466 ไว้ 6 ข้อเพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่และข้าราชการ และนำไปสู่การยุบมณฑลปัตตานีเป็น 3 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จนถึงทุกวันนี้

2.1 ช่วงที่ 1 (พุทธศตวรรษที่ 11-18) ปัตตานีที่เมืองโบราณยะรัง

กลุ่มชนบริเวณท่าสาปได้พัฒนาขึ้นเป็นกลุ่มชนสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ร่วมสมัยเดียวกับกลุ่มชนที่เคลื่อนต่อไปอยู่บริเวณใกล้ปากแม่น้ำปัตตานียิ่งขึ้น คือกลายเป็นกลุ่มชุมชนโบราณยะรังซึ่งได้ตั้งถิ่นฐานขึ้นอย่างถาวรและขยายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ นักวิชาการทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีบางท่านเชื่อว่าอาณาจักรลังกาสุกะตามที่ปรากฏในจดหมายเหตุจีนว่า “หลังหยาชูว” ในพุทธศตวรรษที่ 11-12 หรือ

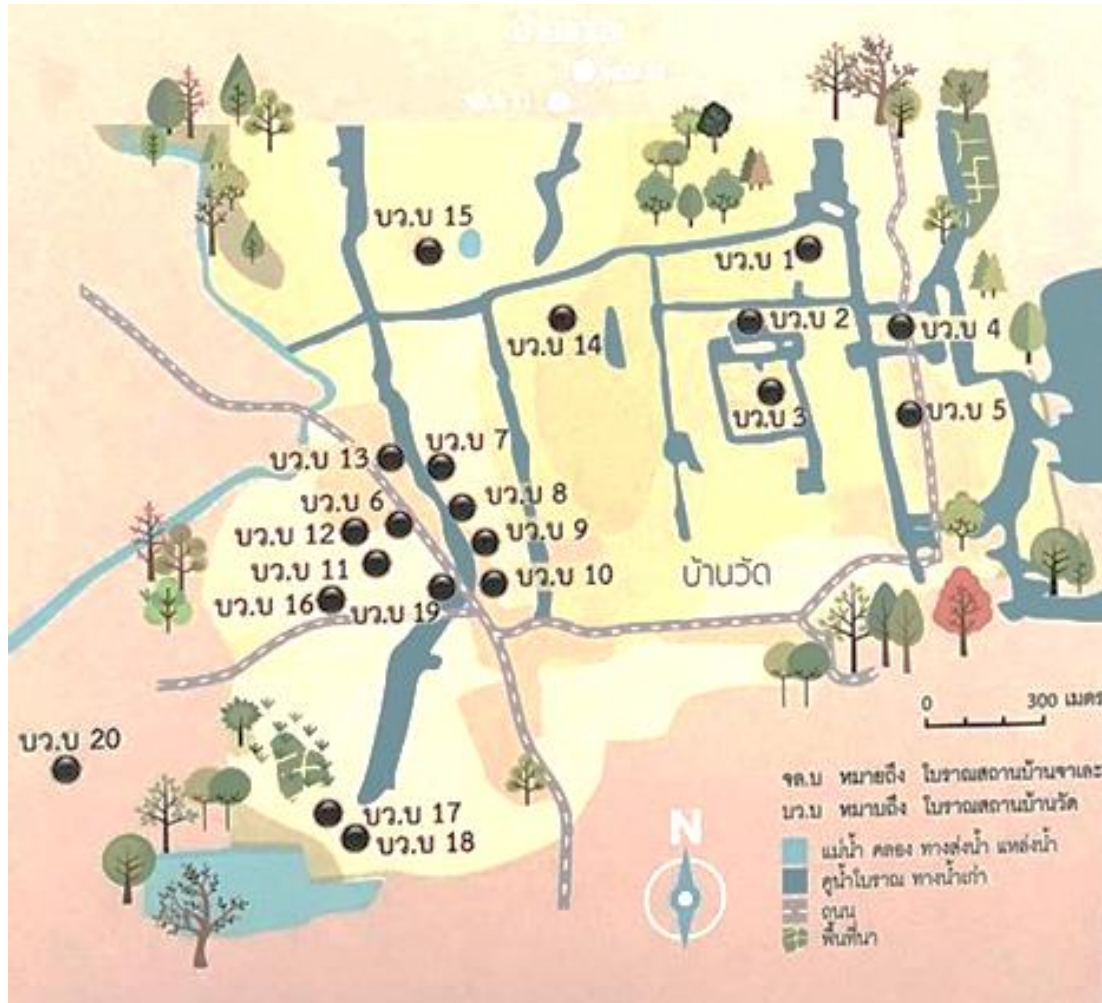
“หลังหยาศีเจีย” ในพุทธศตวรรษที่ 16-18 และปรากฏนามตามศิลาจารึกทมิฬที่เมืองตันจาจัวร์ รัฐทมิฬนาฑู อินเดียใต้ ช่วงพุทธศตวรรษที่ 16 ในพ.ศ 1573 ว่า “อิลังคาโคกะ” หรือ “ลังกาโคกะ” ต่อมาจึงปรากฏในจดหมายเหตุของชาวเรียกว่า “เล็งกะสุกะ” ในพุทธศตวรรษที่ 20 ในเอกสารพ่อค้าอาหรับว่า “ลังกาศุกะ” ในพุทธศตวรรษที่ 21 และปรากฏในเอกสารมลายูคืออักษิตมะโรงมหาวงศ์ว่า “ลังกาสุกะ” ในพุทธศตวรรษที่ 24

เมืองโบราณยะรังปรากฏร่องรอยชุมชนโบราณขนาดใหญ่ต่อเนื่องกัน 3 เมืองที่วางตัวเรียงกันตามแนวทิศเหนือ-ใต้ อยู่ทางด้านตะวันออกของแม่น้ำปัตตานี ได้แก่

รูปที่ 2.1 แผนผังแหล่งโบราณคดีเมืองยะรัง
ที่มา : ป้ายสื่อความหมายในแหล่งโบราณคดีเมืองยะรัง

1) เมืองโบราณบ้านวัด เป็นบริเวณพื้นที่ที่มีร่องรอยของคูน้ำที่ขุดขึ้นล้อมรอบพื้นที่รูปสี่เหลี่ยมขนาดต่างๆ ลักษณะคล้ายเกาะขนาดเล็กต่อกันเป็นกลุ่มซึ่งคูน้ำเหล่านี้จะเชื่อมกับคูน้ำธรรมชาติทางทิศตะวันตกและที่ลุ่มรับน้ำทางทิศใต้ ตะวันออกและทิศเหนือ มีศูนย์กลางอยู่ที่นารูปสี่เหลี่ยมขนาด 150 x 170 ตารางเมตร ปลูกด้วยอัญชันและกระเบื้องหยักพื้นปลา พื้นที่ส่วนกลางของเกาะต่างๆ มีซากโบราณสถานปรากฏอยู่และมีกลุ่มโบราณสถานขนาดใหญ่อยู่ทางทิศตะวันตก โบราณสถานภายในพื้นที่เมืองโบราณแห่งนี้มีประมาณ 20 แห่ง และมีกลุ่มโบราณสถานกระจายออกไปทางทิศเหนือห่างไปประมาณ 1 กิโลเมตร ในบริเวณพื้นที่บ้านจาและปรากฏซากโบราณสถานในพื้นที่มีอีก 5 แห่ง

รูปที่ 2.2 แผนผังแสดงที่ตั้งแหล่งโบราณสถานบ้านวัด

ที่มา : ป้ายสื่อความหมายในแหล่งโบราณคดีเมืองยะรัง

2) เมืองโบราณบ้านจาและ เป็นบริเวณพื้นที่ที่มีร่องรอยของคูน้ำและคันดินขนาดใหญ่ ถัดขึ้นไปทางทิศเหนือของเมืองโบราณบ้านวัด มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมทับซ้อนในพื้นที่ด้านทิศเหนือของเมืองโบราณบ้านวัด โดยมีคูเมืองด้านทิศตะวันออกผ่านกลางกลุ่มโบราณสถานบ้านจาและและหักเป็นมุมฉากเข้าสู่คูเมืองด้านทิศใต้ไปออกทางน้ำธรรมชาติทางทิศตะวันตก เมืองโบราณแห่งนี้ มีศูนย์กลางอยู่ที่สระน้ำขนาดใหญ่มีโบราณสถานกระจายออกห่างในบริเวณพื้นที่ด้านทิศเหนือของสระน้ำและคูเมืองทางด้านทิศเหนือประมาณ 10 แห่ง

รูปที่ 2.3 แผนผังแสดงที่ตั้งแหล่งโบราณสถานบ้านจาละ
ที่มา : ป้ายสื่อความหมายในแหล่งโบราณคดีเมืองยะรัง

3) เมืองโบราณบ้านประเว เป็นเมืองที่มีคูน้ำคันดินล้อมรอบทั้งสี่ด้าน มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 500 x 500 ตารางเมตร ที่มุมทั้งสี่เป็นคันดินล้อมรอบรูปสี่เหลี่ยม โดยล้อมช่วยคูน้ำที่ต่อเนื่องมาจากคูเมืองทั้ง 4 ด้าน ด้านทิศตะวันตกมีคลองส่งน้ำขนาดเล็กเชื่อมต่อกับทางน้ำธรรมชาติที่ไหลมาจากบ้านวัด ด้านทิศใต้มีคลองส่งน้ำที่ขุดจากบริเวณป้อมไปเชื่อมกับคูเมืองบริเวณคูเมืองด้านทิศเหนือของเมืองโบราณยะรัง ภายในเมืองมีคูน้ำคันดินมีโบราณสถาน 2 แห่งและบ่อน้ำเก่าประมาณ 5 แห่ง

รูปที่ 2.4 แผนผังแสดงที่ตั้งแหล่งโบราณสถานบ้านประแ้ว
ที่มา : บัณฑิตวิทยานิพนธ์ในแหล่งโบราณคดีเมืองยะรัง

นักโบราณคดีสันนิษฐานว่ากลุ่มชนพื้นเมืองที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณชุมชนโบราณยะรังอาจมาจากกลุ่มชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในพื้นที่ป่าเขาต้นน้ำปัตตานี ในเขตอำเภอเบตง อำเภอธารโตและอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา โดยอพยพลงสู่พื้นที่ราบตามลำน้ำปัตตานีและอาจมาจากกลุ่มชนก่อนประวัติศาสตร์ในพื้นที่ป่าเขาที่พบหลักฐานในเขตอำเภอยะหา จังหวัดยะลา อพยพลงสู่พื้นที่ราบมาตั้งถิ่นฐานบริเวณแหล่งโบราณคดีกลุ่มบ้านท่าสาปและเขาควหาในจังหวัดยะลา ก่อนแล้วจึงอพยพตามแม่น้ำปัตตานีมาก่อตั้งชุมชนสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์บริเวณชุมชนโบราณยะรังที่สัมพันธ์กันในช่วงสมัยของการติดต่อกับอารยธรรมภายนอกที่สำคัญคือชนชาติอินเดียซึ่งนำเอาศาสนาฮินดู ศาสนาพุทธและลัทธิธรรมเนียมในการจัดระเบียบของชุมชน อันปรากฏร่องรอยเป็นหลักฐานในรูปของการกำหนดขอบเขตชุมชน ศาสนสถานและประติมากรรมหรือรูปเคารพตามลัทธิศาสนา จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบที่เมืองโบราณยะรังนั้นแสดงว่าประชาชนพลเมืองใน

ชุมชนโบราณยะรังและในเมืองปัตตานีโดยทั่วไปนับถือศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธมาก่อนที่ศาสนาอิสลามจะเข้ามา

รูปที่ 2.5 แหล่งโบราณสถานในเมืองยะรัง

2.2 ช่วงที่ 2 (พุทธศตวรรษที่ 19-23) ปัตตานีเมืองท่านานาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ปัตตานีหรือปัตตานี เป็นดินแดนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและเคยเป็นเมืองท่าสำคัญที่เจริญรุ่งเรืองบนคาบสมุทรมาลายูเมื่อเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ได้มีการเคลื่อนย้ายศูนย์กลางชุมชนจากบริเวณเมืองโบราณยะรังไปยังบริเวณที่ใกล้ชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำมากขึ้น เกิดเป็นชุมชนแห่งใหม่คือชุมชนบริเวณกรือเซะบานาซึ่งกลายเป็นศูนย์กลางชุมชนขึ้นมาแทนชุมชนโบราณยะรังที่อยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำมากกว่า

ตามตำนานการสร้างเมืองในหนังสือเกี่ยวกับปัตตานีของอิบรอฮีม สุกรีซึ่งเขียนเป็นภาษามลายูได้กล่าวเรื่องย้อนหลังไปถึงสมัยปลายพุทธศตวรรษที่ 19 เรื่องการสร้างบ้านเมืองริมฝั่งแม่น้ำปัตตานีซึ่งปัจจุบันนี้ค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีว่ามีเมืองร่วมสมัยพุทธศตวรรษที่ 19 อยู่ในเขตอำเภอยะรังเรียกว่าเมืองประแวหรือเมืองพระวัง ต่อมาจึงได้สร้างเมืองใหม่ขึ้นที่ใกล้ปากแม่น้ำปัตตานีมากขึ้นเรียกเมืองปัตตานีหรือเมืองตานีสาเหตุของการย้ายที่ตั้งศูนย์กลางการปกครองจากเมืองประแวในเขตเมืองโบราณยะรังมาที่เมืองปัตตานีบริเวณที่ตั้งมัสยิดกรือเซะ ตำบลตันหยงลุโละ อำเภอเมืองปัตตานี ซึ่งห่างจากเมืองโบราณยะรังประมาณ 15 กิโลเมตรเพื่อให้ศูนย์กลางการปกครองสามารถดำรงความเป็นเมืองท่าค้าขายได้โดยสะดวก สันนิษฐานตามข้อมูลทางธรณีวิทยาได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 1,000 ปีที่แล้วเป็นต้นมา ทำให้แผ่นดินทับถมที่ปากน้ำเดิมและมีชายฝั่งทะเลค่อยๆ ถอยห่างออกจากที่เดิมบริเวณเมืองโบราณยะรังซึ่งเคยอยู่ใกล้ฝั่งก็กลายเป็นพื้นที่ที่อยู่ลึกเกินไปไม่เหมาะสมที่จะสร้างเมืองท่าค้าขายอีกต่อไปจึงต้องสร้างเมืองขึ้นใหม่ในบริเวณที่อยู่ใกล้ปากแม่น้ำและชายฝั่งทะเล

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21-22 เมืองปัตตานีเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป พ่อค้าชาวโปรตุเกสและฮอลันดาตั้งสถานีการค้าที่ปัตตานี ก่อนที่จะติดต่อกับกรุงศรีอยุธยา สินค้าจากตะวันตกที่ปัตตานีจะส่งไปจำหน่ายยังพื้นที่ตอนในและพื้นที่อื่นๆ โปรตุเกสเป็นชาติตะวันตกชาติแรกที่เข้ามาติดต่อกับค้าขายกับปัตตานีในปี พ.ศ. 2059 ล่วงมาถึงปี พ.ศ. 2081 มีชาวโปรตุเกสอยู่ที่ปัตตานีราว 300 คน นอกจากนั้นมีชาวตะวันออกชาติอื่น ๆ เช่น จีน ญี่ปุ่นอีกด้วย หลังจากนั้นฮอลันดา อังกฤษและสเปนก็ได้เข้ามาตั้งสถานีการค้าที่ปัตตานี การค้าที่ปัตตานีใน

ระยะนั้นเฟื่องฟูมากมีเรือสินค้าเข้าออกตลอดเวลา สินค้าหลายประเภทจากปัตตานีมีชื่อเสียงเป็นที่ต้องการของชาวต่างประเทศ ได้แก่ ข้าว ดีบุก งาช้าง ไม้หอม ครั่ง ไม้ฝาง หนังกวาง ชিং น้ำตาล เกลือ พริกไทยและสมุนไพรต่างๆ ส่วนสินค้านำเข้า ได้แก่ เครื่องถ้วยชาม แพรไหม นอกจากนี้สินค้าบางประเภทยังได้ส่งต่อไปจำหน่ายยังต่างประเทศอื่นๆ อีกทอดหนึ่ง

รูปที่ 2.6 เส้นทางการค้าทางทะเลและเมืองท่าโบราณในอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ที่มา : ป้ายสื่อความหมายในสถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา

เมืองปัตตานีในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 23 ปรากฏในเอกสารบันทึกการเดินทางของ Alexander Hamilton ก็บันทึกชาวอังกฤษเมื่อปีพ.ศ. 2261 ระบุว่า

“ ... เมืองปัตตานีสมีนั้นมี 43 แคว้น มีอาณาเขตรวมไปถึงกลันตันและตรังگانามีเมืองท่า 2 แห่งคือกัวลาปัตตานีและกัวลาบือเกาะฮ์ พลเมืองของปัตตานีในขณะนั้นเฉพาะผู้ชายที่มีอายุ 16- 60 ปีมีถึง 150,000 คน ตัวเมืองมีบ้านเรือนหนาแน่นมากจากประตูพระราชวังถึงบ้านบานา เขากล่าวเปรียบเทียบกับหากแมวตัวหนึ่งขึ้นเดินบนหลังคาบ้านเหล่านั้นจากพระราชวังจนถึงบ้านไกลสุดมันจะเดินต่อกันได้ตลอด โดยไม่ต้องลงเดินบนพื้นดินเลย ...”

เมืองท่าปัตตานีระหว่างพุทธศตวรรษที่ 21-23 ได้ชื่อว่าเป็นเมืองท่านานาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างแท้จริง เรือสินค้าจะแห่ทุกชาติมาแวะจอดตั้งที่ Hamilton กล่าวถึงท่าเรือปัตตานีว่าเป็นท่าเรือใหญ่ที่สุดในย่านทะเลแถบนั้นด้วยที่ชาวเมืองเคร่งครัดในการปฏิบัติตามกฎของเจ้าเมือง พ่อค้าวานิชจึงพอใจจะนำสินค้ามาที่ท่าเรือที่ปลอดภัยกว่า เขากล่าวว่าท่าเรือปัตตานีเป็นท่าเรือคู่ค้ำกับท่าเรือเมืองฮิราโตะของญี่ปุ่นและท่าเรือสุรัตของอินเดีย นอกจากนั้นยังมีเรือสินค้าจากเมืองต่างๆ มาจอดค้าขายอย่างสม่ำเสมอ

ปัตตานีสมาัยนั้น เปิดให้มีการค้าเสรีจากทุกชาติ มีระบบการจัดเก็บภาษีที่เป็นระบบและเป็นธรรมทำให้ท่าเรือปัตตานีได้รับความนิยมมากจากพ่อค้าชาวต่างประเทศ

2.3 ช่วงที่ 3 (พุทธศักราช 2439 - 2458) เมืองปัตตานีในมณฑลปัตตานี

มณฑลปัตตานีประกาศตั้งอย่างเป็นทางการในวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2449 การดำเนินการเพื่อจัดตั้งมณฑลนี้เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2439 แล้ว แต่เนื่องจากปัตตานีเป็นดินแดนที่มีความเป็นเอกเทศสูงมากจึงต้องดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไปตามขั้นตอนต่างๆ ถึง 3 ขั้นตอนจึงสำเร็จและใช้เวลาดำเนินการนานถึง 10 ปี นับว่าเป็นมณฑลที่จะต้องดำเนินการอย่างละเอียดอ่อนเพื่อค่อยๆ กำจัดปัญหาต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการรวมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย¹

ปัตตานีเกิดจากการรวมบริเวณ 7 หัวเมืองเข้าด้วยกัน คือ เมืองปัตตานี เมืองหนองจิก เมืองยะหริ่ง เมืองสายบุรี เมืองรามัญ เมืองระแงะและเมืองยะลา ซึ่งต่อมายุบเหลือเพียง 4 เมืองคือเมืองปัตตานี เมืองยะลา เมืองระแงะ และเมืองสายบุรี ซึ่งปัจจุบันคือบริเวณ 3 จังหวัดจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสนั่นเอง ที่ตั้งของมณฑลอยู่ที่เมืองปัตตานี

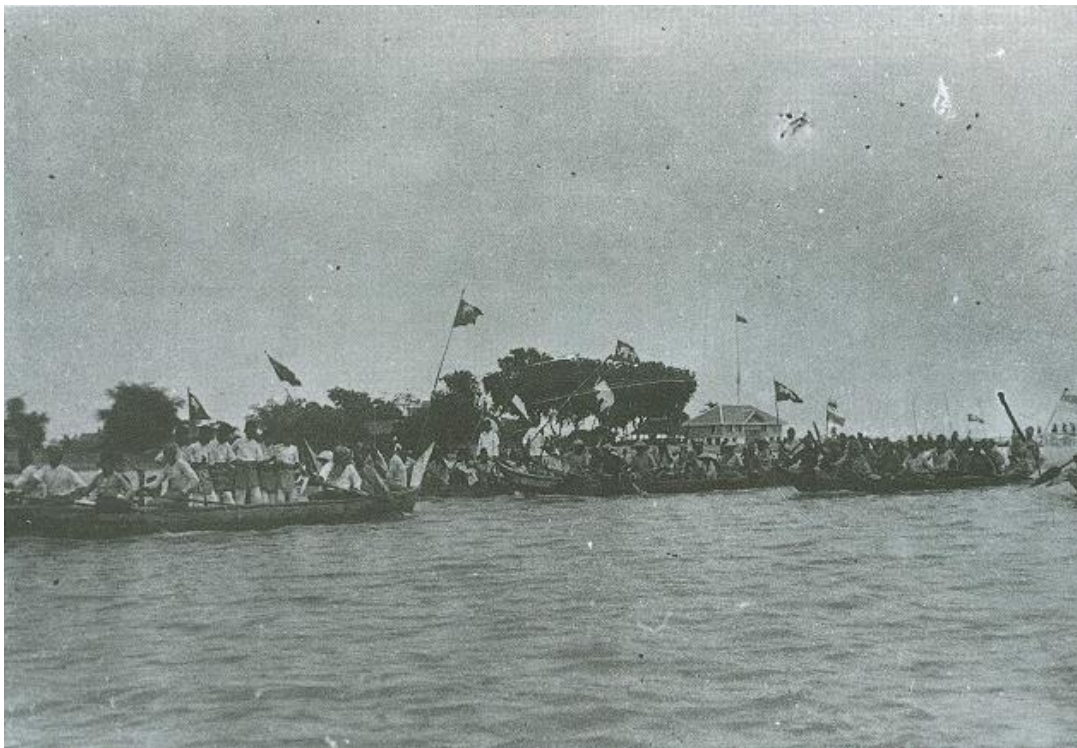

รูปที่ 2.7 ที่พักข้าหลวงผู้ช่วยเมืองปัตตานี รศ.121

ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ อ้างอิงจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ 9

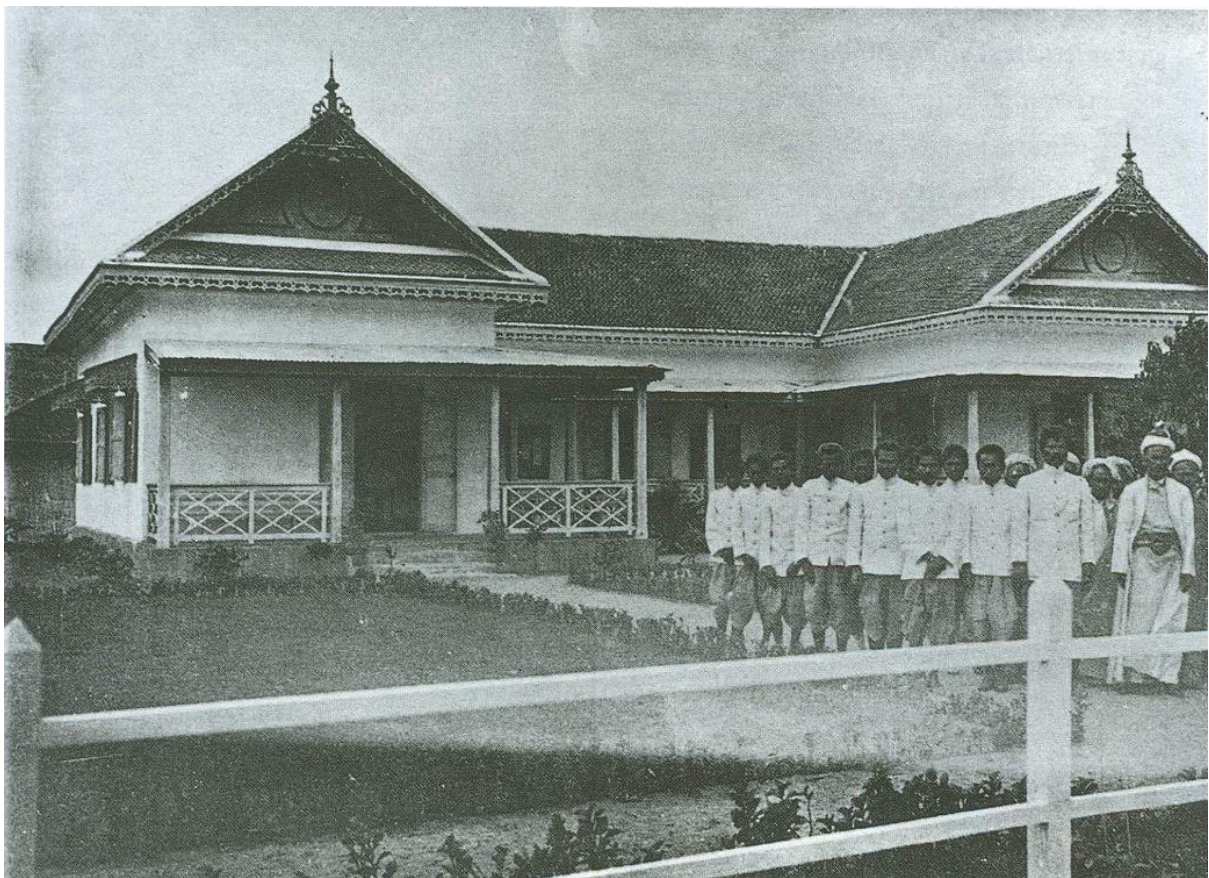
¹ มุลินธิสารานุกรมไทย, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ 9, 2542 หน้า 4483

ปัจจัยที่ผลักดันให้มีการปฏิรูปมณฑลปัตตานีครั้งนั้นแยกพิจารณาได้ 2 ด้าน คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกโดยเฉพาะการคุกคามจากอังกฤษในคาบสมุทรมลายู สภาพการณ์ภายใน 7 หัวเมืองก่อนการจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลมีสภาพที่แตกต่างไปจากหัวเมืองภาคใต้อื่นๆ อย่างสิ้นเชิงทั้งด้านการปกครองที่มีการปกครองแบบผสมผสานระหว่างระบบการปกครองดั้งเดิมที่รับมาจากอินเดียกับหลักการปกครองในศาสนาอิสลามที่แพร่เข้ามาภายหลัง กล่าวคือมีสุลต่านหรือเจ้าเมืองเป็นสถาบันสูงสุดทางการปกครองมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการปกครองเหมือนเจ้าชีวิตหรือเจ้าแผ่นดิน มีศรีตะวันกรมการและผู้ช่วยราชการเป็นผู้ช่วยเหลือมีเสมียนและคนรับใช้ช่วยเหลือศรีตะวันกรมการอีกต่อหนึ่ง ในแต่ละเมืองแบ่งการปกครองออกเป็นแขวงมีแม่กองหรือ “โต๊ะแขวง” เป็นผู้รับผิดชอบเขตแขวงขึ้นตรงกับ “ดาโต๊ะ” หรือ “เปาะกู” ซึ่งเป็นกลุ่มการเมืองอีกต่อหนึ่ง ในแขวงหนึ่งๆ แบ่งย่อยออกไปอีกมีปิงสุลูหรือนายร้อยเป็นผู้บังคับบัญชาคล้ายผู้ใหญ่บ้าน ตามเส้นทางสัญจรไปมาจะมีนายด่านซึ่งเป็นผู้คอยเก็บภาษีส่งเจ้าเมือง ลักษณะการปกครองเช่นนี้ทำให้เจ้าเมืองมีอำนาจมากในเขตเมืองของตน เจ้าเมืองทั้งหมดสืบทอดอำนาจกันทางสายเลือดโดยได้รับการยอมรับหรือการยินยอมจากรัฐบาลไทย ทางด้านตุลาการเจ้าเมืองเป็นผู้พิพากษาสูงสุดแม้จะมีโต๊ะกาฮีเป็นผู้ทำหน้าที่ฝ่ายศาสนาและตุลาการก็ตาม แต่เจ้าเมืองมีสิทธิ์ขาดในคดีทั้งหมด การเก็บภาษีต่างๆ ก็ขึ้นกับเจ้าเมือง เจ้าเมืองจะแต่งตั้งคนของตนออกไปเก็บภาษีจากราษฎรโดยตรง ภาษีที่เก็บได้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ผลประโยชน์เจ้าเมือง ศรีตะวันกรมการส่วนหนึ่งอีกส่วนหนึ่งเป็นส่วนของกำนันและดอกไม้เงินทองเครื่องราชบรรณาการแก่เมืองหลวง แต่ผลประโยชน์ก้อนใหญ่เป็นของเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงเป็นทั้งเจ้าชีวิตและเจ้าแผ่นดินมีศรีตะวันกรมการเป็นเจ้าหน้าที่หรือตัวแทนคอยดูแลควบคุมประชากรอีกต่อหนึ่ง ในระยะก่อนจัดตั้งมณฑลมีการฟ้องร้องต่อรัฐบาลกลางถึงการใช้อำนาจกดขี่ขูดรีดราษฎรในพื้นที่นี้หลายครั้ง ทางฝ่ายรัฐบาลจึงถือโอกาสนี้เริ่มเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในและเตรียมกระชับความสัมพันธ์ให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น

รูปที่ 2.8 ขบวนเรือรับเสด็จครั้งรัชกาลที่ 5 เสด็จมณฑลปัตตานี วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2448
ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ อ้างอิงจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ 9

ช่วงตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 25 อังกฤษให้ความสนใจแก่หัวเมืองบนคาบสมุทรมาลายูมากขึ้น และมีนโยบายที่จะเข้ายึดรัฐต่างๆ บนแหลมมาลายูเป็นอาณานิคมรวมทั้งรัฐมลายูที่อยู่ใต้อิทธิพลของไทยเพื่อควบคุมการทำเหมืองและการค้าดีบุกไว้ในกำมือของตน เพราะราคาดีบุกสูงขึ้นโรงงานในยุโรปต้องการมากขึ้น ประกอบกับการแข่งขันระหว่างประเทศมหาอำนาจในยุโรปซึ่งมีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้ไทยกับอังกฤษเริ่มเผชิญหน้ากันอีกครั้งเกี่ยวกับปัญหาหัวเมืองมลายู และระหว่างพ.ศ. 2440 - 2442 ไทยกับอังกฤษสามารถเจรจาตกลงกันทำสัญญาลับและข้อตกลงปักปันเขตแดนได้สำเร็จ ข้อตกลงเหล่านี้ยอมรับสิทธิของไทยเหนือรัฐบาลมลายูบางรัฐ ไทยจึงถือโอกาสนี้รับกระชับความสัมพันธ์ของรัฐเหล่านั้นโดยเฉพาะเรื่องผนวกดินแดนปัตตานีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรอย่างมีจิงหะและขั้นตอนซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน คือขั้นตอนที่ 1 ส่งข้าหลวงไปเริ่มจัดราชการและหาข้อเท็จจริงด้านต่างๆ ขั้นที่ 2 ส่งข้าหลวงชุดที่ 2 ลงไปดำเนินการปฏิรูปการปกครองภายในแต่ละเมืองก่อน และ ขั้นที่ 3 รวมหัวเมืองทั้งหมดเข้าด้วยกันเพื่อจัดตั้งเป็นมณฑลปัตตานี

รูปที่ 2.9 คณะข้าราชการรอรับเสด็จครั้งรัชกาลที่ 5 เสด็จมณฑลปัตตานี พ.ศ. 2448
ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ อ้างอิงจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ 9

การดำเนินการขั้นที่ 1 เริ่มตั้งแต่ต้นปีพ.ศ. 2439 รัฐบาลกลางส่งพระเสนีพิทักษ์ลงไปจัดราชการในบริเวณ 7 หัวเมือง เฉพาะเรื่องที่ไม่กระทบกระเทือนอำนาจเจ้าเมืองมากนักและเลือกจัดที่เมืองหนองจิกก่อน เพราะเจ้าเมืองเป็นคนไทยในตระกูล ณ สงขลา และเรียกร้องให้รัฐบาลปฏิรูปมณฑลนี้มาตั้งแต่ 2 ปีก่อนแล้ว การดำเนินงานครั้งนี้เพื่อตัดตอนการติดตามระหว่างบริเวณ 7 หัวเมืองกับรัฐบาลกลางโดยไม่ต้องผ่านเมืองสงขลาตามที่เคยปฏิบัติกันมาและสืบหาข้อเท็จจริงกับแนวทางที่จะดำเนินการขั้นต่อไป

รูปที่ 2.10 ขบวนรับเสด็จและเครื่องบรรณาการที่จัดโดยชาวเมืองปัตตานี
ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ อ้างอิงจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ 9

รูปที่ 2.11 งานฉลองศาลาการเปรียญวัดตานีนรสโมสรในคราวรับเสด็จรัชกาลที่ 5 ใน พ.ศ. 2448
ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ อ้างอิงจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ 9

รัฐบาลกลางต้องการให้พระเสนิตพิทักษ์ทำหน้าที่เป็นข้าหลวงประจำอยู่บริเวณ 7 หัวเมืองขึ้นตรงต่อข้าหลวงเทศาภิบาลที่สงขลาโดยมีอำนาจทางการต่างประเทศและการดูแลปฏิบัติราชการของเจ้าเมืองทั้งเจ็ด โดยปล่อยให้เจ้าเมืองมีอำนาจทางการปกครองตามธรรมเนียมเดิม แต่การตัดสินคดีที่มีโทษประหารหรือริบทรัพย์ต้องขอพระบรมราชานุญาตก่อนเจ้าเมืองมีสิทธิ์เก็บภาษีอย่างเดิมแต่ต้องแบ่งภาษีออกเป็น 3 ส่วนเท่าๆ กัน คือผลประโยชน์เจ้าเมืองส่วนหนึ่ง ข้าหลวงใช้ในการปกครองบ้านเมืองส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งส่งเป็นของหลวงยกเลิกเงินส่วยที่ส่งให้แก่เมืองสงขลา กิจกรรมอย่างอื่นปฏิบัติเหมือนเดิมนอกจากไปบอกและสารต่างๆ ต้องส่งผ่านทางข้าหลวงทั้งหมด เพียงแต่เริ่มดำเนินการในขั้นที่ 1 เท่านั้น เจ้าเมืองปัตตานีและสายบุรีก็คัดค้านว่า เป็นการทำลายอำนาจตามประเพณีของเจ้าเมืองลงโดยสิ้นเชิง รัฐบาลต้องใช้ไม้แข็งคือนำตัวพระยาสายบุรีไปกักบริเวณที่เมืองนครศรีธรรมราช จึงสามารถบังคับให้เจ้าเมืองปัตตานีร่วมมือในการสร้างที่พักให้แก่ข้าหลวง การต่อต้านที่เป็นรูปธรรมยุติลง แต่ความคับแค้นไม่พอใจสร้างสมมากขึ้นเรื่อยๆ มีการสืบทอดกันต่อๆ มา ยิ่งข้าหลวงเข้าไปดำเนินการปฏิรูปมากขึ้นก็ยิ่งช่วยุให้เกิดความขัดแย้งและการต่อต้านยิ่งขึ้น เมื่อไม่สามารถขัดขืนได้โดยตรงก็เริ่มเข้าหาอังกฤษที่สิงคโปร์และมีการพบปะประชุมกันระหว่างเจ้าเมืองต่างๆ เพื่อดำเนินการปฏิรูปของไทย แต่ในช่วงนี้ไทยสามารถเข้าไปเปิดประมุลภาษีและวางระเบียบการปฏิบัติราชการในเมืองต่างๆ ได้สำเร็จ ในขณะที่เจ้าเมืองปัตตานีไปสิงคโปร์จนกระทั่งถึงพ.ศ. 2444 รัฐบาลพร้อมที่จะดำเนินงานในขั้นที่ 2

รูปที่ 2.12 ท่าเรือสุลต่าน ใน พ.ศ. 2448

ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ อ้างอิงจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ 9

ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2444 รัฐบาลไทยได้ประกาศให้ข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ 7 หัวเมือง รศ. 120 ตามประกาศนี้จะมีการส่งข้าหลวงลงไปประจำบริเวณ 7 หัวเมือง คือ พระยาศักดิ์เสนีย์ (หนา บุนนาค พ.ศ. 2444-2447) เพื่อดำเนินการปฏิรูปทางการปกครอง การศาลและการภาษีอากรในเมืองต่างๆ ให้มีรูปแบบคล้ายคลึงกับหัวเมืองทั่วไป ยกเว้นการศาลที่พิเศษออกไปคือคดีทั่วไปพิจารณาตามกฎหมายไทยแต่ถ้า

เป็นคดีแพ่งเกี่ยวกับศาสนาอิสลามโดยเฉพาะเรื่องมรดกและครอบครัวให้โต๊ะกาตีตัดสินตามกฎหมายอิสลาม และประเพณีเดิม ข้าหลวงใหญ่ยังคงต้องขึ้นตรงกับข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช

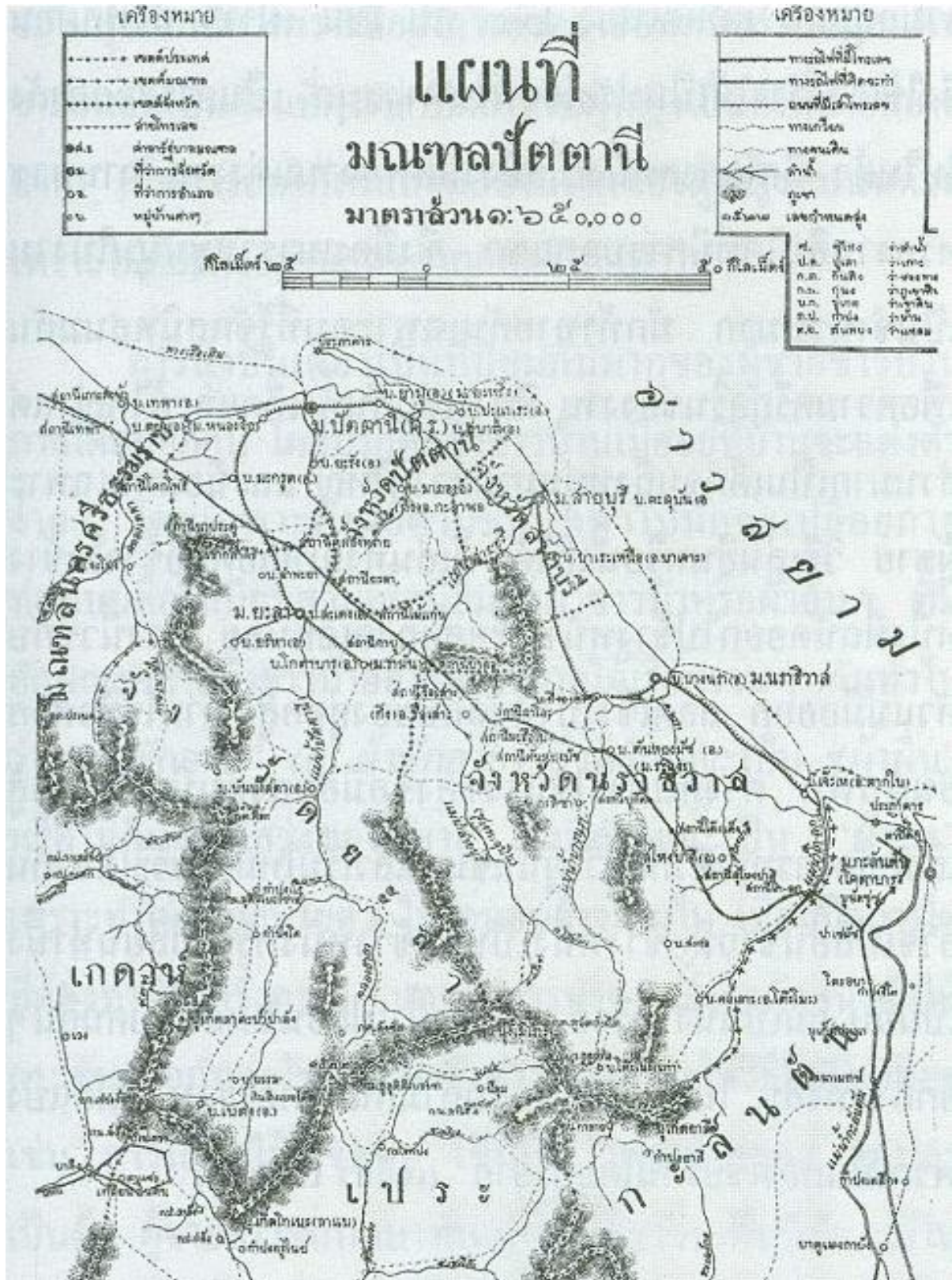
การดำเนินการในขั้นนี้ได้รับการต่อต้านจากเมืองปัตตานี สายบุรีและระแงะ รัฐบาลกลางจึงปลดพระยาวิชิตภักดี (อับดุลกาเดร์) เจ้าเมืองปัตตานีออกจากตำแหน่งนำไปพิจารณาโทษที่กรุงเทพฯ และกักบริเวณที่พิษณุโลก พร้อมทั้งพระพิทักษ์ธรรมสุนทรจางวางเมืองปัตตานีรักษาการแทนและบังคับให้พระยาไทรบุรีและระแงะดำเนินการตามที่ข้าหลวงใหญ่บัญชา เมืองอื่นๆ ยอมปฏิบัติตามและประชาชนส่วนใหญ่ก็ไม่มีปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งต่อการดำเนินการของฝ่ายไทย อังกฤษที่สิงคโปร์ประท้วงแต่เมื่อเสนาบดีกระทรวงต่างประเทศไทยชี้แจงจนเข้าใจก็ยกเลิกคำประท้วง

การดำเนินการในขั้นที่ 2 นี้สามารถยกเลิกประเพณีเก่าลงได้หลายอย่าง เป็นต้นว่ายกเลิกประเพณีถวายต้นไม้เงินทองและเครื่องราชบรรณาการและสร้างสัมพันธกรณีใหม่ตามระบบรัฐประชาชาติขึ้นแทน คือเก็บเงินข้าราชการจากราชการก่อสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานขึ้นมา เช่น ถนน เป็นต้น และผ่อนคลายความเครียดของเจ้าเมืองลงโดยเพิ่มเงินปีจนสูงกว่าข้าหลวงมณฑลชุมพรถึงเท่าตัว ยกเว้นเงินข้าราชการแก่บ่าวไพร่เจ้าเมืองอีกเมืองละ 50 คน เมื่อสามารถเปลี่ยนสถานะบริเวณ 7 หัวเมืองจากเมืองบริวารมาเป็นเมืองภายในพระราชอาณาเขตได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2449 รัฐบาลกลางก็เริ่มรวมหัวเมืองเหล่านี้เป็นมณฑลปัตตานีเช่นเดียวกับหัวเมืองทั่วไป

รูปที่ 2.13 สภาพบ้านเมืองของมณฑลปัตตานี ใน พ.ศ. 2458

ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ อ้างอิงจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ 9

รูปที่ 4.14 แผนที่มณฑลปัตตานี
ที่มา : กรมตำรากระทรวงศึกษาธิการ ภูมิศาสตร์ประเทศไทย หน้า 191

การจัดตั้งมณฑลปัตตานีเต็มรูปแบบตามแผนการขั้นที่ 3 เริ่มขึ้นในวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2449 รัฐบาลประกาศยกฐานะบริเวณ 7 หัวเมืองขึ้นเป็นมณฑลหนึ่งต่างหาก แยกจากมณฑลนครศรีธรรมราชมี พระยาศรีเสนา (หนา บุนนาค) อดีตข้าหลวงใหญ่บริเวณ 7 หัวเมืองเป็นข้าหลวงเทศาภิบาลคนแรกอยู่ใน ตำแหน่งนี้มานานถึง 17 ปี การจัดตั้งมณฑลปัตตานีช่วงนี้มีส่วน 2 ด้านที่ต้องดำเนินไปด้วยกันคือยุบรวมบริเวณ 7 หัวเมืองให้เหลือเพียง 4 เมืองคือ เมืองปัตตานี เมืองสายบุรี เมืองยะลา และเมืองนราธิวาส และจัดแบ่ง ท้องที่ในเมืองต่างๆ การดำเนินงานทั้งสองด้านถือหลักไม่สร้างความคับแค้นแก่เจ้าเมืองโดยใช้วิธีค่อยเป็นค่อย ไปและประนีประนอมมากที่สุด การยุบรวมนั้นไม่สามารถดำเนินการได้ทันทีต้องรอให้เจ้าเมืองคนเดิมถึงแก่ กรรมลงก่อนโดยไม่ตั้งเจ้าเมืองใหม่ แต่ใช้วิธีย้ายแทนแล้วยุบรวมเมืองขนาดเล็กเข้ากับเมืองใกล้เคียง เช่น ยุบ เมืองรามันเป็นอำเภอโกตาบารูขึ้นกับเมืองยะลา รวมท้องที่ระแงะกับบางนราเข้าด้วยกันและเปลี่ยนชื่อเป็น เมืองนราธิวาส เป็นต้น ขณะเดียวกันก็แบ่งท้องที่เมืองเหล่านี้ออกเป็นอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน พร้อมทั้ง เปลี่ยนชื่อท้องที่ตามความเหมาะสม ในปีพ.ศ. 2458 การจัดตั้งมณฑลปัตตานีก็เสร็จสมบูรณ์

นอกจากจัดแบ่งเขตปกครองแล้วยังมีการปรับปรุงทางการรักษาความสงบเรียบร้อย การธุรการ การภาษีอากรและการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับราษฎร แต่อย่างไรก็ตามการปฏิรูปเหล่านี้ยังไม่สามารถ ดำเนินงานได้บรรลุผลในขณะนั้นรัฐบาลกลางจึงประสบความสำเร็จเพียงการรวมดินแดนปัตตานีเท่านั้น

2.4 ช่วงที่ 4 (พุทธศักราช 2458 – ปัจจุบัน) ปัตตานีสัมัยรัชกาลที่ 5 ถึงปัจจุบัน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิก วิธีการปกครองบ้านเมืองแบบเดิมคือแบบจตุสดมภ์และทรงคิดแผนปฏิรูปการปกครองนำมาใช้ปกครองบริเวณ 7 หัวเมืองขึ้นใหม่ในปีพ.ศ. 2439 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้นทั้งนี้ทรงประกาศข้อบังคับ สำหรับการปกครอง 7 หัวเมือง ร.ศ. 120 ตั้งขึ้นเป็นเมืองปัตตานีและในปีพ.ศ. 2457 ประกาศพระบรมราช โองการให้รวมหัวเมืองทั้ง 7 ตั้งขึ้นเป็นมณฑลปัตตานีโดยใช้ระบบการปกครองแบบเทศาภิบาล หลังจากการ เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2476 มณฑลปัตตานีถูกแบ่งออกเป็น 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัด ยะลาและจังหวัดนราธิวาส

จังหวัดปัตตานีถูกแบ่งเป็น 7 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอยะรัง อำเภอหนองจิก อำเภอเมืองเก่า (มะกรูด) อำเภอปะนาเระ อำเภอยามู (ยะหริ่ง) และอำเภอมายอ เมืองสายบุรีมี 2 อำเภอกับ 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง (ตะลุบัน) อำเภอจำปากอ (บาเระเหนือ) และกิ่งอำเภอกลาพอ เมืองยะลามี 5 อำเภอคืออำเภอ เมือง (สะเต็ง) อำเภอยะหา อำเภอโกตาบารู (รามัน) อำเภอเบตง และอำเภอบันนังสตา เมืองนราธิวาสมี 6 อำเภอกับ 1 กิ่งอำเภอคือ อำเภอเมือง (บางนรา) อำเภอเมืองระแงะ (ตันหยงมัส) อำเภอตากใบ (เงาะ) อำเภอโตะโมะ (ดอเลาะ) อำเภอสุไหงปาตี อำเภอยิงอและกิ่งอำเภอตำมะหงัน (เรือเสาะ) รวมทั้งหมดมี 20 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 214 ตำบลและ 1,434 หมู่บ้าน

บทที่ 3 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในเมืองเก่าปัตตานี

ที่ตั้งของบริเวณเมืองเก่าปัตตานีตามประกาศมติคณะรัฐมนตรี ในการประชุมเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2558 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั้งสิ้น 2.35 ตารางกิโลเมตร ตั้งแต่ชุมชนชาวจีนแถบถนนอาเนาะรูถึงถนนญาติ ย่านตลาดเทศวิวัฒน์ ย่านมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานีและพื้นที่เมืองเก่าย่านจะบังติกอ เป็นเมืองท่าค้าขายริมแม่น้ำปัตตานีที่มีความเจริญรุ่งเรืองมากที่สุดเมืองหนึ่งของภาคใต้ในอดีต การรุ่งเรืองของพาณิชย์กรรมและการประมงทำให้เมืองปัตตานีเป็นประตูแห่งอารยธรรมที่ต้อนรับอาคันตุกะและผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อประกอบกิจการการค้าและกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยประวัติศาสตร์และพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานที่ยาวนานของคนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้บริเวณเมืองเก่าปัตตานีและพื้นที่ต่อเนื่องเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญแหล่งหนึ่งของภาคใต้ เป็นที่ตั้งของสถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบเฉพาะ ทั้งสถาปัตยกรรมแบบจีน สถาปัตยกรรมแบบมลายู และสถาปัตยกรรมแบบจักรวรรดินิยม รวมทั้งสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีจำนวนมาก นอกจากนั้นในเมืองเก่าปัตตานียังมีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้อีกเป็นจำนวนมากเช่นกัน

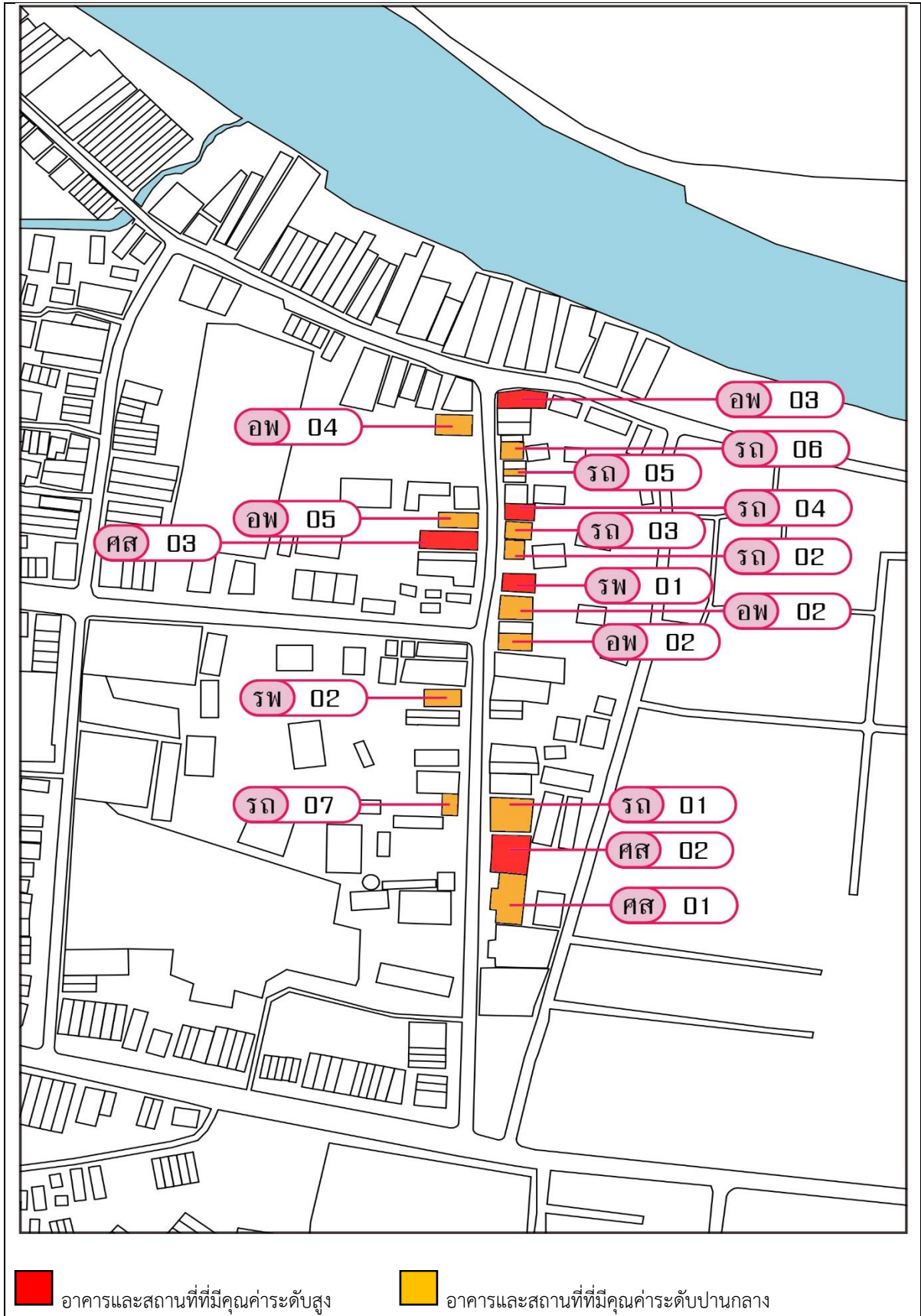
3.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้

ในพื้นที่บริเวณเมืองเก่าปัตตานีมีย่านที่คุณค่าความสำคัญทั้งสิ้น 3 ย่าน ได้แก่ ย่านชุมชนบริเวณศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ย่านการค้าบนถนนยะรัง และ ย่านเมืองเก่าจะบังติกอ ซึ่งทั้ง 3 ย่านมีลักษณะเฉพาะของอาคารบ้านเรือนและสถานที่สำคัญที่แตกต่างกัน ในกระบวนการวางแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าปัตตานีจำเป็นต้องระบุอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าความสำคัญซึ่งถือเป็นตัวแทนแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ซึ่งปรากฏเป็นรูปธรรมมากที่สุดในเมือง โดยในการจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้มีการจำแนกอาคารและสถานที่สำคัญออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มที่ 1 กลุ่มอาคารและสถานที่ที่เป็นศาสนสถาน กำหนดรหัสในบัญชีอาคารและสถานที่เป็นตัวย่อ “ศส” ตามด้วยหมายเลขลำดับของอาคารและสถานที่ในกลุ่มเดียวกัน
- 2) กลุ่มที่ 2 กลุ่มอาคารและสถานที่ที่เป็นเรือนแถว กำหนดรหัสในบัญชีอาคารและสถานที่เป็นตัวย่อ “รธ” ตามด้วยหมายเลขลำดับของอาคารและสถานที่ในกลุ่มเดียวกัน
- 3) กลุ่มที่ 3 กลุ่มอาคารและสถานที่ที่เป็นอาคารพาณิชย์ กำหนดรหัสในบัญชีอาคารและสถานที่เป็นตัวย่อ “อพ” ตามด้วยหมายเลขลำดับของอาคารและสถานที่ในกลุ่มเดียวกัน
- 4) กลุ่มที่ 4 กลุ่มอาคารและสถานที่ที่เป็นเรือนพักอาศัย กำหนดรหัสในบัญชีอาคารและสถานที่เป็นตัวย่อ “รพ” ตามด้วยหมายเลขลำดับของอาคารและสถานที่ในกลุ่มเดียวกัน
- 5) กลุ่มที่ 5 กลุ่มอาคารและสถานที่ที่เป็นพื้นที่โล่งว่างที่สำคัญของเมือง กำหนดรหัสในบัญชีอาคารและสถานที่เป็นตัวย่อ “พล” ตามด้วยหมายเลขลำดับของอาคารและสถานที่ในกลุ่มเดียวกัน

ในพื้นที่บริเวณเมืองเก่าปัตตานีมีย่านที่คุณค่าความสำคัญทั้งสิ้น 3 ย่าน ในแต่ละย่านมีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ประเภทสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะโดดเด่นแตกต่างกันออกไปตามกลุ่มชาติพันธุ์และยุคสมัยของการสร้างเมืองซึ่งมีอิทธิพลแนวความคิดด้านสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกัน โดยการระบุอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าความสำคัญในการศึกษาครั้งนี้จะแยกออกตามย่านที่สำคัญในเมืองเก่าปัตตานีทั้ง 3 ย่าน ดังนี้

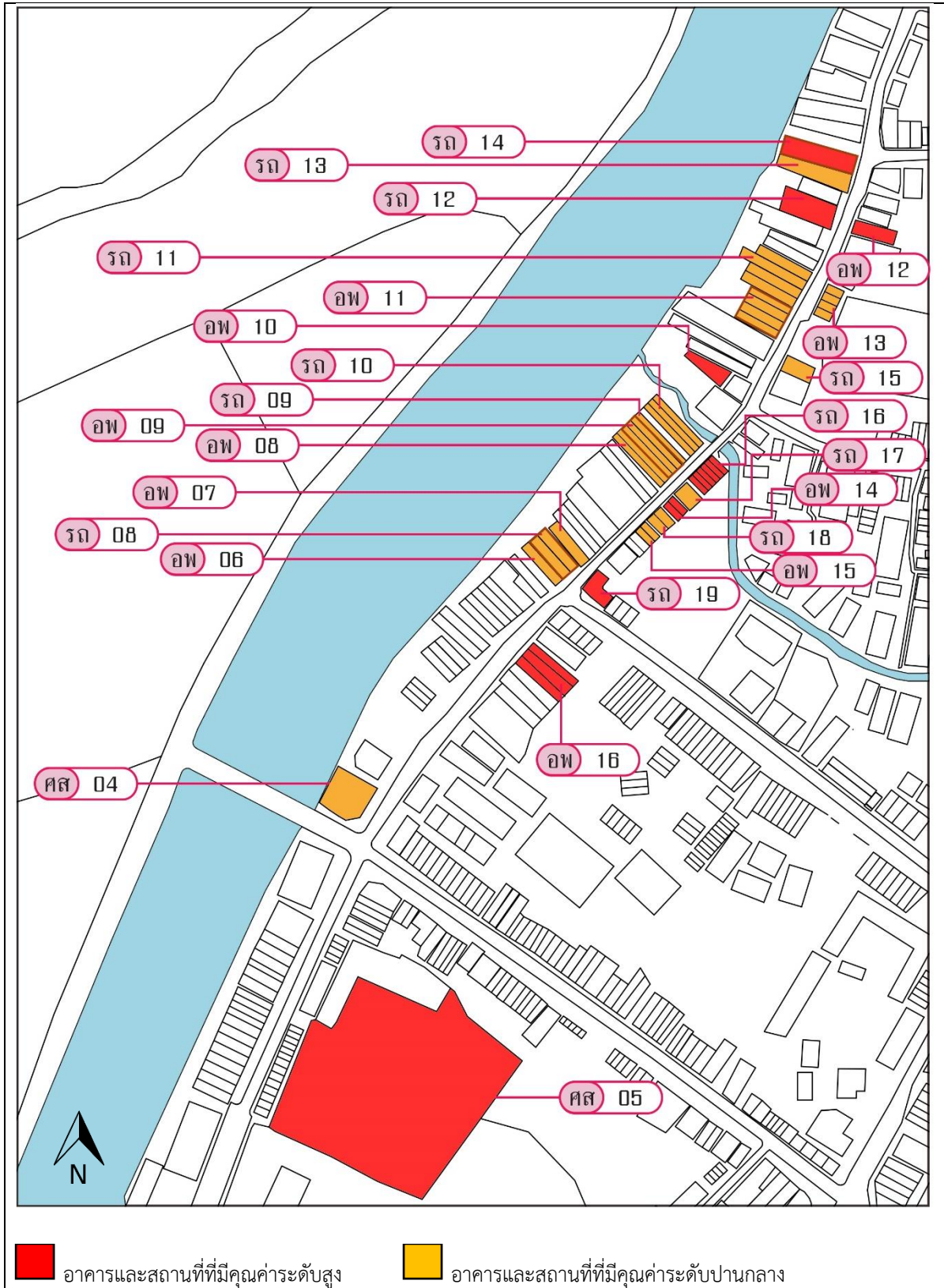
ย่านที่ 1 ย่านชุมชนบริเวณศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เป็นศูนย์กลางการปกครองและย่านพาณิชย์กรรมที่สำคัญมากที่สุดของเมืองปัตตานี ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวจีนประกอบอาชีพค้าขาย ครอบคลุมพื้นที่บริเวณเมืองเก่าปัตตานีด้านทิศเหนือ ตั้งแต่ถนนเจริญนครลงมาด้านทิศใต้ริมถนนอาเนาะรู ถนนนายอ ถนนญาติ และถนนปัตตานีภิรมย์ ด้านทิศตะวันตก ในย่านดังกล่าวมีอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าความสำคัญจำนวนมาก ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่บริเวณริมถนนสายสำคัญ ในการนำเสนอข้อมูลจึงแบ่งกลุ่มอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าตามเส้นทาง 3 เส้นทาง ได้แก่ ถนนอาเนาะรู ถนนปัตตานีภิรมย์ และถนนญาติ

รูปที่ 3.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้แยกตามระดับคุณค่าริมถนนอาเนาะรู

ตารางที่ 3.1 บัญชีอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าริมถนนอาเนาะรู

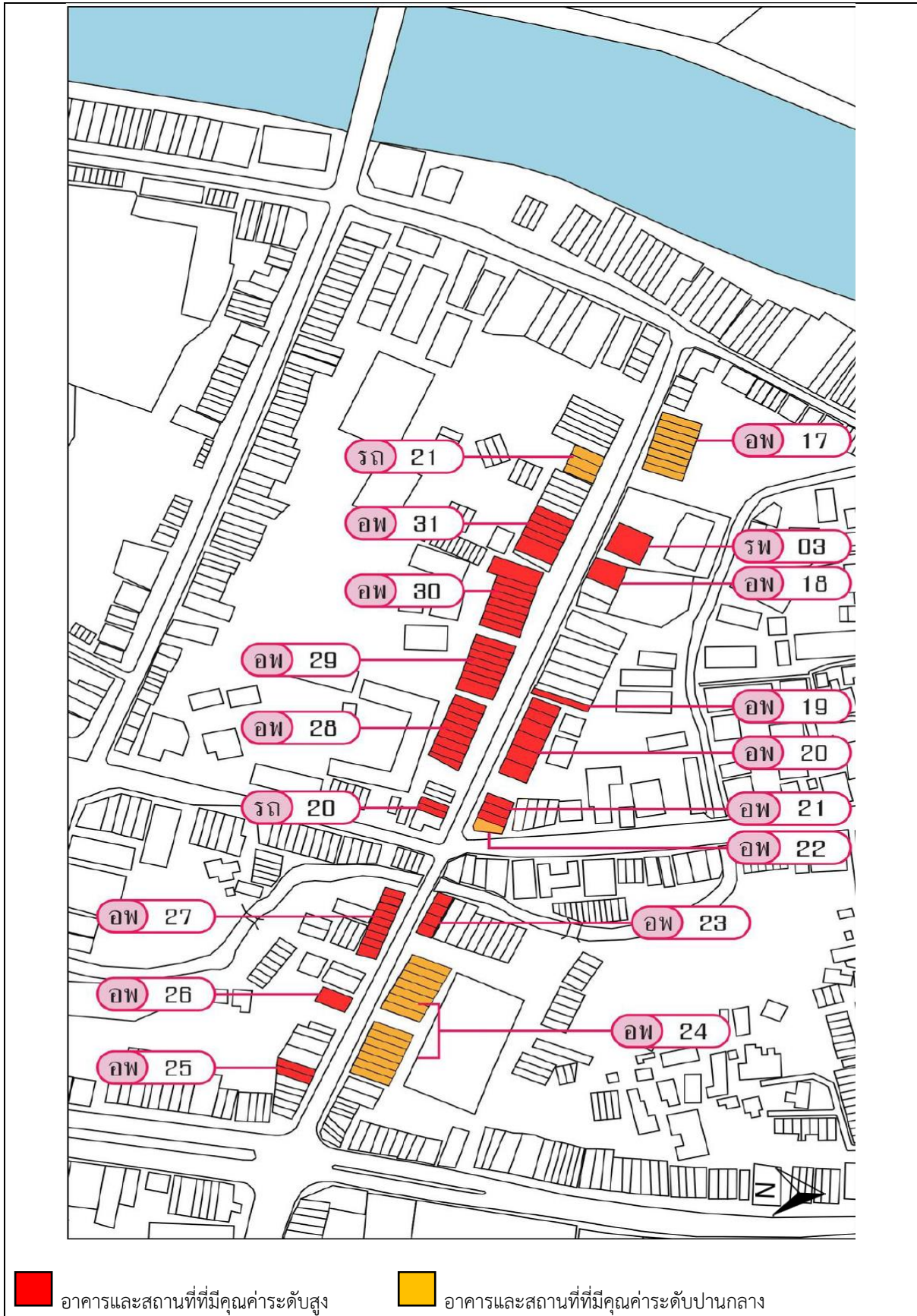
ที่	รหัสอาคาร	ชื่ออาคาร	รูปแบบสถาปัตยกรรม	ระดับคุณค่า
1	ศส 01	ศาลาสันติสุข	สถาปัตยกรรมเชิงศาสนาแบบจีน	ปานกลาง
2	ศส 02	ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว	สถาปัตยกรรมเชิงศาสนาแบบจีน	สูง
3	รด 01	บ้านเลขที่ 59	สถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน	ปานกลาง
4	อพ 01	บ้านเลขที่ 31 33 35	สถาปัตยกรรมแบบจีน	ปานกลาง
5	อพ 02	บ้านเลขที่ 29	สถาปัตยกรรมอิทธิพลศิลปะแบบอาร์ตเดคโค	ปานกลาง
6	รพ 01	บ้านกงสี	สถาปัตยกรรมแบบจีน	สูง
7	รด 02	บ้านเลขที่ 50	สถาปัตยกรรมแบบจีน	ปานกลาง
8	รด 03	บ้านเอ็งเฉียง	สถาปัตยกรรมแบบจีน	ปานกลาง
9	รด 04	บ้านเลขที่ 19	สถาปัตยกรรมแบบจีน	สูง
10	รด 05	บ้านเลขที่ 9 11	สถาปัตยกรรมแบบจีน	ปานกลาง
11	รด 06	บ้านเลขที่ 7	สถาปัตยกรรมแบบจีน	ปานกลาง
12	อพ 03	บ้านเลขที่ 1	สถาปัตยกรรมแบบจีน	สูง
13	อพ 04	บ้านรังนก	สถาปัตยกรรมแบบจีน	ปานกลาง
14	อพ 05	บ้านเลขที่ 10	สถาปัตยกรรมแบบจีน	ปานกลาง
15	ศส 03	ธรรมศาลา	สถาปัตยกรรมแบบจีน	สูง
16	รพ 02	บ้านเลขที่ 28	สถาปัตยกรรมแบบจีน	ปานกลาง
17	รด 07	บ้านเลขที่ 38	สถาปัตยกรรมผสมสานเรือนมลายูกับจีน	ปานกลาง

รูปที่ 3.2 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้แยกตามระดับคุณค่าริมถนนปัตตานีภิรมย์

ตารางที่ 3.2 บัญชีอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าริมถนนปัตตานีภิรมย์

ที่	รหัสอาคาร	ชื่ออาคาร	รูปแบบสถาปัตยกรรม	ระดับคุณค่า
1	ศส 04	มัสยิดปากีสถาน	สถาปัตยกรรมอาหรับ	สูง
2	อพ 06	บ้านเลขที่ 143	สถาปัตยกรรมอิทธิพลศิลปะแบบอาร์ตเดคโค	ปานกลาง
3	รถ 08	บ้านเลขที่ 145 147	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมมลายู	ปานกลาง
4	อพ 07	บ้านเลขที่ 149	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน	ปานกลาง
5	อพ 08	บ้านเลขที่ 173 175	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน	ปานกลาง
6	อพ 09	บ้านเลขที่ 177 179 181	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน	ปานกลาง
7	รถ 09	บ้านเลขที่ 185	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน	ปานกลาง
8	รถ 10	บ้านเลขที่ 183	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน	ปานกลาง
9	อพ 10	บ้านเลขที่ 201 203 205	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	สูง
10	อพ 11	บ้านเลขที่ 217 219 221 223	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	ปานกลาง
11	รถ 11	บ้านเลขที่ 225 227 229 231	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมมลายู	ปานกลาง
12	รถ 12	บ้านเลขที่ 241 243	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	สูง
13	รถ 13	บ้านเลขที่ 70	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน	ปานกลาง
14	รถ 14	บ้านขุนพิทักษ์รายา	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน	สูง
15	อพ 12	บ้านเลขที่ 107	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน	สูง
16	อพ 13	บ้านเลขที่ 226 228 230 232	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	ปานกลาง
17	รถ 15	บ้านเลขที่ 220 222	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน	ปานกลาง
18	รถ 16	บ้านเลขที่ 190 192 194 196	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	สูง
19	รถ 17	บ้านเลขที่ 188	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน	ปานกลาง
20	อพ 14	บ้านเลขที่ 184 186	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	สูง
21	รถ 18	บ้านเลขที่ 180 182	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน	ปานกลาง
22	อพ 15	บ้านเลขที่ 176 178	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	ปานกลาง
23	รถ 19	บ้านเลขที่ 162 164 166 168	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมมลายู	สูง
24	อพ 16	บ้านเลขที่ 146 148 150 (ตึกดำ)	สถาปัตยกรรมอิทธิพลศิลปะแบบอาร์ตเดคโค	สูง
25	ศส 05	วัดตานีนรสโมสร	สถาปัตยกรรมไทยประเพณี	สูง

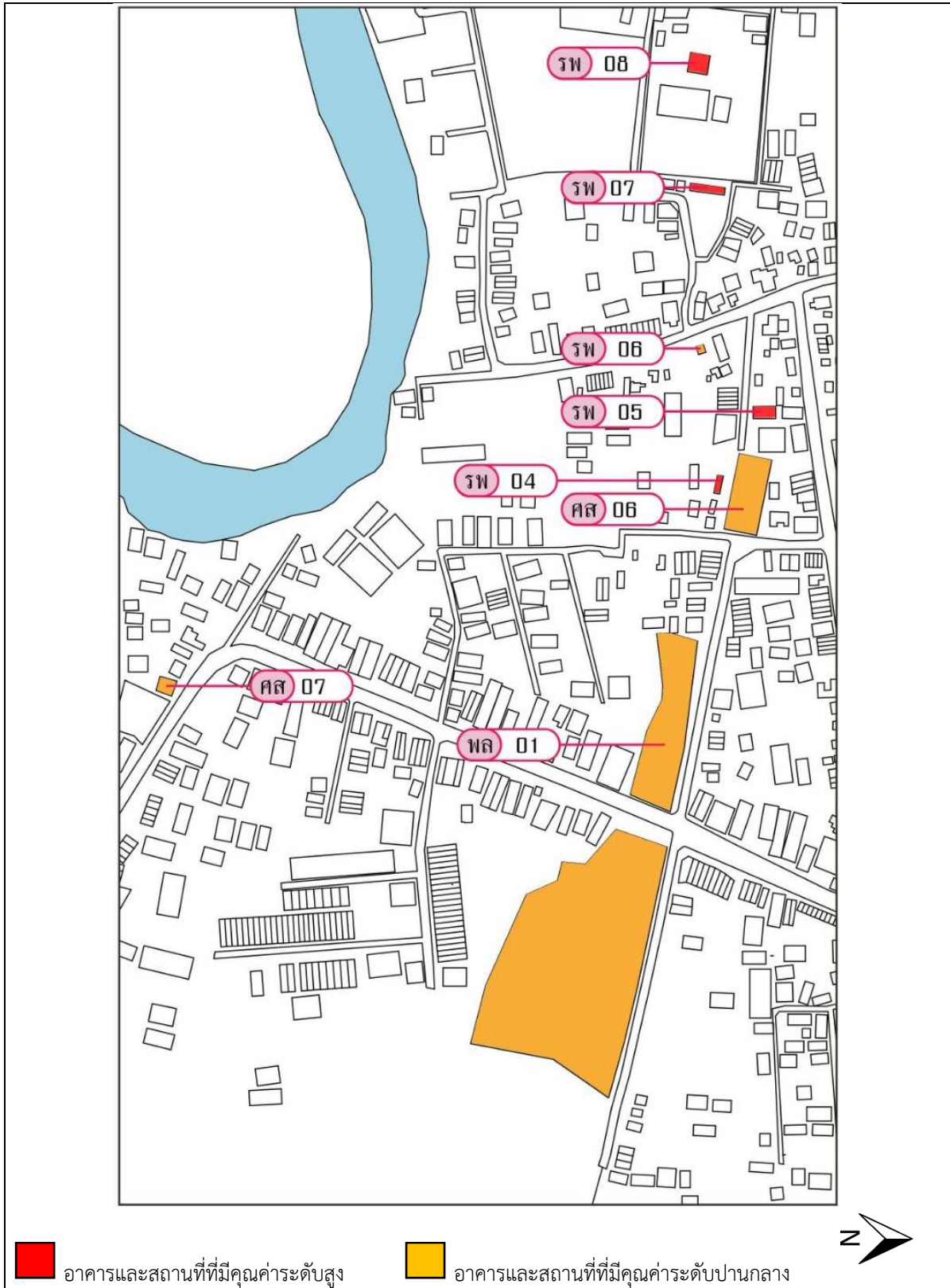

รูปที่ 3.3 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จำเป็นต้องได้แยกตามระดับคุณค่าริมถนนเก่า

ตารางที่ 3.3 บัญชีอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าริมถนนภาคใต้

ที่	รหัสอาคาร	ชื่ออาคาร	รูปแบบสถาปัตยกรรม	ระดับคุณค่า
1	อพ 17	บ้านเลขที่ 11 13 15 17 19 20 23 25 25/1 25/2 25/3	สถาปัตยกรรมยุคทันสมัย	ปานกลาง
2	รพ 03	บ้านเลขที่ 27 (White House Court)	สถาปัตยกรรมศิลปะนีโอคลาสสิก	สูง
3	อพ 18	บ้านเลขที่ 31 33 35	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	สูง
4	อพ 19	บ้านเลขที่ 57	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	สูง
5	อพ 20	บ้านเลขที่ 59 61 63 65 67 69 70 71 73 75	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	สูง
6	อพ 21	บ้านเลขที่ 79 81 83 85 87	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	สูง
7	อพ 22	บ้านเลขที่ 103	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	ปานกลาง
8	อพ 23	บ้านเลขที่ 97 99 101	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	สูง
9	อพ 24	บ้านเลขที่ 112 114 116 118 166 168 170 172 174	สถาปัตยกรรมยุคทันสมัย	ปานกลาง
10	อพ 25	บ้านเลขที่ 150 152	สถาปัตยกรรมยุคทันสมัย	สูง
11	อพ 26	บ้านเลขที่ 192	สถาปัตยกรรมอิทธิพลศิลปะแบบอาร์ตเดโค	สูง
12	อพ 27	บ้านเลขที่ 121 123 125 127 129	สถาปัตยกรรมยุคทันสมัย	สูง
13	รถ 20	บ้านเลขที่ 94 96	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน	สูง
14	อพ 28	บ้านเลขที่ 80 82 84 86 88 90	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	สูง
15	อพ 29	บ้านเลขที่ 70 72 74 76 78	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	สูง
16	อพ 30	บ้านเลขที่ 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	สูง
17	อพ 31	บ้านเลขที่ 26 28 30 32 34 36	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป	สูง
18	รถ 21	บ้านเลขที่ 16 18 20 22 24	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน	ปานกลาง

ย่านที่ 2 ย่านจะบังติกอ เป็นศูนย์กลางการปกครองและศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่เก่าแก่มากที่สุด ตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของบริเวณเมืองเก่าปัตตานี ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลจะบังติกอ โดยมีมัสยิดรายอฟาฏอนีเป็นศูนย์กลางของย่าน ในย่านดังกล่าวมีอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าความสำคัญจำนวน 8 แห่ง ได้แก่

รูปที่ 3.4 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้แยกตามระดับคุณค่าย่านจะบังติกอ

ตารางที่ 3.4 บัญชีอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าในตำบลจะบังติกอ

ที่	รหัสอาคาร	ชื่ออาคาร	รูปแบบสถาปัตยกรรม	ระดับคุณค่า
1	ศส 06	มัสยิดรายอฟาฏอนี	สถาปัตยกรรมในศาสนาอิสลามแบบพื้นถิ่น	ปานกลาง
2	รพ 04	บ้านลูกชายสุลต่าน	สถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีนผสมมลายู	สูง
3	รพ 05	บ้านโรงงานทองเหลือง (47)	สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นมลายู	สูง
4	รพ 06	บ้านเลขที่ 13	สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นมลายู	ปานกลาง
5	รพ 07	กำแพงวังเก่าจะบังติกอ	-	สูง
6	รพ 08	วังเก่าจะบังติกอ	สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นมลายู	สูง
7	พล 01	กูโบร์โต๊ะอาเยาะห์	-	ปานกลาง
8	ศส 07	สุเหร่าตะลุโละ	สถาปัตยกรรมในศาสนาอิสลามแบบพื้นถิ่น	ปานกลาง

ย่านที่ 3 ย่านเศรษฐกิจใหม่ เป็นย่านที่เกิดขึ้นริมถนนยะรังบริเวณมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานีและตลาดสดเทศบาลเมืองปัตตานี ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม ครอบคลุมพื้นที่ตอนกลางของบริเวณเมืองเก่าปัตตานี ในย่านดังกล่าวมีอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าความสำคัญจำนวน 1 แห่ง คือ มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี

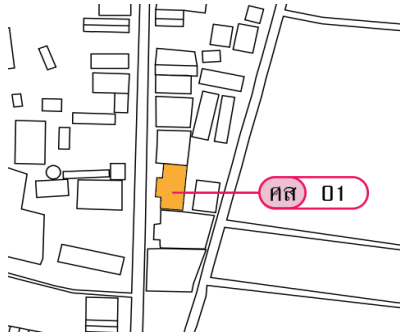
ตารางที่ 3.5 บัญชีอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่าย่านการค้าใหม่

ที่	รหัสอาคาร	ชื่ออาคาร	รูปแบบสถาปัตยกรรม	ระดับคุณค่า
1	ศส 08	มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี	สถาปัตยกรรมในศาสนาอิสลามแบบอาหรับ	สูง

โดยเมื่อจำแนกตามกลุ่ม 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มอาคารและสถานที่ที่เป็นศาสนสถาน กลุ่มที่ 2 กลุ่มอาคารและสถานที่ที่เป็นเรือนแถว กลุ่มที่ 3 กลุ่มอาคารและสถานที่ที่เป็นอาคารพาณิชย์ กลุ่มที่ 4 กลุ่มอาคารและสถานที่ที่เป็นเรือนพักอาศัย และ กลุ่มที่ 5 กลุ่มอาคารและสถานที่ที่เป็นพื้นที่โล่งว่างที่สำคัญของเมือง มีรายละเอียดของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ดังนี้

3.1.1 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทศาสนสถาน

รหัสอาคารสถานที่ ศส 01 ศาลาสนธิสุข ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว

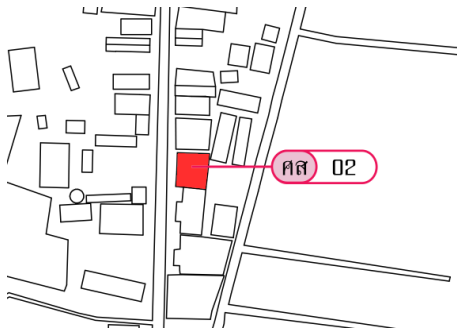
ที่ตั้ง	ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์	6.871346 , 101.258900
ระดับคุณค่า	ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน (มูลนิธิศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว)
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมศาสนสถานแบบจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	กิจกรรมทางศาสนา
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารชั้นเดียว โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมแบบจีนร่วมสมัย ผนังก่ออิฐฉาบปูน เสากลมด้านหน้าประดับ ลวดลายปูนปั้นลายมังกร
ข้อมูลอื่นๆ	ศาลาสนธิสุขเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวเป็นอาคารทางศาสนาตามความเชื่อในแบบจีน การออกแบบจึงใช้อิทธิพลของสถาปัตยกรรมจีนร่วมกับความเชื่อของคนในท้องถิ่น ใช้โครงสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังใช้เป็นผนังก่ออิฐฉาบปูนทาสีตาม เอกลักษณ์ของอาคารทางศาสนาของจีน ได้แก่ สีเหลือง สีแดง และสีเขียว มีการ ตกแต่งด้วยตัวหนังสือ ปูนปั้นแบบจีน หัวเสามีการตกแต่งลวดลายแบบจีนร่วม ด้วย
แหล่งที่มาของข้อมูล	ป้ายบอกข้อมูลอาคาร โดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

รหัสอาคารสถานที่ ศส 02 ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว (ศาลเจ้าเล่งจูเกียง)

ที่ตั้ง	ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์	6.871346 , 101.258900
ระดับคุณค่า	สูง

31

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน (มูลนิธิศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว)
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมศาสนสถานแบบจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	กิจกรรมทางศาสนา
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารชั้นเดียว โครงสร้างผนังรับน้ำหนัก
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมแบบจีนประเพณี อาคารศาลเจ้าผนังก่ออิฐถือปูนรับน้ำหนักอาคาร หลังคาจั่วแฉกโค้งแบบจีนมุงกระเบื้องกาบกล้วย เรียงกัน 3 จั่ว ยอดหลังคา ประดับลวดลายปูนปั้นตามความเชื่อทางศาสนาของจีน ประตูบานเปิดไม้คู่ ประดับช่องลมลวดลายแบบจีน
ข้อมูลอื่นๆ	ศาลเจ้าเล่งจูเกียง (เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว) เป็นศาลเจ้าเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองปัตตานี ตั้งอยู่เลขที่ 63 ถนนอาเนาะรู ตำบลอาเนาะรู อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ ใจกลางเมืองเก่า เดิมเรียกตลาดจีนเมืองปัตตานี สร้างในสมัยราชวงศ์เหม็ง ศักราช บัวนละ ปีที่ 2 ตรงกับ พ.ศ.2117 สมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา แห่งกรุงศรี อยุธยา เดิมเรียกว่า ศาลเจ้าซุงกหรือศาลเจ้าซุง เป็นศาลเจ้าประจำชุมชนชาวจีน เมืองคัพระหมอ หรือเจ้าซุงก มาเป็นเทพประธานประจำศาลเจ้า เมื่อ ปี พ.ศ.2407 หลวงสำเร็จกิจจรจางวาง (ตันจงซัน) ได้ทำการบูรณะและจัดงานสมโภชเป็น ประเพณีขึ้น ต่อมาพระเจ้าบรมวงศ์เธอ (ตันจูล่าย) ได้อัญเชิญองค์เจ้าแม่ลิ้มกอ เหนี่ยว จากบ้านกรือเซะมาประดิษฐาน และเรียกชื่อศาลเจ้าใหม่ว่า ศาลเจ้าเล่งจู เกียง หรือ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว

ภายในอาคาร แบ่งเป็นโถงกลาง ปีกขวาและปีกซ้ายโถงกลางชั้นในมีแท่นบูชา 3
แท่น แท่นกลาง คือ องค์พระหมอ หรือโจ้วซุง เป็นเทพประธาน ถือเป็นเทพเจ้าที่
ช่วยปิดเป่าโรคภัยไข้เจ็บ และเจ้าแม่ทับทิม (หมาโจ้วโป) หรือ เจ้าแม่สมุทร แท่น
บูชาทางด้านซ้าย เป็นองค์ เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว และน้องเจ้าแม่ฯ เป็นเทพเจ้าแห่ง
โชคลาภและการค้าขาย แท่นบูชาทางด้านขวา เป็นที่ประดิษฐานของ องค์เจ้าที่
หรือแป๊ะกง และเจ้าพ่อเสือ หรือตัวเล่าเอี้ย เหนือประตูทางเข้าโถงกลาง จะมีหิ้ง
บูชา องค์เจ้าที่ผู้รักษาประตู หรือหิ้งซึ่งโถงทางขวา มีรูปปูนปั้นติดฝาผนัง คือเทพ
ชาเจียงกุน ถัดไปทางซ้ายมีแท่นบูชาประดิษฐานเจ้าแม่กวนอิมโถงทางซ้าย เป็น
แท่นบูชาประดิษฐาน เทพเจ้ากวนอู หรือ องค์พระกุนเต้กุนลานด้านหน้า ตรงข้าม
ศาลเจ้าแม่ฯ เป็นแท่นบูชาเทวดาและสถูปสำหรับเผาศพกระดาชเงินกระดาชทองเจ้า
แม่ลิ้มกอเหนี่ยว เป็นเทพเจ้าแห่งโชคลาภและการค้าขาย มีประเพณีให้ยืมเงินขวัญ
ถุง ซึ่งมีความเชื่อว่า ถ้ายืมเงินเจ้าแม่เป็นขวัญถุง จะทำให้ค้าขายเจริญรุ่งเรือง
การยืมเงินผู้ยืมต้องลงชื่อ และจ่ายเงินคืนเป็นจำนวน 2 เท่าของเงินที่ยืม
นอกจากนี้ยังมีองค์พระกุนเต้กุน และองค์พระเซ่งเต้เอี้ย ซึ่งเป็นพระประจำตัวของ
พระจีนคณานุรักษ์ ประดิษฐานอยู่ ณ บ้านเลขที่ 5 ถนนอาเนาะรู ทั้ง 2 องค์นี้
จะต้องเข้าร่วมในพิธีแห่เจ้าแม่ฯเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ครั้งอดีตตลอดมา และได้
อัญเชิญองค์พระกุนเต้กุน องค์พระเซ่งเต้เอี้ย หรือเทพเจ้าแห่งโชคลาภ และ เจ้า
แม่กวนอิม ซึ่งประดิษฐาน ณ บ้านเลขที่ 27 ถนนอาเนาะรู ซึ่งเป็นบ้านต้นตระกูล
คณานุรักษ์ ที่เรียกกันว่าบ้านกงสี และองค์เจ้าที่ ซึ่งประดิษฐาน ณ บ้านเลขที่ 3
ถนนอาเนาะรู ซึ่งเป็นบ้านเดิมของนางเม่งจู โกวิทยาพี่สาวพระจีนฯ เข้าร่วมในพิธี
แห่เจ้าแม่ฯ ด้วยสำหรับงานสมโภชมีประเพณี แห่องค์พระ ลูยน้า ลูยไฟ ซึ่งจะจัด
ในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำเดือน 1 ของจีนตรงกับวันมาฆบูชา ของทุกปี
ป้ายบอกข้อมูลอาคาร โดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

รหัสอาคารสถานที่ ศส 03 ธรรมศาลา

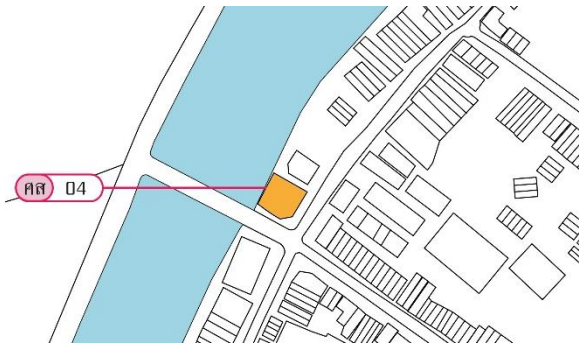
ที่ตั้ง	ถนน อานาจารู ต. อานาจารู อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์	6.871296, 101.256853
ระดับคุณค่า	สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมแบบจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	ศาลบรรพบุรุษ
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นอาคารเดี่ยวชั้นเดียว
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	หลังคาเป็นหลังคาจั่วมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ความโดดเด่นของอาคารหลังนี้คือเป็นอาคารที่ผ่านการใช้งานอย่างยาวนาน ตัวเสาคู่หน้าสุดของอาคารสามารถมองเห็นวัสดุเดิมที่เป็นอิฐอย่างเด่นชัด เนื่องจากอายุที่ยาวนานของอาคารแห่งนี้ การออกแบบมีความเรียบง่าย บ้านประตูไม้ขนาดใหญ่เต็มบานมีความสวยงาม ช่องแสงประดับเหล็กหล่อลวดลายสวยงาม
ข้อมูลอื่นๆ	เดิมเป็นบ้านของนายจี และนางล่านง แซ่เล่า นายจีมีบุตรชาย คือ นายจ่ายฮก แซ่เล่า ซึ่งแต่งงานกับนางจูกี้ คณานุรักษ์ บุตรสาวของหลวงสำเร็จกิจกรจางวาง (ปุ๋ย แซ่ตัน) ต้นตระกูลคณานุรักษ์ในปี พ.ศ.๒๔๖๓ นายจ่ายฮกได้ปรับปรุงบริเวณบ้านหลังนี้ให้เป็น โรงธรรม เรียกว่า ธรรมศาลา โดยสร้างเป็นอาคารโล่ง ภายในมีบัวสำหรับบรรจุกะดุก และมีแท่นบูชาป้าบูชาบรรพบุรุษ ฝาผนังโดยรอบมีการจารึกเรื่องราวของวงศ์สกุลของนายตัวนเหม่ง และนางล่านง แซ่เล่า นายจ่ายฮกไม่มีทายาทสืบสกุลฝ่ายชาย มีแต่ฝ่ายหญิงที่ไปแต่งงานกับสายสกุลอื่นเช่น จินดา ประเสริฐ, วัฒนานิกร ฯลฯ
แหล่งที่มาของข้อมูล	ป้ายบอกข้อมูลอาคาร โดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

รหัสอาคารสถานที่ ศส 04 มัสยิดปากีสถาน

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.868437,101.253645
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

<p>กรรมสิทธิ์</p> <p>รูปแบบสถาปัตยกรรม</p> <p>ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน</p> <p>ลักษณะของอาคารสถานที่</p> <p>องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม</p>	<p>-</p> <p>สถาปัตยกรรมศาสนสถานแบบอาหรับ</p> <p>กิจกรรมทางศาสนา</p> <p>อาคารชั้นเดียว โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก</p> <p>สถาปัตยกรรมแบบอาหรับ ช่องเปิดอาคารมีลักษณะกว้างตมมุมด้านบน ช่องเปิดนี้มีรูปแบบเดียวกันทุกช่วงเสายื่นออกจากผนังที่ใช้เป็นช่องเปิดของอาคาร ด้านบนประดับด้วยโดมรูปทรงตามคติความเชื่อทางศาสนา</p>
<p>ข้อมูลอื่นๆ</p>	<p>ชาวปากีสถานกลุ่มหนึ่ง จากแคว้นเปชวาร์ ประเทศปากีสถาน เข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดปัตตานี เมื่อกว่าร้อยปีก่อน พวกเขาช่วยกันสร้างมัสยิดเป็นอาคารไม้เพื่อเป็นสถานที่ละหมาดและพักแรม ต่อมาชาวมุสลิมปาตานและชาวมุสลิมในพื้นที่เมืองปัตตานีได้ช่วยกันระดมทุนสร้างอาคารหลังใหม่ขึ้นเป็นอาคารก่ออิฐทรงโดม ใช้ชื่อว่า “มัสยิดปากีสถานปัตตานี” มัสยิดแห่งนี้มีชาวมุสลิมเข้ามาประกอบพิธีละหมาด และเป็นสถานที่พักแรมสำหรับคนต่างถิ่น เรียกว่า “เดรา”</p>
<p>แหล่งที่มาของข้อมูล</p>	<p>http://pattaniheritagecity.psu.ac.th</p>

รหัสอาคารสถานที่ ศส 05 บ้านเลขที่ วัดตานีนรสโมสร

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.866807 , 101.253528
ระดับคุณค่า สูง

35

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์

-

รูปแบบสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมไทยประเพณี

ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน

กิจกรรมทางศาสนา

ลักษณะของอาคารสถานที่

พระอุโบสถเป็นรูปทรงไทย กว้าง 9 เมตร ยาว 17 เมตร เป็นคอนกรีตเสริมเหล็กโอบกปูน หน้าบันมีตราพระเกี้ยวกนกล้อมรอบ ศาลาการเปรียญ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กฉาบปูนสองชั้นหน้าบันมีตราพระเกี้ยวกนกล้อมรอบ เช่นเดียวกับพระอุโบสถ กว้าง 16 เมตร ยาว 36 เมตร

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

แหล่งมรดกทางสถาปัตยกรรมภายในวัดประกอบด้วย พระอุโบสถ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2478 โดยพระธรรมโมลี (ขณะเป็นพระญาณโมลี) พร้อมด้วยหลวงรัตนมนตรี (ฮวด คายนันท์) และพุทธศาสนิกชนร่วมกันก่อสร้างเป็นรูปทรงไทย กว้าง 9 เมตร ยาว 17 เมตร เป็นคอนกรีตเสริมเหล็กโอบกปูน หน้าบันมีตราพระเกี้ยวกนกล้อมรอบ หน้าพระอุโบสถมีซุ้มประดิษฐานพุทธรูปปางมารวิชัย (ขนมต้ม) ศิลปะนครศรีธรรมราช หน้าตักกว้าง 50 เซนติเมตร พระธรรมวโรดม (เซ่ง อุตตโม) มอบให้พำนักวัดตานีนรสโมสร ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระประธานเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะสมัยสุโขทัยหน้าตักกว้าง 1 เมตร มีพระพุทธรูปยืนปางห้ามญาติ ศิลปะสมัยอยุธยาหรือละโว้ สูง 2 เมตร สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ โปรดเกล้าให้พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล พระชายนำมาถวายวัดตานีนรสโมสร และมีพระพุทธรูปยืน

ข้อมูลอื่นๆ

แหล่งที่มาของข้อมูล

ปางห้ามสมุทร ศิลปะสมัยทวารวดี สูง 2 เมตร เป็นพระพุทธรูปที่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานให้แก่วัด ศาลาการเปรียญ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2515 พระธรรมโมลี (ขณะเป็นพระเทพญาณ โมลี) และขุนธำรงพันธักดีร่วมกันสร้าง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กฉาบ ปูนสองชั้นหน้าบันมีตราพระเกี้ยวบนกล่อมรอบเช่นเดียวกับพระอุโบสถ กว้าง 16 เมตร ยาว 36 เมตร มีการบูรณะเมื่อปี พ.ศ. 2557

หอรบระฆัง สร้างเมื่อ พ.ศ. 2508 โดยขุนธำรงพันธักดี เป็นหอรบระฆังศิลปะไทย กว้าง 4 เมตร สูง 1 เมตร ระฆังเป็นศิลปะอิสลาม

วัดตานีนรสโมสร สร้างเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2395 แต่เดิมย้ายจากบริเวณเมืองเก่าที่บ้านนา ตำบลกรือเซะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี สืบต่อยุทธการเมืองปัตตานี สร้างขึ้นเป็นที่ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาประจำมณฑลปัตตานี เดิมชื่อว่า วัดบางน้ำจืด แต่ประชาชนทั่วไปเรียกว่าวัดกลาง ในระยะแรกของการเริ่มสร้าง วัดไม่มีถาวรวัตถุที่มั่นคง อีกทั้งพระสงฆ์จำพรรษาก็ไม่มีหลักฐานระบุแน่นอน จนถึงปี พ.ศ. 2430 ทางคณะสงฆ์ได้มอบหมายให้พระครูธรรมโมลีวัดมณีมาวาส จังหวัดสงขลา และคณะเดินทางมาจัดการปกครอง ซึ่งขณะนั้นเจ้าอธิการสุขเป็นเจ้าอาวาส ต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครูพิพัฒนสมณกิจ และในปีนั้นพระครูพิพัฒนสมณกิจกับนางละนง แซ่เล่า ได้จัดสร้างพระอุโบสถเป็นศิลปะแบบจีน

<http://pattaniheritagecity.psu.ac.th>

รหัสอาคารสถานที่ ศส 06 มัสยิดรายอฟาฏอนี

ที่ตั้ง ถนน ยะรัง ต. จะบังติกอ อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
 พิกัดภูมิศาสตร์ 6.856113 , 101.250885
 ระดับคุณค่า ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์

รูปแบบสถาปัตยกรรม

ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน

ลักษณะของอาคารสถานที่

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

- สถาปัตยกรรมในศาสนาอิสลามแบบพื้นถิ่น
- กิจกรรมทางศาสนา
- อาคารชั้นเดียว โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก
- สถาปัตยกรรมในศาสนาอิสลามแบบพื้นถิ่น หลังคา 2 ชั้น ทรงปั้นหย่า ยอดโดม
- แบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมีความโดดเด่นที่สถาปัตยกรรมมลายูปัตตานี ซึ่งผสม
- ระหว่างอาคารทรงพื้นเมืองหลังคา 2 ชั้น ทรงปั้นหย่า และยอดโดมแบบ
- สถาปัตยกรรมตะวันออกที่อยู่ด้านหลังของอาคาร มีการขยายอาคารในส่วนที่เป็น

ข้อมูลอื่นๆ

อิฐเพิ่มเติม พร้อมทั้งได้ประดับลวดลายภายในมัสยิดด้วยไม้แกะสลักลวดลาย
พรรณพฤกษา

เดิมเป็นมัสยิดแห่งรัฐปัตตานี เริ่มก่อสร้างเมื่อสมัยเมืองปัตตานีเป็นเมืองหรือรัฐ
ปัตตานี มีเจ้าเมืองปกครองตนเอง คือ สุลต่านมูฮัมหมัด หรือ ตนกูปือซาร์ หรือ
ตลกูปะสา เป็นเจ้าเมืองปัตตานี ช่วงประมาณ พ.ศ. 2388-2399 ได้ทรงเริ่มสร้าง
มัสยิดประจำเมืองปัตตานี

ในสมัยตลกูปะสา พ.ศ. 2399-2424 เดิมเป็นสุเหร่าอาคารไม้ สร้างในรั้ววัง ต่อมา
ได้ย้ายมาสร้างเป็นอาคารถาวร ณ ที่ปัจจุบัน ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของวังเจ้า
เมือง ก่อนถึงสุสานหลวง (กูโบร์โตะอาเยะฮฺ) ต่อมาตลกูตีมุง พ.ศ. 2424-2433
ได้ทรงแต่งตั้งฮัจญ์อับดุลอะฮฺ ดาโตะ เป็นอิหม่ามท่านแรกอย่างเป็นทางการ
และได้ขยายอาคารเพิ่มเติม แต่ยังไม่ทันแล้วเสร็จสมบูรณ์ท่านได้เสวยพระชนม์
เสียก่อน ต่อมาตลกูสุไลมานหรือตลกูปอบู พระอนุชาตลกูปะสา ได้ทรงสร้างต่อ
จนแล้วเสร็จ มีการขยายอาคารในส่วนที่เป็นอิฐเพิ่มเติม พร้อมทั้งได้ประดับ
ลวดลายภายในมัสยิดด้วยไม้แกะสลัก พรรณพฤกษา และได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น
“มัสยิดรายอฟาฏอนี” ตามคำเรียกชื่อเมืองปัตตานี มัสยิดแห่งนี้มีความโดดเด่นที่
สถาปัตยกรรมมลายูปัตตานี ซึ่งผสมระหว่างอาคารทรงพื้นเมืองหลังคา 2 ชั้น ทรง
ปั้นหย้า และยอดโดมแบบสถาปัตยกรรมตะวันออกที่อยู่ด้านหลังของอาคาร

แหล่งที่มาของข้อมูล

<http://pattaniheritagecity.psu.ac.th>

รหัสอาคารสถานที่ ศส 07 สุเหร่าตะลุโบะ

ที่ตั้ง ถนน ยะรัง ต. จะบังติกอ
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.852458 , 101.252176
ระดับคุณค่า ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์
รูปแบบสถาปัตยกรรม

-
สถาปัตยกรรมในศาสนาอิสลามแบบพื้นถิ่น

ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน
ลักษณะของอาคารสถานที่

กิจกรรมทางศาสนา

เป็นอาคารโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กผสมโครงสร้างไม้ด้านบน หลังคาเป็น
จั่วประกอบหลังคาปีกนกโดยรอบ หน้าจั่วปิดทับหน้าบันไม้ฉลุลาย ชั้นบนผนัง
ไม้ ติดตั้งหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ ชั้นล่างใช้ผนังก่ออิฐฉาบปูน ประตูหน้าอาคาร
ใช้ประตูไม้บานเปิดคู่

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม
ข้อมูลอื่นๆ

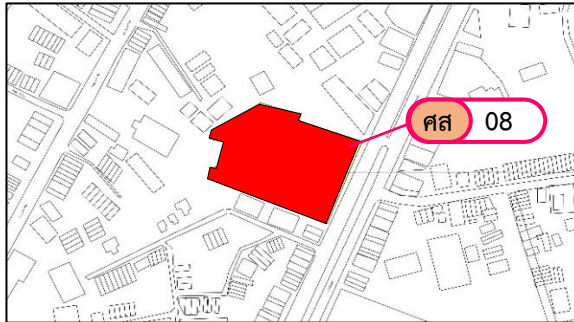
สถาปัตยกรรมในศาสนาอิสลามแบบพื้นถิ่น

สุเหร่าตะลุโบ๊ะ ตั้งอยู่ที่ถนนยะรัง ตรงเลี้ยวตะลุโบ๊ะ เดิมเป็นอาคารไม้เป็น
สถานที่ใช้ประกอบศาสนกิจของพี่น้องมุสลิมชุมชนตะลุโบ๊ะ มีที่ดินประมาณ 1
ห้องเศษๆ ต่อมาตระกูลระเด่นอาหมัด ครอบครองอาคารไม้หลังเก่า และได้ก่อสร้าง
อาคารหลังใหม่เป็นตึก 2 ชั้น และปรับปรุงห้องน้ำ ทำรั้ว ใช้งบในการก่อสร้าง
ประมาณ 2 ล้านบาท ใช้เวลาในการก่อสร้างเกือบ 2 ปี สถาปนิกผู้ออกแบบ
และตกแต่ง โดยคุณราชิด ระเด่นอาหมัด เป็นอาคารสไตล์มลายู จุผู้คนได้
ประมาณ 70-100 คน ชั้น 1 เป็นที่ละหมาดสุภาพสตรี และชั้น 2 เป็นที่
ละหมาดสุภาพบุรุษ เนื่องจากสุเหร่าแห่งนี้ตั้งอยู่ติดถนนสายหลักทางไปจังหวัด
ยะลา เส้นทางสายนี้จึงมีการจราจรคับคั่งตลอดเวลา จึงมีพี่น้องมุสลิมทั้งชาย
และหญิง แวะปฏิบัติศาสนกิจอยู่เสมอ

แหล่งที่มาของข้อมูล

การสัมภาษณ์ คุณฟาตมะ สุไลมาน (สกุลเดิมระเด่นอาหมัด) ภรรยาคุณหมอม
อนันต์ สุไลมาน อ้างอิงจาก <http://pattaniheritagecity.psu.ac.th>

รหัสอาคารสถานที่ ศส 08 มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี

ที่ตั้ง ถนน ยะรัง ต. จะบังติกอ
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี

พิกัดภูมิศาสตร์ 6.862072 , 101.255099

ระดับคุณค่า สูง

41

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์

-

รูปแบบสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมในศาสนาอิสลามแบบอาหรับ

ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน

กิจกรรมทางศาสนา

ลักษณะของอาคารสถานที่

อาคารมัสยิดโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก สูง 2 ชั้น

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

รูปทรงภายนอกของมัสยิดมีต้นแบบมาจากทัชมาฮาล มียอดโดมสีเขียวขนาดใหญ่กลางอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสองชั้น และโดมขนาดเล็กกลวงไปล้อมรอบ 4 ด้าน ด้านข้างมีหอน้ำ 2 หอ และมีสระน้ำเบื้องหน้าส่องสะท้อนแสงเงาของมัสยิดอย่างงดงาม

ข้อมูลอื่นๆ

มัสยิดกลางปัตตานี เป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของผู้นับถือศาสนาอิสลามในภาคใต้ที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของเมืองไทย ซึ่งมัสยิดกลางปัตตานี ได้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2497 เนื่องจากรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนาอิสลามซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวปัตตานีส่วนใหญ่นับถืออย่างเคร่งครัด รวมทั้งมีชาวมุสลิมจำนวนมากอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเห็นสมควรให้จัดสร้างมัสยิดขนาดใหญ่ ไว้เพื่อเป็นศูนย์กลางแก่ชาวไทยผู้นับถือศาสนาอิสลามทั่วประเทศ

มัสยิดแห่งนี้ได้ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2506 ในสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สถาปัตยกรรมของมัสยิดกลางนั้น เป็นอาคารก่ออิฐฉาบปูนสองชั้น ที่มีรูปทรงคล้ายกับทัชมาฮาลของอินเดียผสมกับวิหารแบบตะวันตก มีอาคารยอดโดมขนาดใหญ่อยู่ตรงกลาง และมีโดมบริวารทั้ง 4 ทิศ มีหอคอยอยู่สองข้างสูงเด่น ซึ่งเดิมใช้เป็นหอกลองสำหรับตีส่งสัญญาณเรียกให้ชาวมุสลิมมาร่วมปฏิบัติศาสนกิจ แต่ปัจจุบันใช้เป็นที่ตั้งลำโพงเครื่องขยายเสียงแทน ภายในมัสยิดมีลักษณะเป็นห้องโถงมีระเบียงสองข้าง ภายในห้องโถงด้านใน มีบัลลังก์ทรงสูงและแคบเป็นที่สำหรับ “คอฎิบ” ยืนอ่านคัมภีระอัลกุรอานในวันศุกร์

ในปัจจุบันมัสยิดกลางปัตตานีได้ใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจสำคัญ คือการละหมาดวันละ 5 เวลา เป็นกิจวัตรประจำวัน และใช้ในการละหมาดในวันศุกร์ รวมถึงการละหมาดในวันตรุษต่างๆ ซึ่งมีชาวไทยมุสลิมในพื้นที่จังหวัดปัตตานี รวมถึงชาวมุสลิมที่มาจากพื้นที่อื่นทั้งในและต่างประเทศมาเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในวันศุกร์และวันเสาร์ จะมีการบรรยายธรรมะซึ่งมีผู้เข้าร่วมรับฟังกว่า 3,000 คน อันเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในหลักการของศาสนา และเพื่อความถูกต้องในการบำเพ็ญศาสนกิจ

ธิดาพร ปาระเวก. (2557). อ้างอิงจาก <http://pattaniheritagecity.psu.ac.th>

แหล่งที่มาของข้อมูล

3.1.2 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทเรือนแถว

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 01 บ้านเลขที่ 59

ที่ตั้ง	ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์	6.871407 , 101.257989
ระดับคุณค่า	ปานกลาง

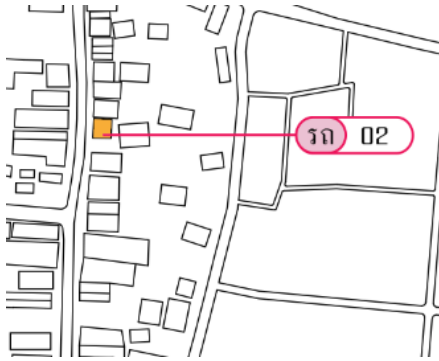

43

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นอาคารเรือนแถวชั้นเดียวที่มีอายุกว่า 70 ปี โครงสร้างผนังรับน้ำหนัก ก่ออิฐฉาบปูน
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ผนังก่ออิฐฉาบปูน ตัวหลังคาเป็นจั่วมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ประตูบานเฟี้ยมไม้ยาวตลอดแนวช่องเปิดด้านหน้า ด้านบนช่องประตูเป็นช่องลมระแนงไม้เพื่อการระบายอากาศ
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 02 บ้านเลขที่ 50

ที่ตั้ง ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871448 , 101.256891
ระดับคุณค่า ปานกลาง

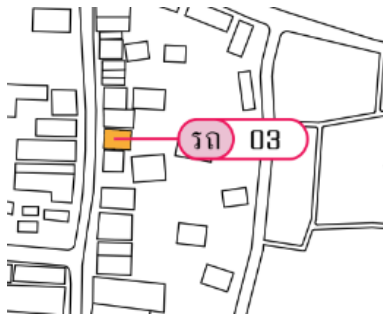

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

44

<p>กรรมสิทธิ์</p> <p>รูปแบบสถาปัตยกรรม</p> <p>ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน</p> <p>ลักษณะของอาคารสถานที่</p> <p>องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม</p> <p>ข้อมูลอื่นๆ</p> <p>แหล่งที่มาของข้อมูล</p>	<p>เอกชน</p> <p>สถาปัตยกรรมเรือนแถวแบบจีน</p> <p>เพื่อพาณิชย์กรรม</p> <p>อาคารชั้นเดียว โครงสร้างผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน</p> <p>หลังคาของอาคารหลังนี้เป็นจั่วมุงด้วยกระเบื้องไทรลอน ผนังเป็นผนังก่ออิฐฉาบปูน ประตูและหน้าต่างบานเปิดไม้ประดับช่องลมเหนือช่องหน้าต่าง</p> <p>เรือนรับรองของบ้านหลวงสุนทรสิทธิโลหะหลังนี้ แต่เดิมเป็นบ้านภรรยาของหลวงสุนทรสิทธิโลหะ (ตันจูเบ็ง) ต่อมาภายหลังทำเป็นป้อมยามและใช้เป็นเรือนรับรองสำหรับผู้ที่มาเยี่ยมเยือนหรือต้องการเข้าพบหลวงสุนทรฯ บ้านหลังนี้ด้านบนจะมีตึกตึกปูนปั้นเป็นรูปคนขี่สิงห์ ซึ่งว่ากันว่าเอาไว้สำหรับแก้อาถรรพ์ หลังจากหลวงสุนทรฯ เสียชีวิต บ้านหลังนี้ตกทอดมาถึงคุณป้าเลี้ยง ลูกสาวของหลวงสุนทรฯ ปัจจุบันถูกปรับเปลี่ยนเป็นร้านอาหาร “โรงเตี๊ยมอาเนาะรู”</p> <p>ป้ายบอกข้อมูลอาคาร โดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี</p>
---	---

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 03 บ้านเอ็งเจียง

ที่ตั้ง ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871433 , 101.256790
ระดับคุณค่า ปานกลาง

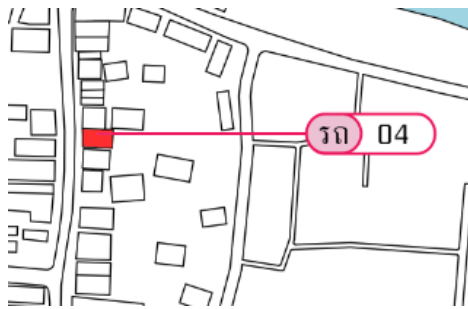

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

45

<p>กรรมสิทธิ์</p> <p>รูปแบบสถาปัตยกรรม</p> <p>ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน</p> <p>ลักษณะของอาคารสถานที่</p> <p>องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม</p>	<p>เอกชน</p> <p>สถาปัตยกรรมเรือนแถวแบบจีน</p> <p>เพื่อพาณิชย์กรรม</p> <p>เป็นเรือนแถวชั้นเดียว 2 คูหา โครงสร้างผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน</p> <p>โครงสร้างอาคารเป็นผนังรับน้ำหนักทั้งสองข้าง ด้านหน้ามีประตูบานเฟี้ยมไม้ยาวตลอดช่วงเปิดของอาคาร ในปัจจุบันอาคารได้ปรับเปลี่ยนประตูจากรูปแบบที่เหมือนกันทั้งซ้ายและขวาถูกเปลี่ยนให้บานซ้ายเป็นประตูเหล็กยึด ส่วนบานขวายังคงรูปแบบประตูบานเฟี้ยมแบบดั้งเดิมอยู่ เหนือประตูขึ้นไปเป็นช่องลม เพื่อให้อากาศในอาคารสามารถไหลเวียนได้ดี ส่วนหลังคาทรงจั่วมีการเปลี่ยนแปลงเป็นหลังคาเหล็กกรีดลอน</p>
<p>ข้อมูลอื่นๆ</p> <p>แหล่งที่มาของข้อมูล</p>	<p>-</p> <p>-</p>

รหัสอาคารสถานที่ รถ 04 บ้านเลขที่ 19

ที่ตั้ง ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871436 , 101.256722
ระดับคุณค่า สูง

46

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

<p>กรรมสิทธิ์</p> <p>รูปแบบสถาปัตยกรรม</p> <p>ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน</p> <p>ลักษณะของอาคารสถานที่</p> <p>องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม</p>	<p>เอกชน</p> <p>สถาปัตยกรรมเรือนแถวแบบจีน</p> <p>เพื่ออยู่อาศัย</p> <p>เป็นอาคารเรือนแถว 2 ชั้น โครงสร้างผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน ผนังสองข้างของอาคารเป็นผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน หลังคาเป็นรูปทรงจั่วมุงกระเบื้องลอนคู่ ชั้นบนของอาคารมีหน้าต่าง 3 ชุด เป็นหน้าต่างบานไม้บานเปิดคู่สูงถึงพื้น เหนือช่องหน้าต่างติดตั้งระแนงไม้เพื่อใช้เป็นช่องแสงและช่องลมให้กับอาคาร ผนังของอาคารเป็นผนังไม้เต็มช่วงเสา ชั้นล่างผนังอาคารเป็นผนังไม้ลูกฟักไม้เช่นเดียวกับหน้าต่างชั้นบน เหนือผนังเป็นช่องลมประดับเหล็กหล่อลวดลายสวยงามเพื่อเป็นช่องแสงและช่องลม ประตูทางเข้าอาคารชั้นในเป็นประตูบานเปิดไม้ ชั้นนอกเป็นประตูเหล็กยึด ประตูด้านข้างทั้งสองด้านซ้ายขวาเป็นประตูบานเฟี้ยมไม้แบบดั้งเดิม บริเวณเหนือช่องลมชั้นล่างมีกันสาดเพื่อกันแดดกันฝน</p>
<p>ข้อมูลอื่นๆ</p> <p>แหล่งที่มาของข้อมูล</p>	<p>-</p> <p>-</p>

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 05 บ้านเลขที่ 9 11

ที่ตั้ง

ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู

อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี

พิกัดภูมิศาสตร์

6.871434 , 101.256548

ระดับคุณค่า

ปานกลาง

47

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์

เอกชน

รูปแบบสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมเรือนแถวแบบจีน

ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน

เพื่อที่อยู่อาศัย

ลักษณะของอาคารสถานที่

อาคารเรือนแถว 2 ชั้น 3 คูหา อายุ มากกว่า 70 ปี โครงสร้างผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องลอนคู่ ชั้นบนเป็นผนังไม้ตีเกล็ดซ้อนกันทางนอน มีหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ 3 ช่อง เหนือช่องหน้าต่างประดับช่องแสงกระจกและช่องลมระแนงไม้ ชั้นล่างเป็นประตูเหล็กยึดเต็มช่วงเสาทั้ง 3 ช่วง ประตูชั้นในเป็นประตูบานเฟี้ยมไม้ยาวตลอดแนวช่วงเสา

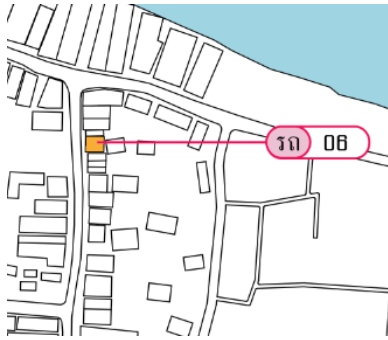
ข้อมูลอื่นๆ

-

แหล่งที่มาของข้อมูล

-

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 06 บ้านเลขที่ 7

ที่ตั้ง ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871434 , 101.256548
ระดับคุณค่า ปานกลาง

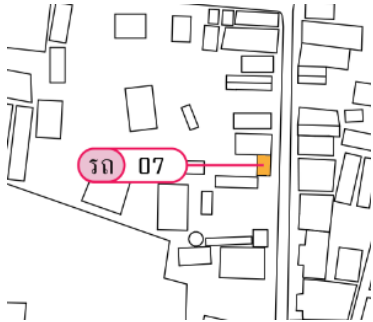

48

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวแบบจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อที่อยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นอาคารเรือนแถวชั้นเดียว โครงสร้างผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ผนังสองข้างอาคารเป็นผนังรับน้ำหนัก หลังคาทรงจั่วแอ่นโค้งแบบจีน มี 2 ระดับ หลังคาด้านบนมุงกระเบื้องกาบกล้วยแบบดั้งเดิม โดยส่วนด้านหน้าของอาคารเป็นหลังคาส่วนที่ต่ำกว่ามุงด้วยกระเบื้องไทรลอน ด้านหน้าอาคารแบ่งออกเป็น 4 ช่วงเสา โดยถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากเดิม ช่วงเสาด้านขวาสุดเป็นหน้าต่างบานไม้สูงจากพื้น ส่วนอีกฝั่งที่ติดกับอาคารข้างเคียงหน้าต่างถูกปิดทึบ ประตูทางเข้าอาคารเป็นประตูบานเฟี้ยมไม้และประตูเหล็กยึด
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รถ 07 บ้านเลขที่ 38

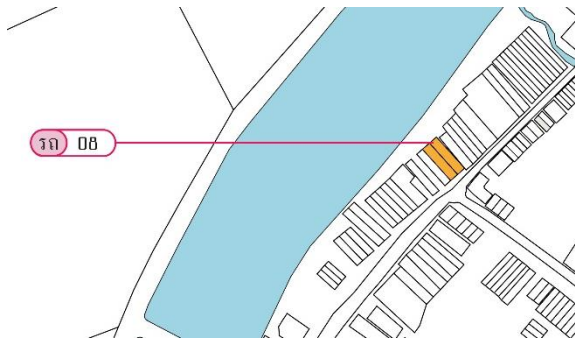
ที่ตั้ง	ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์	6.871188 101.257948
ระดับคุณค่า	ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมมลายู
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารเรือนแถวไม้ 2 ชั้น โครงสร้างไม้แบบเสาและคาน
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	รูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นผสมฝีมือช่างชาวจีน หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องดินเผาแบบดั้งเดิม ชั้นบนเป็นผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน มีหน้าต่างบานเปิดไม้ 2 ช่อง ชั้นล่างต่อเติมหลังคาสังกะสีเพื่อใช้ในการค้าขาย ประตูบานเพ็ญม้ายาวตลอดแนวช่วงเสา
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รถ 08 บ้านเลขที่ 145 147

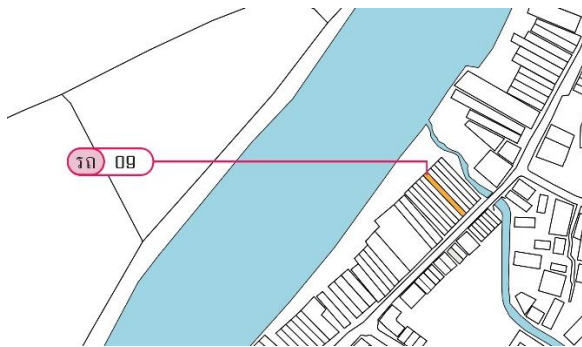
ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.869378,101.254641
ระดับคุณค่า ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมมลายู
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารเรือนแถวไม้ 2 ชั้น โครงสร้างผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	รูปแบบหลังคาทรงปั้นหยาคลุมด้วยกระเบื้องลอนคู่ ผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน หน้าต่างชั้นบนยังคงรูปแบบเดิมเอาไว้ โดยใช้หน้าต่างไม้บานเปิดคู่เปิดเต็ม ช่วงกว้างอาคาร เหนือหน้าต่างเป็นช่องลมและช่องแสงเพื่อระบายอากาศในตัวอาคารได้ ประตูชั้นในเป็นบานเฟี้ยมไม้และประตูด้านนอกเป็นประตูเหล็กยึดยาวตลอดแนวช่วงเปิดด้านหน้า
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 09 บ้านเลขที่ 185

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.869902, 101.255152
ระดับคุณค่า ปานกลาง

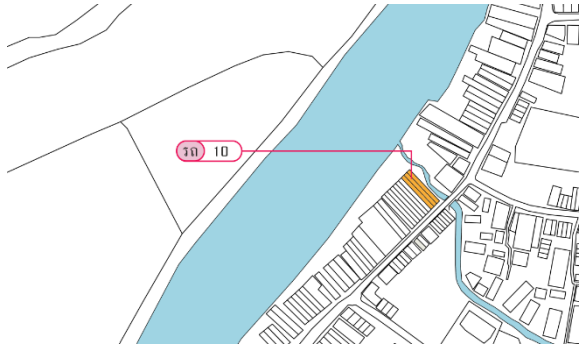

51

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมมลายู
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารเรือนแถวไม้ 2 ชั้น โครงสร้างผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวแบบจีน ผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน หลังคาทรงจั่ว มุงด้วยกระเบื้องดินเผา ช่องหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ตลอดช่วงกว้างของอาคาร เหนือช่องหน้าต่างจะมีช่องลมเป็นระแนงไม้ ผนังชั้นบนเป็นผนังไม้แบบชุดประกอบแบบฝาปะกนในเรือนไทยหรือเรือนมลายู ประดับลวดลายไม้ฉลุแบบจีน ประดับบานเพ็ญไม้ยาวตลอดช่องเปิดด้านหน้า
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รถ 10 บ้านเลขที่ 183

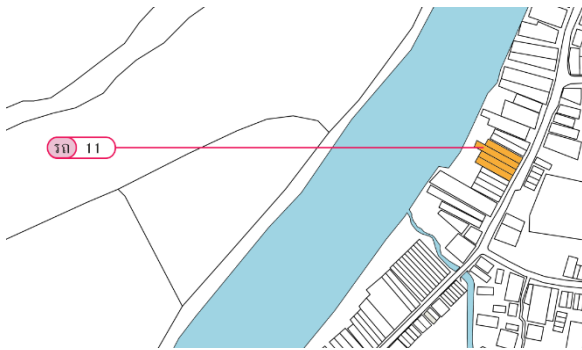
ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.869987,101.255260
ระดับคุณค่า ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวแบบจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นเรือนแถว 2 ชั้น 4 คูหา โครงสร้างผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวแบบจีน ผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน ผนังชั้นบนเป็นผนังไม้ตีเรียบทางตั้ง หน้าต่างไม้บานเปิดคู่สูงตั้งแต่ระดับพื้นชั้นสอง เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องลมและช่องแสงเพื่อระบายอากาศในตัวอาคารได้ ประตูชั้นในเป็นบานเฟี้ยมไม้และประตูด้านนอกเป็นประตูเหล็กยึดยาวตลอดแนวช่วงเปิดด้านหน้า
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รถ 11 บ้านเลขที่ 225 227 229 231

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.870719,101.255741
ระดับคุณค่า ปานกลาง

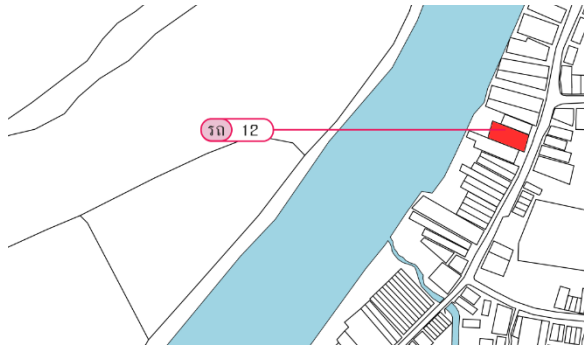

53

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมมลายู
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นเรือนแถว 2 ชั้น 4 คูหา โครงสร้างผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมมลายู อาคารเป็นผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน ประตูปานเพี้ยมไม้ หลังคารูปทรงปั้นหยาแบบมลายูมุงกระเบื้องดินเผา โดยอาคาร คูหาที่ 3 นับจากซ้ายได้ถูกพัฒนาเป็นอาคารสำนักงานของกลุ่มมลายูลิฟวิ้ง ด้านล่างและด้านหลังอาคารเปิดโล่งใช้เป็นพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมต่างๆ บริเวณริมแม่น้ำปัตตานี
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	ที่มา : กมลกานต์ โกศลกาญจน์. (2017). Malayu Living: การแบ่งบานของคนทำงานสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ สืบค้นเมื่อ 23 พ.ย. 2562 จากเว็บไซต์ https://themomentum.co/melayu-living/

รหัสอาคารสถานที่ รถ 12 บ้านเลขที่ 241 243

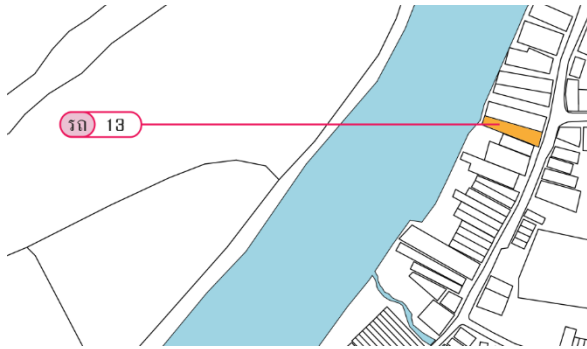
ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871035,101.255903
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวแบบจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นเรือนแถว 2 ชั้น 2 คูหา โครงสร้างผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน ผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน โดยมีหลังคาแบบจั่วมุงกระเบื้องซีเมนต์ ช่องเปิดด้านหน้าอาคารชั้นบนใช้รูปแบบของประตูบานไม้ปิดทึบตลอดช่วงเสาทั้ง 2 คูหา ส่วนด้านล่างใช้ประตูบานเฟี้ยมไม้บานลูกฟักไม้ปิดทึบและมีระแนงไม้เป็นช่องระบายอากาศ
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 13 บ้านเลขที่ 70

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี

พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871226,101.255956

ระดับคุณค่า ปานกลาง

55

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์

รูปแบบสถาปัตยกรรม

ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน

ลักษณะของอาคารสถานที่

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

เอกชน

สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน

เพื่ออยู่อาศัย

เป็นเรือนแถว 2 ชั้น โครงสร้างผนังรับน้ำหนักคอนกรีตเสริมเหล็ก

สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน ผนังรับน้ำหนักคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคาจั่วมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ผนังของอาคารมีลักษณะก่ออิฐฉาบปูน ชั้นบนใช้หน้าต่างกรอบไม้ลูกฟักกระจกใส บานเปิดเดี่ยวติดตั้งเต็มช่วงเสา ชั้นล่างใช้ประตูบานเฟี้ยมไม้เป็นประตูทางเข้าอาคารเหนือช่องประตูเป็นช่องลมเพื่อระบายอากาศระหว่างชั้นบนและชั้นล่างมีหลังคาที่ยื่นออกมาคลุมทางเข้าอาคารส่วนด้านหน้า

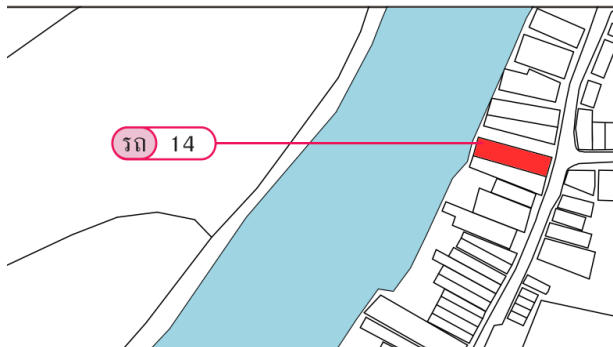
ข้อมูลอื่นๆ

แหล่งที่มาของข้อมูล

-

-

รหัสอาคารสถานที่ รถ 14 บ้านขุนพิทักษ์รายา

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
 อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
 พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871310,101.255986
 ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

<p>กรรมสิทธิ์</p> <p>รูปแบบสถาปัตยกรรม</p> <p>ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน</p> <p>ลักษณะของอาคารสถานที่</p> <p>องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม</p>	<p>เอกชน</p> <p>สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน</p> <p>เพื่ออยู่อาศัย</p> <p>เป็นตึกแถว 2 ชั้น 2 คูหา โครงสร้างผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน ผสม</p> <p>โครงสร้างแบบเสาและคาน</p> <p>สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน รูปแบบของตึกแถวมีการประยุกต์ระหว่าง</p> <p>สถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและสถาปัตยกรรมจีน มีอายุประมาณ 100 ปี ชั้นล่าง</p> <p>ของอาคารมีโครงสร้างเป็นผนังรับน้ำหนักโดยใช้อิฐก่อและฉาบด้วยปูน โดย</p> <p>ผนังฝั่งที่ติดข้างบ้านเป็นการใช้ผนังร่วมกัน ผนังด้านข้างอาคารมีหน้าต่างบาน</p> <p>เปิดไม้สูงถึงพื้นชั้นบนมีราวกันตกไม่อยู่ด้านใน เช่นเดียวกับผนังชั้นบนด้านหน้า</p> <p>อาคาร ประตูอาคารเป็นประตูบานเฟี้ยมไม้ยาวตลอดช่วงด้านหน้าของอาคาร</p>
<p>ข้อมูลอื่นๆ</p> <p>แหล่งที่มาของข้อมูล</p>	<p>-</p> <p>-</p>

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 15 บ้านเลขที่ 220 222

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาณาธารุ
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.870365 , 101.255692
ระดับคุณค่า ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นอาคาร 2 ชั้น 2 คูหา โครงสร้างผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	หลังคาทรงจั่วแ่นโค้งแบบจีนมุงกระเบื้องดินเผาแบบดั้งเดิม ผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน ชั้นบนหน้าต่างไม้บานเปิดเดี่ยวเต็มช่วงเสายาวถึงพื้น เหนือหน้าต่างมีช่องระบายอากาศตีไม้ระแนง ชั้นล่างประตูบานเพี้ยมไม้ยาวตลอดช่วงเปิดด้านหน้าอาคาร
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รถ 16 บ้านเลขที่ 190 192 194 196

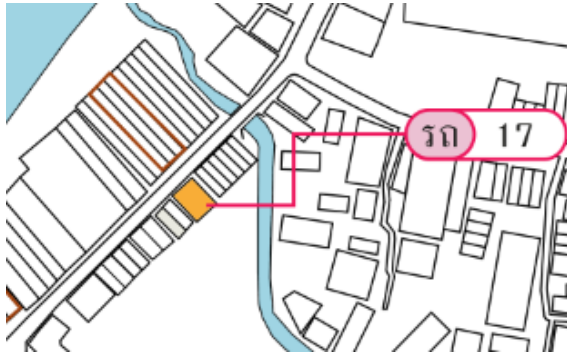
ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.869756 , 101.255232
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นเรือนแถวไม้ 2 ชั้น 5 คูหา มีอายุมากกว่า 70 ปี
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผาแบบดั้งเดิม บางคูหาเปลี่ยนกระเบื้องเป็นกระเบื้องลอนคู่ ผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน ช่องเปิดชั้นบนด้านหน้าเป็นหน้าต่างบานเปิดคู่ ยาวถึงพื้นตลอดช่วงกว้างของอาคาร ประตูชั้นล่างด้านนอกเป็นบานประตูเหล็กยึด และประตูบานเพี้ยมไม้ในบางหลังเปิดเต็มช่วงกว้างของอาคาร
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 17 บ้านเลขที่ 188 (47)

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.896658 , 101.255107
ระดับคุณค่า ปานกลาง

59

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวแบบจีนผสมมลายู
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	สำหรับพักอาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นเรือนแถวไม้ 2 ชั้น 3 คูหา อายุมากกว่า 70 ปี ผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	หลังคาจั่วมุงกระเบื้องดินเผา ผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน ผนังชั้นบนด้านหน้าอาคารเป็นผนังไม้ชุดประกอบแบบฝาปะกนในเรือนไทยหรือเรือนมลายูประดับลวดลายไม้ฉลุแบบจีน ช่องเปิดด้านหน้าเป็นหน้าต่างบานเปิดคู่ ไม่มีช่องแสงยาวเต็มช่วงเสา ส่วนประตูชั้นล่างด้านในเป็นประตูบานเฟี้ยมไม้และด้านนอกเป็นบานประตูเหล็กยึดเปิดเต็มช่วงกว้างของอาคาร
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รถ 18 บ้านเลขที่ 180 182

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.869494 , 101.254967
ระดับคุณค่า ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวแบบจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	บ้านพักอาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นเรือนแถวไม้ 2 คูหา 2 ชั้น ผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	หลังคาจั่วมุงกระเบื้องลอนคู่ ผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน ผนังชั้นบนด้านหน้าอาคารเป็นผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างไม้บานเปิดคู่ 3 ชุดต่อ 1 คูหา ไม่มีช่องแสง ส่วนประตูชั้นล่างด้านในเป็นประตูบานเฟี้ยมไม้และด้านนอกเป็นบานประตูเหล็กยึดเปิดเต็มช่วงกว้างของอาคาร ไม่มีช่องแสง
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 19 บ้านเลขที่ 162 164 166 168

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.896260 , 101.254731
ระดับคุณค่า สูง

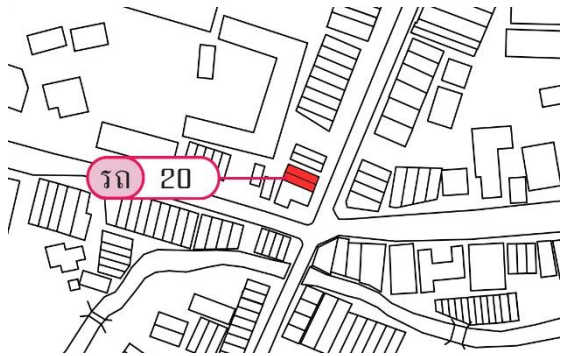

61

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมมลายู
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	บ้านพักอาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นอาคารเรือนแถว 2 ชั้น 3 คูหา โครงสร้างผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน หลังคาเป็นทรงปั้นหยาคลุมด้วยกระเบื้องดินเผา บางส่วนของหลังคาได้
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	เปลี่ยนแปลงวัสดุไปจากรูปแบบเดิม ผนังด้านข้างที่ติดกับอาคารทั้ง 2 ข้าง เป็นผนังก่ออิฐฉาบปูน ด้านหน้าอาคารชั้นล่างแต่ละคูหาเป็นประตูบานเฟี้ยมและบานประตูเหล็กยึดเต็มช่วงกว้างอาคาร มีเพียงคูหาที่ 2 ที่ยังคงใช้ประตูบานเฟี้ยมไม้ที่เป็นรูปแบบเดิมเอาไว้ ส่วนชั้นบนแต่ละหลังมีการปรับปรุงทั้งช่องเปิดและสีของอาคาร โดยมีเพียงคูหาเดียว ยังคงใช้รูปแบบอาคารแบบดั้งเดิมเอาไว้
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รถ 20 บ้านเลขที่ 94 96

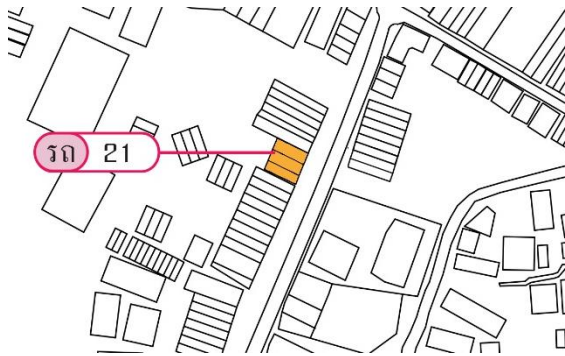
ที่ตั้ง ถนน ฤดี ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.867680 , 101.256404
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารตึกแถว 2 ชั้นยาวต่อเนื่องกัน 2 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	รูปแบบหลังคาแตกต่างกัน โดยคูหาฝั่งซ้ายจะใช้หลังคาทรงหมาแหงนมุมหลังคา เหล็กกรีดลอน คูหาฝั่งขวาหลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องลอนคู่ ชั้นล่างใช้ประโยชน์เชิง พาณิชย์ ประตูดังเป็นประตูลูกฟักไม้บานเฟี้ยมเปิดกว้างตลอดช่วงเสา ชั้นบนติดตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักตีเกล็ดไม้เพื่อเป็นช่องลมให้กับอาคาร
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รถ 21 บ้านเลขที่ 16 18 20 22 24

ที่ตั้ง ถนน ฤๅติ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.868736 , 101.255043
ระดับคุณค่า ปานกลาง

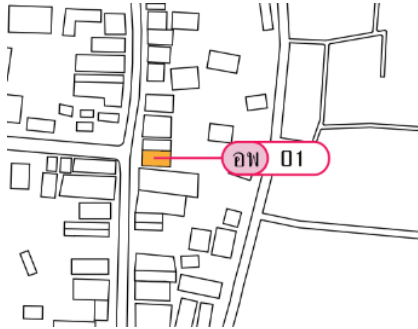
63

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารเรือนแถว 2 ชั้นยาวต่อเนื่องกัน 5 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	รูปแบบหลังคาทรงจั่วมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ผนังอาคารด้านบนและด้านล่างเป็นผนังแผ่นไฟเบอร์ซีเมนต์ ประตูทั้ง 2 คูหาเปิดเต็มบานทั้งคู่ หน้าต่างแต่ละคูหา มีลักษณะเหมือนกัน คือเป็นหน้าต่างกรอบไม้แบบปิดทึบมีช่องแสงอยู่เหนือบานหน้าต่าง จัดวางตามระยะช่วงเสา มีการเพิ่มเติมหลังคาชั้นล่างยื่นออกจากตัวอาคาร
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

3.1.3 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทอาคารพาณิชย์

รหัสอาคารสถานที่ อพ 01 บ้านเลขที่ 31 33 35

ที่ตั้ง ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871434 , 101.257227
ระดับคุณค่า ปานกลาง

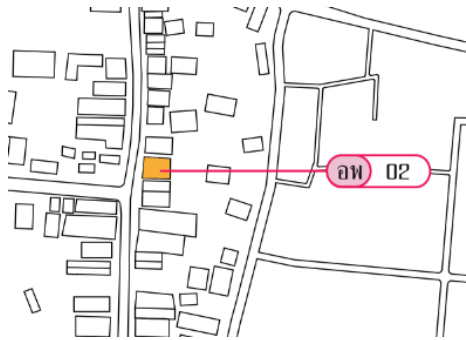

64

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมแบบจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นอาคารหลังคาจั่วทรงจีนมุงกระเบื้องซีเมนต์ มีลักษณะเป็นตึกแถว 2 ชั้น อาคารเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ผนังก่ออิฐฉาบปูน ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของอาคารหลังนี้คือ ส่วนด้านหน้าของ อาคารที่เป็นเสาลอยทั้งชั้นบนและชั้นล่าง ปัจจุบันอาคารถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนด้านซ้ายได้มีการปรับปรุงด้วยวิธีทาสีเดียวทั้งหมด ส่วนด้านขวายังคงลักษณะ รูปแบบเดิมเอาไว้ ด้วยเวลาที่ผ่านมากกว่า 70 ปีของอาคาร ทำให้บางส่วนของ อาคารมีการชำรุดของผนังที่ฉาบปูนที่หลุดออกไปทำให้เห็นวัสดุภายในที่ก่อด้วยอิฐ ดินเผา ปัจจุบันซ่อมแซมอาคารเป็นร้านกาแฟในชุมชน
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 02 บ้านเลขที่ 29

ที่ตั้ง ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871437 , 101.257037
ระดับคุณค่า ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

<p>กรรมสิทธิ์</p> <p>รูปแบบสถาปัตยกรรม</p> <p>ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน</p> <p>ลักษณะของอาคารสถานที่</p> <p>องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม</p> <p>ข้อมูลอื่นๆ</p> <p>แหล่งที่มาของข้อมูล</p>	<p>เอกชน</p> <p>สถาปัตยกรรมอิทธิพลศิลปะแบบอาร์ตเดคโค</p> <p>เพื่อที่อยู่อาศัย</p> <p>มีลักษณะเป็นตึก 2 ชั้น ก่อสร้างราวปี พ.ศ. 2426</p> <p>บริเวณบ้านแบ่งออกเป็น 3 ตอน ส่วนด้านหน้าคือ ตัวตึก ตอนกลางเป็นเรือนไม้หลังใหญ่ 2 ชั้น มีทางเดินเชื่อมกับตึกหน้าได้ ตอนหลังเป็นครัวและสวน</p> <p>เดิมที่บ้านหลังนี้เป็นบ้านของคุณพระจันทนานุรักษ์ (ตันจู๊ลาย) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ เคยเสด็จประทับเมื่อครั้งที่เสด็จประพาสตลาดจีนและศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ต่อไปภายหลังตกเป็นกรรมสิทธิ์ของภรรยาคนที่ 2 ของคุณพระจันทนานุรักษ์ ซึ่งเป็นลูกสาวได้ขายบ้านหลังนี้ให้คุณยี่เหนี่ยวภรรยาคนที่ 3 ของคุณพระจันทนานุรักษ์ หลังจากนั้นคุณอนันต์ คมนานุรักษ์ ได้ซื้อต่อจากคุณยี่เหนี่ยวในราคา 2,200 บาท และได้ทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจากตึกจีนโบราณเป็นตึกทรงทันสมัยและทาสีขาวทั้งหลัง คนทั่วไปจึงเรียกตามที่เห็นว่า “บ้านตึกขาว”</p> <p>ป้ายบอกข้อมูลอาคาร โดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี</p>
---	--

รหัสอาคารสถานที่ อพ 03 บ้านเลขที่ 1

ที่ตั้ง ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871471 , 101.256235
ระดับคุณค่า สูง

66

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมแบบจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อที่อยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นสถาปัตยกรรมแบบจีน 2 ชั้น กำแพงรอบบริเวณบ้าน หลังบ้านเป็นสวน
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	อาคารมี 2 ชั้น ชั้นที่ 1 ใช้ผนังก่ออิฐถือปูน ส่วนชั้นที่ 2 เป็นไม้เป็นหลัก ตัวอาคารเป็นสีครีมทั้งหลัง ความโดดเด่นของอาคารเป็นหลังคาจั่ว 3 จั่ว ที่มีขนาดไม่เท่ากัน โดยจั่วกลางจะมีขนาดใหญ่สุด และจั่วยังประดับตกแต่งลวดลายสวยงาม มีการเพิ่มเติมอาคารบางส่วน
ข้อมูลอื่นๆ	เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2478 ทางเทศบาลเมืองปัตตานีได้จัดออกบ้านเลขที่ให้เป็นบ้านเลขที่ 1 ถนนอาเนาะรูแห่งนี้เป็นบ้านหลังแรกในเขตเทศบาล
แหล่งที่มาของข้อมูล	ป้ายบอกข้อมูลอาคาร โดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

รหัสอาคารสถานที่ อพ 04 บ้านรังนก

ที่ตั้ง ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871268, 101.256307
ระดับคุณค่า ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

67

<p>กรรมสิทธิ์</p> <p>รูปแบบสถาปัตยกรรม</p> <p>ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน</p> <p>ลักษณะของอาคารสถานที่</p> <p>องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม</p>	<p>เอกชน</p> <p>สถาปัตยกรรมแบบจีน</p> <p>เพื่อพาณิชย์กรรม</p> <p>ลักษณะทางสถาปัตยกรรมมีลักษณะเป็นอาคาร 2 ชั้น</p> <p>ผนังก่ออิฐถือปูน ด้านหน้าอาคารส่วนชั้น 1 มีเสาลอย ส่วนชั้น 2 มีการเจาะช่องเปิด 3 ช่องเท่าๆ กัน หลังคามีลักษณะเป็นจั่วไม่มีชายคา แต่ปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนลักษณะการใช้งานของอาคารเป็นบ้านรังนก จึงมีการปิดช่องเปิดและครอบหลังคาด้วยสังกะสีอีกชั้น</p>
<p>ข้อมูลอื่นๆ</p>	<p>บ้านเลขที่ 3,3/1 (บ้านรังนก) บ้านรังนกประกอบด้วยบ้าน 2 หลังคือบ้านเลขที่ 3 และ 3/1 ถนนอาเนาะรู ที่คนในชุมชนเรียกว่า “บ้านรังนก” เพราะบ้านหลังนี้ถือเป็นบ้านหลังแรกในจังหวัดปัตตานีที่มีคนนางแอนมาอาศัยทำรังจนต้องยกชั้นบนของบ้านให้เป็นที่อยู่อาศัยของนก ส่วนคนอาศัยชั้นล่างแทนในสมัยก่อนบ้านนี้มีอาคารเดียวกันกับบ้านเลขที่ 1 ซึ่งเป็นบ้านของนางเบ้งจู (คณานุกรักษ์) โกวิทยา และนายฮกแซ โกวิทยา แต่ถูกแบ่งในภายหลังออกเป็น 2 ส่วน คือบ้านเลขที่ 1 และ 3 จนกระทั่งในปี พ.ศ.2483 บ้านเลขที่ 3 จึงถูกแบ่งออกเป็นบ้านเลขที่ 3 และบ้านเลขที่ 3/1 ให้กับทายาทของนางลิ้วซิ้ม (โกวิทยา) วงศ์วาริ คือ นางสุนันทา คณานุกรักษ์ และนายสุวิทย์ คณานุกรักษ์ พ.ศ.2496 ขุนพจนสารบาญ (บันลก คณานุกรักษ์) ได้ถึงแก่กรรมและทำพิธีบำเพ็ญกุศล ณ บ้านกงสีจึงได้มีการย้ายพระกุนแต่กุน พระเซ่งเต้เอี้ย รวมถึงองค์พระอื่นๆ ที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำตัวพระจีนคณารักษ์ (จุล้ายคณานุกรักษ์) จากบ้านกงสีย้ายมาประดิษฐานไว้ที่บ้าน</p>

แหล่งที่มาของข้อมูล

วังนง ซึ่งพระกุงเต็กุน และพระเซ่งเต้เอี้ยนี้ จะถูกอัญเชิญเข้าร่วมในพิธีหามพระลุยน้ำ-ลุยไฟ ในงานสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวเป็นประจำทุกปี และอีกหนึ่งสัญลักษณ์ของบ้านวังนง คือ ก่อนการเริ่มงานสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว จังหวัดปัตตานี จะมีการอัญเชิญองค์พระในศาลเจ้าเล่งจูเกียงไปร่วมชมมโนราห์ ที่บ้านวังนง 2 องค์ด้วยวิธีทอดเบี่ยงเสียดหาย โดยส่วนมากจะเป็นพระหมอม พระหมองค์เล็ก และเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวองค์เล็ก แต่ปัจจุบันได้อัญเชิญพระหมองค์เล็ก และเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวไปชมทุกปี โดยไม่ต้องทอดเบี่ยงเสียดหายแล้ว โดยการอัญเชิญองค์พระไปชมมโนราห์จะเริ่มในตอนเช้าของวันที่ 11 เดือนอ้าย ตามจันทรคติจีน และเชิญกลับมาয়ศาลเจ้าในเช้าของวันที่ 14 เดือนอ้ายตามจันทรคติจีน เพื่อเตรียมเข้าพิธีสมโภชที่จะเกิดในรุ่งเช้า

ป้ายบอกข้อมูลอาคาร โดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

รหัสอาคารสถานที่ อพ 05 บ้านเลขที่ 10

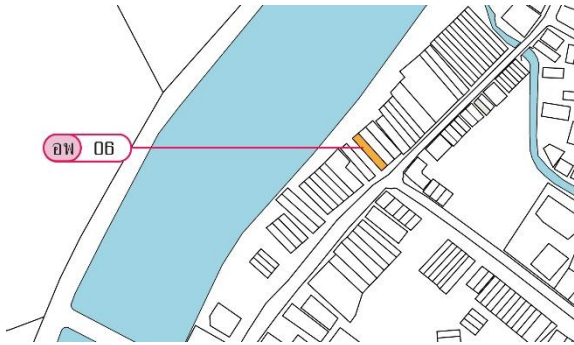
ที่ตั้ง	ถนน อานาจารู ต. อานาจารู อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์	6.871254, 101.256771
ระดับคุณค่า	ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมแบบจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น 2 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	อาคารด้านหน้ามุงด้วยสังกะสีเอียงองศาสูงด้านหน้าอาคาร ส่วนด้านหลังเป็นหลังคาจั่ว มุงกระเบื้องดินเผา อาคารมีช่องเปิดน้อย ผนังด้านข้างก่ออิฐฉาบปูน ด้านหน้าด้านบนเป็นไม้ ด้านล่างเป็นปูน
ข้อมูลอื่นๆ	เดิมทีเป็นบ้านของแม่เฒ่าห้วน กับ แป๊ะสั้น ซึ่งต่อมาหลวงสำเร็จกิจกรจางวาง (ตัน เตียงซิ่น) ซึ่งเป็นต้นตระกูลคนารักษ์ได้ซื้อมาเมื่อ พ.ศ. 2417 หลังจากนั้นได้มอบบ้านให้เป็นของนาง เคียด แซ่ก้อ ภายหลังกบ้านหลังนี้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของ หลวงวิชิตศุลกากร (ตันจู้ฮั่น) ลูกชายของหลวงสำเร็จกิจกรจางวาง กับนางเคียด ตกทอดมาสู่ป้าชวนหลุย โกวิทยา มีอาชีพทำขนมขาย ส่วนใหญ่เป็นขนมที่ทำกินได้ยากในปัจจุบัน เช่น ขนมฝั่ต่ายบาก ขนมหน้าหมู ขนมเกาะหลี
แหล่งที่มาของข้อมูล	ป้ายบอกข้อมูลอาคาร โดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

รหัสอาคารสถานที่ อพ 06 บ้านเลขที่ 143

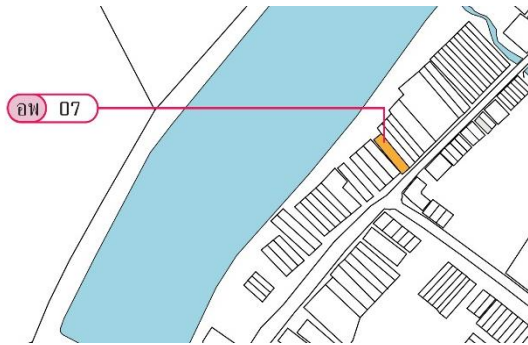
ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.869314,101.254574
ระดับคุณค่า ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมอิทธิพลศิลปะแบบอาร์ตเดคโค
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคาร 2 ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมอิทธิพลศิลปะแบบอาร์ตเดคโค ชั้น ด้านล่างประตูทางเข้าเป็นประตูเหล็กยึดเต็มช่วงกว้างอาคาร ด้านบนมีหน้าต่าง 2 บาน เป็นหน้าต่างไม้บานเปิดคู่อื่นหน้าต่างมีช่องแสง
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 07 บ้านเลขที่ 149

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.869428, 101.254682
ระดับคุณค่า ปานกลาง

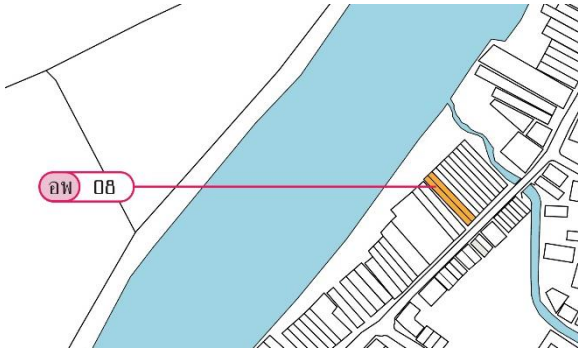

71

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นเรือนแถว 2 ชั้น 1 คูหา โครงสร้างไม้
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน หลังคาจั่วมุงกระเบื้องดินเผา หน้าต่างด้านหน้าเป็นไม้บานเปิดเดี่ยวไม่มีช่องแสง ส่วนผนังด้านข้างของอาคารเป็นผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูนเพื่อป้องกันไฟจากอาคารด้านข้าง ส่วนด้านล่างเป็นประตูเหล็กยึดเต็มช่วงกว้างอาคารเนื่องจากใช้ประโยชน์เพื่อพาณิชย์กรรม
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 08 บ้านเลขที่ 173 175

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.869772,101.255026
ระดับคุณค่า ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นเรือนแถว 2 ชั้น 2 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน ผนังทั้ง 2 ข้างของ แต่ละอาคารเป็นผนังรับน้ำหนัก หน้าต่างทำด้วยวัสดุไม้เป็นหน้าต่างบานเปิดคู่ตลอดช่วงกว้างของอาคาร เหนือช่องหน้าต่างจะมีช่องลมทำเป็นระแนงไม้ ชั้นล่างของอาคารประตูทางเข้าอาคารจะเป็นประตูไม้บานเฟี้ยม และอีกคูหาเป็นประตูเหล็กเปิด อาคารเป็นหลังคาทรงจั่ว มุงด้วยกระเบื้องดินเผา
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 09 บ้านเลขที่ 177 179 181

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.869836,101.255094
ระดับคุณค่า ปานกลาง

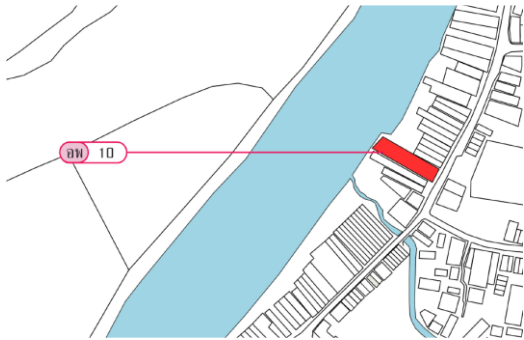

73

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นเรือนแถว 2 ชั้น 2 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน ผนังทั้ง 2 ข้างของ แต่ละอาคารเป็นผนังรับน้ำหนัก หน้าต่างทำด้วยวัสดุไม้เป็นหน้าต่างบานเปิดเดี่ยวตลอดช่วงกว้างของอาคาร เหนือช่องหน้าต่างจะมีช่องลมทำเป็นระแนงไม้ ชั้นล่างของอาคารประตูทางเข้าอาคาร จะเป็นประตูเหล็กเปิด อาคารเป็นหลังคาทรงจั่ว มุงด้วยกระเบื้องลอนคู่
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 10 บ้านเลขที่ 201 203 205

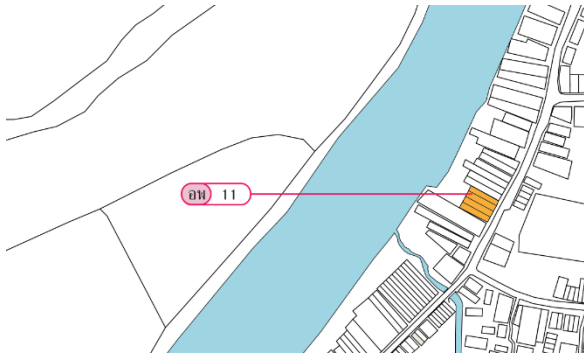
ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.870223,101.255496
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน คูหาตรงกลางเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นตึกแถว 2 ชั้น 3 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป ชั้นล่างเป็นซุ้มทางเข้าโค้งครึ่งวงกลม แยกผนังจากประตูบานใหญ่ ด้านบนชั้นสองลดสัดส่วนซุ้มโค้งแยกเป็น 2 ช่องเท่ากัน และมีระเบียงยื่นจากช่องเปิดของตัวอาคารเช่นเดียวกับชั้นล่าง และใช้บัวตกแต่งซุ้มโค้งและหัวเสาตามรูปแบบตะวันตก ผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูน หลังคาเป็นจั่วมุงกระเบื้องดินเผาไม่มีชายคา ปัจจุบันหลังคาได้ต่อเติมชายคาสังกะสียื่นออกมาด้านหน้าอาคารเพื่อกันฝนสาดเข้ามาในอาคาร
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 11 บ้านเลขที่ 217 219 221 223

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาณาหารู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.870542, 101.255647
ระดับคุณค่า ปานกลาง

75

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นตึกแถว 2 ชั้น 4 คูหา โครงสร้างคอนกรีต
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป ชั้นบนผนังเป็นผนังก่ออิฐฉาบปูน หน้าต่างไม้บานเปิดคู่ยาวถึงพื้น เหนือบานหน้าต่างติดบัวปูนปั้น ชั้นล่างผนังก่ออิฐทึบเต็มช่วงเสา บางช่วงเสาดัดบล็อกแก้ว ด้านหน้าอาคารเป็นเสารับพื้นชั้น 2 หลังคาปั้นหยา มุงด้วยกระเบื้องดินเผา แต่เนื่องจากมีการรื้อซ่อมทำให้มีการเพิ่มเติมหลังคาแผ่นเหล็กคลุมอีกชั้นหนึ่ง ส่วนด้านล่างมีหลังคายื่นออกมาจากตัวอาคาร โดยโครงสร้างของหลังคาเป็นโครงสร้างไม้เช่นเดียวกับหลังคาชั้น 2 มุงด้วยกระเบื้องดินเผา
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 12 บ้านเลขที่ 107

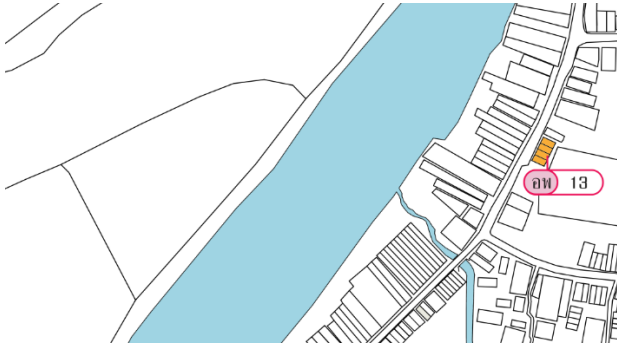
ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871006,101.255035
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นตึกแถว 2 ชั้น
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีน เป็นโครงสร้างชั้นล่างคอนกรีตเสริมเหล็กผสม โครงสร้างไม้ชั้นบน ชั้นล่างเป็นผนังก่ออิฐฉาบปูนตรงกลางติดตั้งประตูเป็น ทางเข้าหลักของอาคาร ซ้ายขวาติดตั้งหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ ด้านหน้าอาคารมี เสารับพื้นชั้นบนเป็นลักษณะของทางเดินใต้พื้นอาคาร ชั้นบนติดตั้งระแนงไม้ กันตกเป็นระเบียงหน้าอาคาร ช่องเปิดตรงกลางติดตั้งประตูไม้บานเปิดเดี่ยว หลังคาทรงจั่วแอนโค้งแบบจีนมีค้ำยันไม้รับหลังคาด้านบน
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 13 บ้านเลขที่ 226 228 230 232

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.870638,101.255868
ระดับคุณค่า ปานกลาง

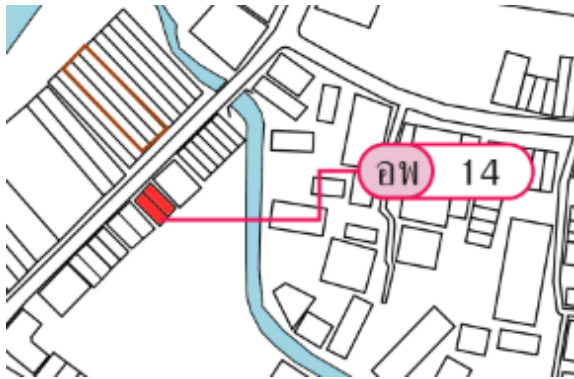

77

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นตึกแถว 2 ชั้น 4 คูหา โครงสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป รูปแบบของอาคารเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น โดยมีหลังคาแบบปั้นยามุงสังกะสี ช่องเปิดด้านหน้าอาคารส่วนด้านบนใช้รูปแบบของประตูบานไม้เปิดคู่แบบปิดที่ปลูกฟักตีเกล็ดเพื่อระบายลม เหนือประตูมีช่องแสง 4 ช่องเป็นระแนงแนวตั้ง ส่วนด้านล่างใช้ประตูบานเฟี้ยมปลูกฟักไม้ปิดที่เปิดยาวตลอดช่วงเสา โดยเหนือช่องประตูเป็นช่องลมที่มีรูปแบบทันสมัยใช้เป็นช่องลมระบายอากาศ
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 14 บ้านเลขที่ 184 186

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.869545 , 101.255045
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	บ้านพักอาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เรือนแถว 2 ชั้น 4 คูหา รูปแบบหลังคาเป็นหลังคาทรงจั่วมุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ ผนังของอาคารเป็นผนังก่ออิฐฉาบปูน โดยผนังที่แบ่งแต่ละคูหาในชั้น 1 เจาะช่องทางเดินเชื่อมต่อกันระหว่างคูหา หน้าต่างชั้นบนของแต่ละคูหาเป็นหน้าต่างบานกรอบไม้ลูกฟักกระจกวาดถึงพื้น จัดวางตามระยะช่วงเสา โดยคูหา 2 และ 3 จะมีช่วงเสาที่กว้างกว่า จึงมีหน้าต่าง 2 คู่ ส่วนคูหาที่ 1 และ 4 ช่วงอาคารแคบกว่า มีหน้าต่างช่วงละ 1 คู่ ส่วนชั้นล่างเป็นประตูเหล็กยึดเปิดเต็มช่วงกว้างของอาคาร
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ข้อมูลอื่นๆ	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 15 บ้านเลขที่ 176 178

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.869452 , 101.25491
ระดับคุณค่า ปานกลาง

79

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	บ้านพักอาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นอาคารหลังเดียวกัน 2 คูหา หากมองจากภายนอกจะสังเกตเห็นถึงรูปแบบชิโนยูโรเปียนไว้ค่อนข้างสมบูรณ์ โครงสร้างหลักของอาคารเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคามุงกระเบื้องดินเผา ช่องเปิดด้านหน้าเป็นหน้าต่างไม้บานเปิดคู่เปิดยาวถึงพื้นทั้ง 4 ชุด เหนือหน้าต่างเป็นช่องแสงทรงโค้งครึ่งวงกลมศิลปะแบบนีโอคลาสสิก ส่วนชั้นล่างของอาคารด้านหน้ามีพื้นที่เชื่อมต่อกัน มีเสารับพื้นชั้น 2 เรียงกัน 3 ต้น
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 16 บ้านเลขที่ 146 148 150 (ตึกดำ)

ที่ตั้ง ถนน ปัตตานีภิรมย์ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.868891 , 101.254428
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมอิทธิพลศิลปะแบบอาร์ตเดคโค
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นอาคารเดี่ยว 3 ชั้น ด้านหน้าอาคาร ชั้นที่ 2-3 เปิดช่องเปิดโดยมีแผงกั้นหน้าต่างแต่ละบานตลอดด้านหน้าอาคาร ส่วนภายในเป็นห้องโถงโล่งเป็นทางเชื่อมอาคารเข้าด้วยกัน ใช้หลังคาโปร่งแสง ผนังทั้ง 2 ที่อยู่ติดกับโถงอาคารยังมีหน้าต่างเพื่อสามารถเปิดรับแสงเข้าสู่พื้นที่ใช้งานได้ และมีส่วนบันไดที่มีลักษณะราวจับบันไดมีการฉลุไม้ตามสไตล์สถาปัตยกรรมอาร์ตเดคโค (Art Deco)
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมอิทธิพลศิลปะแบบอาร์ตเดคโค
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 17 บ้านเลขที่ 11 13 15 17 19 20 23 25/1 25/2 25/3

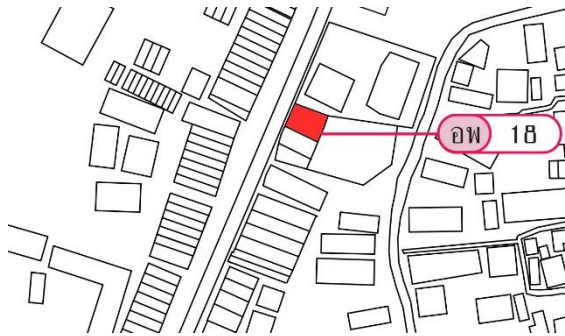
ที่ตั้ง	ถนน ฤดี ต. อาเนาะรู อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์	6.869002 , 101.255079
ระดับคุณค่า	ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมยุคทันสมัย
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรมและอยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคาร 2 ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมแบบทันสมัย ผนังก่ออิฐฉาบปูน ระเบียงเสาเปิดช่องเปิดเต็มช่วงเสา ประตูที่ใช้เป็นประตูเหล็กยึดเพื่อป้องกันการขนย้ายสินค้า ด้านบนเป็นหน้าต่างบานไม้ปิดทึบชนิดเปิดคู่ 3 ชุด เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องลมระบายอากาศให้ตัวอาคาร ส่วนหลังคาเป็นอาคารที่อยู่ในช่วงที่นิยมใช้คอนกรีตแบบเรียบใช้เป็นหลังคา
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 18 บ้านเลขที่ 31 33 35

ที่ตั้ง ถนน ฤดี ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.868622 , 101.255599
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารเรือนแถว 2 ชั้น 3 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป รูปแบบหลังคาทรงปั้นหยา มุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ รูปแบบยุโรปเนียนประยุกต์ ผนังอาคารก่อด้วยอิฐถือปูน ประตูทั้ง 2 คูหา เป็นประตูบานเฟี้ยมเปิดเต็มบานทั้งคู่ เหนือประตูมีช่องลมลาดตายตามรูปแบบชิโนยุโรปเนียนที่มีความอ่อนช้อยสวยงาม ในส่วนของหน้าต่างคูหาแรกยังคงรูปแบบดั้งเดิมของอาคารเอาไว้ ส่วนคูหาที่เหลือใช้หน้าต่างไม้ลูกฟักกระจกใส และเหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงเพื่อเพิ่มแสงในแก่อาคาร
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 19 บ้านเลขที่ 57

ที่ตั้ง ถนน ฤดี ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.868257 , 101.256084
ระดับคุณค่า สูง

83

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคาร 2 ชั้น
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	เป็นอาคารรูปแบบชิโนยูโรเปียนหลังนี้ซ่อนตัวอยู่ริมถนนฤดี มีขนาดเล็กแต่เต็มไปด้วยรายละเอียดที่ใช้ในการตกแต่งไม่ว่าจะเป็น หน้าต่างบานเปิดคู่ลูกฟักไม้และช่องแสงแบบโค้งครึ่งวงกลมตกแต่งด้วยคิ้วบัวปูนปั้นครึ่งวงกลม ส่วนประตูเป็นประตูบานเฟี้ยมเปิดเต็มบาน เหนือช่องประตูเป็นช่องลมไว้สำหรับระบายอากาศมีลวดลายสวยงามตามรูปแบบชิโนยูโรเปียน
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 20 บ้านเลขที่ 59 61 63 65 67 69 70 71 73 75

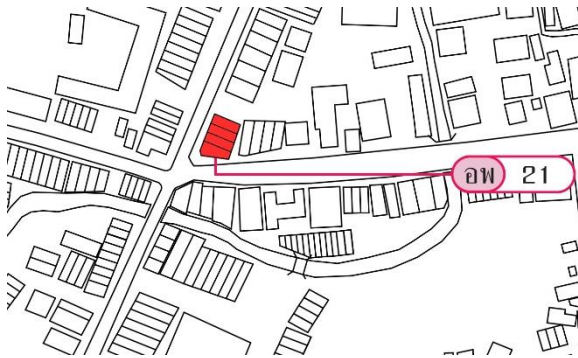
ที่ตั้ง ถนน ฤาดี ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.868068 , 101.256293
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

<p>กรรมสิทธิ์</p> <p>รูปแบบสถาปัตยกรรม</p> <p>ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน</p> <p>ลักษณะของอาคารสถานที่</p> <p>องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม</p>	<p>เอกชน</p> <p>สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป</p> <p>เพื่อพาณิชย์กรรมและอยู่อาศัย</p> <p>อาคารตึกแถว 2 ชั้นยาวต่อเนื่องกัน 11 คูหา</p> <p>โครงสร้างหลักของอาคารเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์จึงเปิดช่องเปิดเต็มช่วงเสา ประตูที่ใช้เป็นประตูเหล็กยึด เพื่อถ่ายต่อการขนย้ายสินค้า ชั้นบนเป็นหน้าต่างลูกฟักไม้ปิดที่บานเปิดคู่ เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงแบบครึ่งวงกลม เพื่อให้แสงเข้าภายในอาคาร ด้านหน้าอาคารตกแต่งด้วยบัวปูนปั้นเหนือช่องแสง ในแต่ละคูหามีหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ 2 ชุดยาวถึงพื้น หลังคาเป็นทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องลอนคู่</p>
<p>ข้อมูลอื่นๆ</p> <p>แหล่งที่มาของข้อมูล</p>	<p>-</p> <p>-</p>

รหัสอาคารสถานที่ อพ 21 บ้านเลขที่ 79 81 83 85 87

ที่ตั้ง ถนน ฤทธิ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.867834 , 101.256598
ระดับคุณค่า สูง

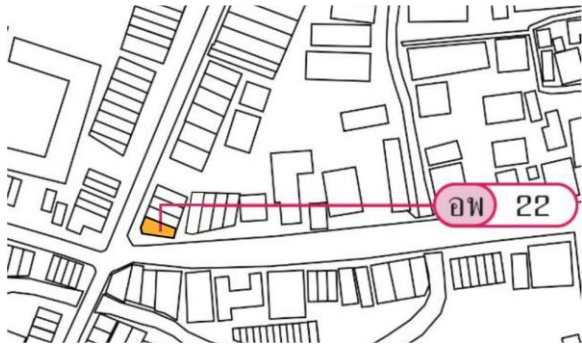

85

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรมและอยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารตึกแถว 2 ชั้นยาวต่อเนื่องกัน 5 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ผสมโครงสร้างไม้ ในส่วนชั้นบนมีหน้าต่างไม้ บานเปิดคู่ยาวถึงพื้น ในแต่ละช่วงเสาจะติดตั้งหน้าต่าง 2 ชุด เหนือช่องหน้าต่างติดกระจกเป็นช่องแสง ชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์ช่องเปิดเต็มช่วงเสา บางคูหาใช้ประตูบานเพี้ยมไม้ บานคูหาใช้ประตูเหล็กยึด ส่วนของหลังคาเป็นทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องลอนคู่
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 22 บ้านเลขที่ 103

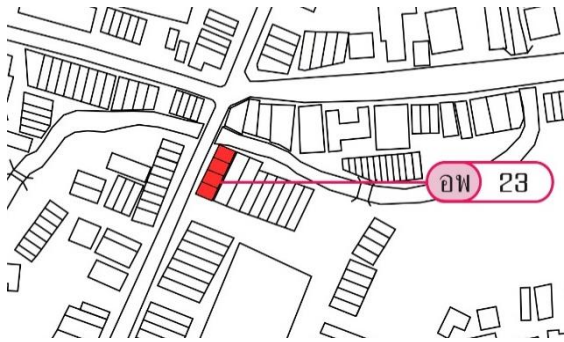
ที่ตั้ง ถนน ฤๅติ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.868009 , 101.256681
ระดับคุณค่า ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นอาคารตึกแถว 2 ชั้น
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ชั้นบนติดตั้งหน้าต่างบานกรอบไม้ลูกฟักกระจกใสเปิดเตี้ย ยาวเต็มช่วงเสา ชั้นล่างใช้ประตูบานเหล็กยึดยาวเต็มช่วงเสาเพื่อสะดวกต่อการ เป็นพื้นที่ค้าขาย หลังคาปั้นหยา มุงกระเบื้องดินเผา
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 23 บ้านเลขที่ 97 99 101

ที่ตั้ง ถนน ฤดี ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.867497 , 101.256968
ระดับคุณค่า สูง

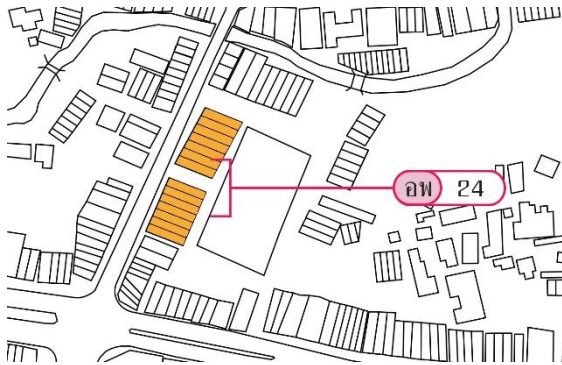

87

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารตึกแถว 2 ชั้น 4 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	อาคารชั้นบนเป็นหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ยาวถึงพื้น เหนือช่องหน้าต่างติดตั้งกระจกลใส เพื่อนำแสงเข้าสู่ภายในอาคาร ผนังอาคารเป็นผนังไม้ ชั้นล่างใช้ประตูบานเหล็กยึดเต็มช่วงเสา หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องลอนคู่
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 24 บ้านเลขที่ 112 114 116 118 166 168 170 172 174

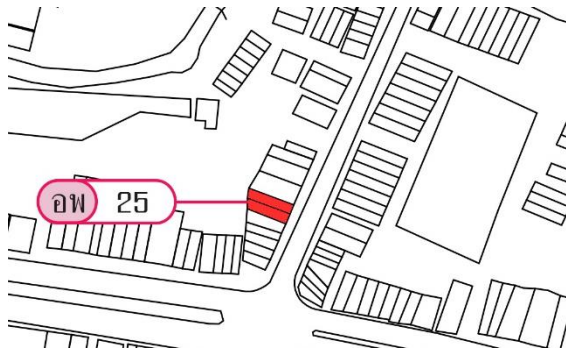
ที่ตั้ง ถนน ฤดี ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.867187 , 101.257448
ระดับคุณค่า ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมยุคทันสมัย
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารตึกแถว 2 ชั้น ยาว 9 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	โครงสร้างที่ใช้เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ช่องเปิดของอาคารชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์จึงเปิดช่องเปิดเต็มช่วงเสาโดยใช้ประตูเหล็กยึด ชั้นบนมีช่องหน้าต่างไม้ทึบ ส่วนหลังคาของอาคารนิยมใช้คอนกรีตแบบเรียบเป็นหลังคา
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 25 บ้านเลขที่ 150 152

ที่ตั้ง ถนน ฤดี ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.866714 , 101.257564
ระดับคุณค่า สูง

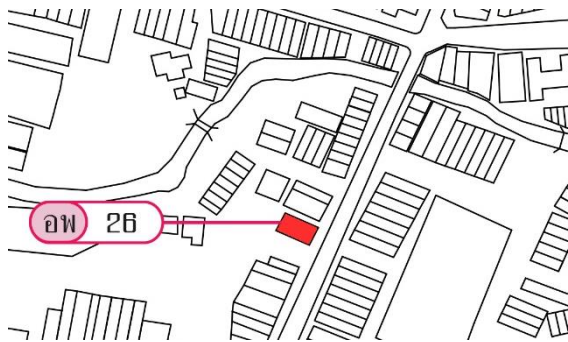

89

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมยุคทันสมัย
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารตึกแถว 2 ชั้น 2 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	รูปแบบหลังคาคอนกรีตเสริมเหล็ก ชั้นล่างติดตั้งประตูบานเฟี้ยมไม้ยาวเต็มช่วงเสา ทั้ง 2 คูหา ชั้นบนติดตั้งหน้าต่างไม้ลูกฟักไม้บานกระทุ้งตีเกล็ดเพื่อระบายอากาศ เหนือช่องหน้าต่างติดตั้งกระจกลิโอสเพื่อใช้เป็นช่องแสง
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 26 บ้านเลขที่ 192

ที่ตั้ง ถนน ฤดี ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.866975 , 101.257216
ระดับคุณค่า สูง

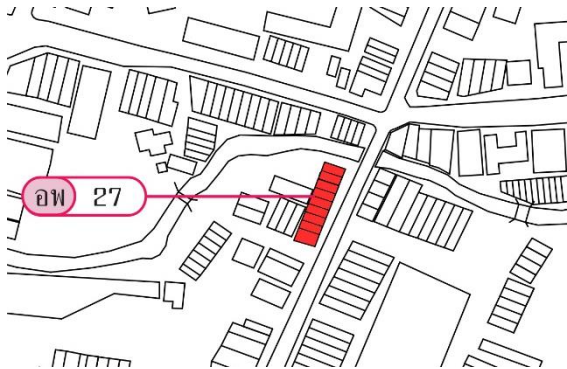

90

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมอิทธิพลศิลปะแบบอาร์ตเดคโค
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารตึกแถว 3 ชั้น 2 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	เป็นอาคารโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ชั้นที่ 2-3 ติดตั้งหน้าต่างบานเกล็ดอลูมิเนียมขนาดเท่ากัน ชั้นละ 7 ช่อง ชั้นล่างทางเข้าอาคารติดตั้งประตูบานเหล็กยึดเต็มช่วงเสาเพื่อใช้ในกิจการเพื่อการค้าขายทั้ง 2 คูหา หลังคาใช้โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 27 บ้านเลขที่ 121 123 125 127 129

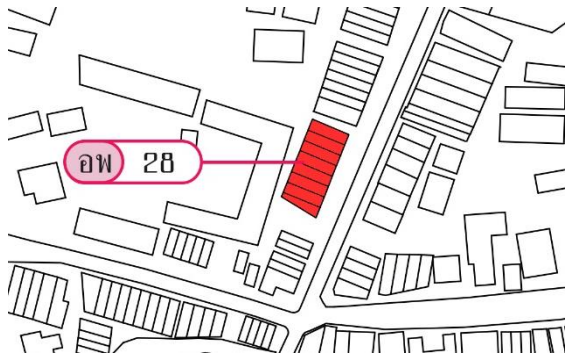
ที่ตั้ง ถนน ฤๅติ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.867262 , 101.256942
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

<p>กรรมสิทธิ์</p> <p>รูปแบบสถาปัตยกรรม</p> <p>ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน</p> <p>ลักษณะของอาคารสถานที่</p> <p>องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม</p>	<p>เอกชน</p> <p>สถาปัตยกรรมยุคทันสมัย</p> <p>เพื่อพาณิชย์กรรม</p> <p>อาคารตึกแถว 2 ชั้น</p> <p>โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ช่องเปิดของอาคารชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์จึงเปิดช่องเปิดเต็มช่วงเสาติดตั้งประตูบานเหล็กยึด ชั้นบนเป็นหน้าต่างลูกฟักไม้บานเกล็ดยาวถึงพื้นเพื่อระบายอากาศ เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องลมตีเกล็ดไม้เพื่อระบายอากาศ ในแต่ละคูหาจะใช้บานหน้าต่าง 2 ชุดเหมือนกันทุกคูหา หลังคาเป็นทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องลอนคู่</p>
<p>ข้อมูลอื่นๆ</p> <p>แหล่งที่มาของข้อมูล</p>	<p>-</p> <p>-</p>

รหัสอาคารสถานที่ อพ 28 บ้านเลขที่ 80 82 84 86 88 90

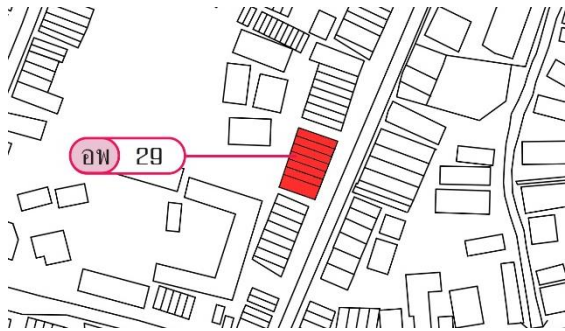
ที่ตั้ง ถนน ฤดี ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.867869 , 101.256141
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารตึกแถว 2 ชั้นยาวต่อเนื่องกัน 6 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	โครงสร้างของอาคารเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กผสมโครงสร้างไม้ ชั้นล่างเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กในส่วนชั้นบนของอาคารใช้เป็นโครงสร้างไม้ หน้าต่างรูปแบบที่แตกต่างกัน บางคูหาเป็นหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ 1 ชั้น บางคูหาใช้หน้าต่างไม้บานเปิดคู่เต็มช่วงเสา แต่ในทุกคูหาจะติดตั้งกระจกเหนือหน้าต่างเพื่อเป็นช่องแสงเข้าสู่อาคาร ชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์จึงเปิดช่องเปิดเต็มช่วงเสา ประตูที่ใช้เป็นประตูเหล็กยึดเพื่อง่ายต่อการขนส่งสินค้า หลังคาเป็นทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องลอนคู่
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 29 บ้านเลขที่ 70 72 74 76 78

ที่ตั้ง ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871346 , 101.258900
ระดับคุณค่า ปานกลาง

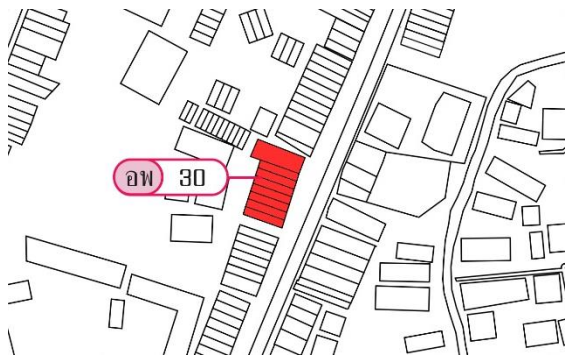

93

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่อพาณิชย์กรรม
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารตึกแถว 2 ชั้น ยาวต่อเนื่องกัน 5 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	โครงสร้างคอนกรีตผสมโครงสร้างไม้ในส่วนด้านบนของอาคาร ช่องเปิดของอาคาร ด้านล่างใช้เพื่อการพาณิชย์จึงเปิดช่องเปิดเต็มช่วงเสา ประตูที่ใช้เป็นประตูเหล็ก ยึดเพื่อถ่ายต่อการขนย้ายสินค้า ด้านบนเป็นหน้าต่างลูกฟักไม้ปิดที่บานเปิดคู่ เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงเพื่อนำแสงเข้าสู่ตัวอาคารแล้ว ในแต่ละคูหาจะใช้ บานหน้าต่าง 2 ชุดจัดวางเป็นช่วงๆ เหมือนกันทุกคูหา ส่วนของหลังคาเป็นทรง ปั้นหยา มุงกระเบื้องลอนคู่
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ อพ 30 บ้านเลขที่ 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68

ที่ตั้ง ถนน ฤๅตุ ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.868212 , 101.255692
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

<p>กรรมสิทธิ์</p> <p>รูปแบบสถาปัตยกรรม</p> <p>ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน</p> <p>ลักษณะของอาคารสถานที่</p> <p>องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม</p>	<p>เอกชน</p> <p>สถาปัตยกรรมศาสนสถานแบบจีน</p> <p>เพื่อพาณิชย์กรรม</p> <p>อาคารตึกแถว 2 ชั้น ยาวต่อเนื่องกัน 11 คูหา โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นอาคารในยุคแรกๆ ของย่านนี้ อาคารด้านล่างใช้เพื่อการพาณิชย์จึงเปิดช่องเปิดเต็มช่วงเสา ประตูที่ใช้เป็นประตูบานเฟี้ยมไม้ ปัจจุบันบางคูหาเพิ่มเป็นประตูเหล็กบานม้วนเพื่อต่อการขนย้ายสินค้า ด้านบนเป็นหน้าต่างลูกฟักไม้ปิดที่บานเปิดคู่ เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงแบบซุ้มโค้งครึ่งวงกลมแบบศิลปะในยุค นอกจากนี้ยังตกแต่งอาคารด้วยบัวปูนปั้นตกแต่งบริเวณเหนือช่องแสงทำให้อาคารดูมีมิติมากขึ้น ซึ่งแต่ละคูหาจะใช้บานหน้าต่าง 2 ชุดจัดวางเป็นช่วงๆ เหมือนกันทุกคูหา ส่วนหลังคาเป็นจั่วมุงกระเบื้องลอนคู่</p>
<p>ข้อมูลอื่นๆ</p> <p>แหล่งที่มาของข้อมูล</p>	<p>-</p> <p>-</p>

รหัสอาคารสถานที่ อพ 31 บ้านเลขที่ 26 28 30 32 34 36

ที่ตั้ง ถนน ฤดี ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.868448 , 101.255410
ระดับคุณค่า สูง

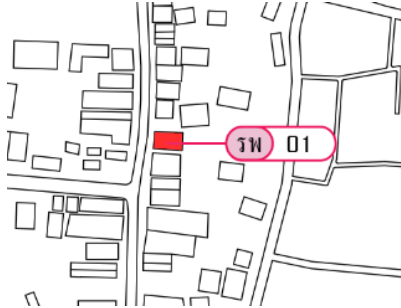
95

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวจีนผสมยุโรป
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารเรือนแถว 2 ชั้นยาวต่อเนื่องกัน 6 คูหา
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	รูปแบบหลังคาทรงปั้นหยาคลุมด้วยกระเบื้องลอนคู่ รูปแบบชิโนยูโรเปียนประยุกต์ ผนังอาคารก่อด้วยอิฐถือปูน ประตูทั้ง 2 คูหาเป็นประตูบานเฟี้ยมลูกฟักไม้เปิดเต็ม บานทั้งคู่ เหนือประตูมีช่องลมลดตายตามรูปแบบชิโนยูโรเปียนที่มีความอ่อนช้อย สวยงาม หน้าต่างด้านบนเป็นหน้าต่างบานไม้เปิดคู่ยาวถึงพื้นลูกฟักไม้ปิดทึบ และ เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงเพื่อเพิ่มแสงในแก่อาคาร
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

3.1.4 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทเรือนพักอาศัย

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 01 บ้านกงสี

ที่ตั้ง ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871448 , 101.256891
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

<p>กรรมสิทธิ์</p> <p>รูปแบบสถาปัตยกรรม</p> <p>ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน</p> <p>ลักษณะของอาคารสถานที่</p> <p>องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม</p>	<p>เอกชน</p> <p>สถาปัตยกรรมแบบจีน</p> <p>ศาลบรรพบุรุษ</p> <p>บ้านพักเป็นทรงจีนชั้นเดียว</p> <p>หลังคาแอ่นโค้งแบบจีนมุงกระเบื้องดินเผา ส่วนตัวบ้านนั้นก่ออิฐถือปูน โดยใช้อิฐดินเผาขนาดใหญ่ฉาบด้วยปูนขาวผสมน้ำผึ้ง พื้นปูด้วยกระเบื้องดินเผาขนาดใหญ่ มีชื่อเป็นไม้ท่อนกลม ภายในบ้านมีลักษณะเป็นห้องโถง สำหรับประดิษฐานเทพเจ้าองค์ต่างๆ</p>
<p>ข้อมูลอื่นๆ</p>	<p>บ้านกงสี หรือที่ลูกหลานทายาทสำเร็จกิจการจางวาง (ปู่ แซ่ตัน) รู้จักในนาม “บ้านกงสี” เป็นบ้านเดิมของสำเร็จกิจการจางวาง เดิมนายปู่ แซ่ตัน อพยพมาจากเมืองจีนมาตั้งรกรากค้าขายที่เมืองสงขลา ต่อมาได้อาสาเข้าร่วมทัพปราบกบฏเมืองปัตตานี เมืองไทรบุรี ได้รับความดีความชอบให้เป็นหลวงสำเร็จกิจการจางวาง ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าชาวจีนและเก็บภาษีอากรชาวจีนในเมืองปัตตานีเพื่อส่งเมืองสงขลา ท่านจึงได้มาตั้งบ้านเรือนที่ย่าน ต่อมาได้อาสาเข้าร่วมทัพปราบกบฏเมืองปัตตานี ได้รับความดีความชอบให้เป็นหลวงสำเร็จกิจการจางวาง ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าชาวจีนและเก็บภาษีอากรชาวจีนในเมืองปัตตานี</p>
<p>แหล่งที่มาของข้อมูล</p>	<p>ป้ายบอกข้อมูลอาคาร โดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี</p>

รหัสอาคารสถานที่ รพ 02 บ้านเลขที่ 28

ที่ตั้ง ถนน อาเนาะรู ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.871211 101.257496
ระดับคุณค่า ปานกลาง

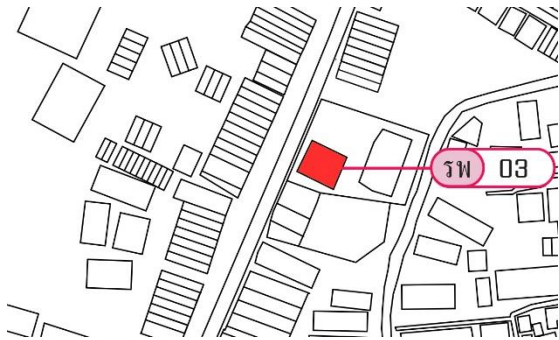

97

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมแบบจีน
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	ที่พักอาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นอาคาร 2 ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ผนังชั้นบนและล่างเป็นผนังก่ออิฐฉาบปูน ชั้นบนมีหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ 1 บาน มีค้ำยันรับน้ำหนักหลังคา ชั้นล่างเปิดโล่งบางส่วนเพื่อให้สามารถเดินทะลุอาคารเชื่อมกับอาคารหลังอื่นได้ หลังคาของอาคารเป็นหลังคาจั่วมุงกระเบื้องดินเผา อาคารมีระยะร่นจากถนนมากกว่าอาคารหลังอื่น
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 03 บ้านเลขที่ 27 (White House Court)

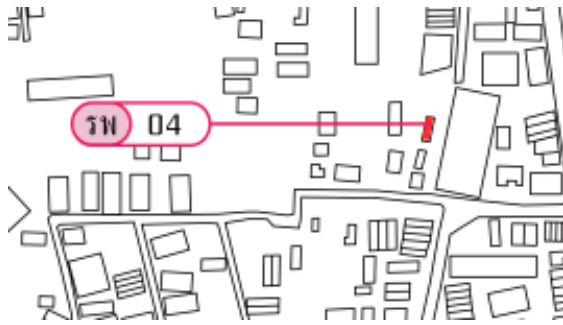
ที่ตั้ง ถนน ฤดี ต. อาเนาะรู
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.868750 , 101.255520
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมศิลปะนีโอคลาสสิก
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	เพื่ออยู่อาศัยและพิพิธภัณฑ์
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคารมีทั้งหมด 3 ชั้น เป็นอาคารที่ตั้งตระหง่านโดดเด่น เนื่องจากเป็นอาคารสีขาว ทั้งหลัง
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมศิลปะนีโอคลาสสิก รูปแบบการใช้ช่องเปิดเหมือนกันคือ เป็นซุ้มโค้ง 3 ซุ้มในชั้น 1 และ 2 ในชั้น 3 ซุ้มโค้งจะเหลือเพียงซุ้มเดียวเพื่อให้อาคารไม่ทึบตัน จนเกินไป นอกจากนี้ในส่วนของชั้นที่ 2 และ 3 ของอาคารเป็นระเบียงที่มีลูกกรง แบบเรียบง่ายรอบอาคาร หลังคาเป็นปั้นหยาสมกันหลังคาจั่วที่เป็นมุกยื่นออกมา ด้านหน้าอาคาร ประตูทางเข้าอาคารมีลักษณะเปิดเต็มหน้าเสา เหนือประตูมีช่อง ลม ในส่วนของหน้าต่างจะมีช่องแสงที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนกันในทุกชั้นของ อาคาร
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 04 บ้านลูกชายสุลต่าน

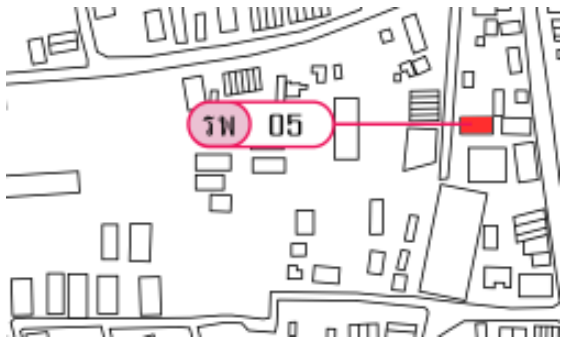
ที่ตั้ง ถนน ยะรัง ต. จะบังติกอ
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.855492 , 101.250896
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีนผสมมลายู
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	บ้านพักอาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	อาคาร 2 ชั้น มีโครงสร้างบ้านครึ่งคอนกรีตครึ่งไม้ ชั้นล่างด้านหน้าอาคารมี 2 ช่องเสา ประตูทางเข้าหลักเป็นประตูไม้บานเปิดเดี่ยว หน้าต่างปิดเต็มช่วงเสาดัดตั้ง ประตูไม้บานเพี้ยม ชั้นบนหน้าต่างส่วนใหญ่มีขนาดเล็กเป็นหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ ส่วนด้านหน้าอาคารใช้หน้าต่างบานเปิดคู่ยาวถึงพื้น หลังคาทรงจั่วมะนิลามุงกระเบื้องดินเผาแบบดั้งเดิม
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีนผสมมลายู
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รหัส 05 บ้านโรงงานทองเหลือง (47)

ที่ตั้ง ถนน ยะรัง ต. จะบังติกอ
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.856214 , 101.250632
ระดับคุณค่า สูง

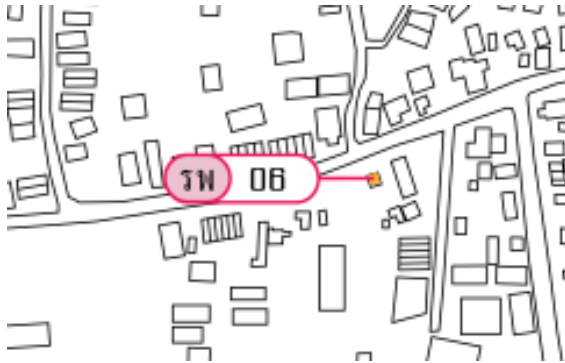

100

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นมลายู
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	บ้านพักอาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นบ้านไม้หลังคาทรงจั่วมะนิลามุงด้วยกระเบื้องดินเผาแบบดั้งเดิม โครงสร้างไม้ ทึงหลัง ผนังก่ออิฐฉาบปูนบางส่วนมุงสังกะสี
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นมลายู
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รพ 06 บ้านเลขที่ 13

ที่ตั้ง ถนน ยะรัง ต. จะบังติกอ
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.855710 , 101.250066
ระดับคุณค่า ปานกลาง

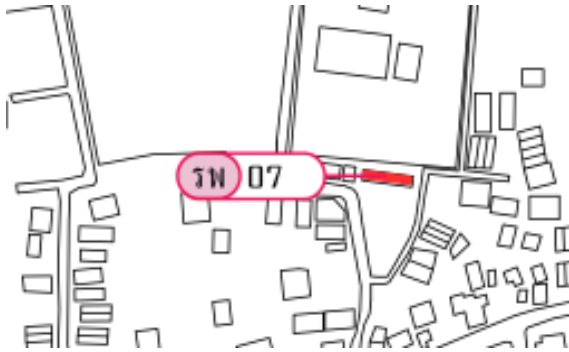

101

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นมลายู
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	บ้านพักอาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นเรือนไม้ทรงมะนิลา อาคารรูปตัวแอล ยกพื้นสูง ด้านบนใช้เป็นที่ใช้สอยหลัก ปัจจุบันอาคารมีอายุมากกว่า 70 ปี หลังคาที่ค้ำรูปแบบหลังคาทรงจั่วมะนิลามุงกระเบื้องดินเผาทรงว่าว โครงสร้างและวัสดุประกอบอาคารอื่นๆ ทำจากไม้ทั้งสิ้น ช่องเปิดหน้าต่างจะใช้หน้าต่างบานทึบแบบยาวถึงพื้น เหนือหน้าต่างจะมีช่องแสงเพื่อรับแสงเข้าสู่ตัวอาคาร ทางเข้าอาคารเป็นบันไดไปสู่ชั้น 2 ใช้ลูกกรงไม้ทำเป็นระเบียงและบันได
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นมลายู
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รพ 07 กำแพงวังเก่าจะบังติกอ

ที่ตั้ง ถนน ยะรัง ต. จะบังติกอ
อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์ 6.855982 , 101.248959
ระดับคุณค่า สูง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	-
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	-
ลักษณะของอาคารสถานที่	เป็นกำแพงทึบแบบก่ออิฐถือปูน
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	-
ข้อมูลอื่นๆ	-
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

รหัสอาคารสถานที่ รพ 08 วังเก่าจะบังติกอ

ที่ตั้ง	ถนน ยะรัง ต. จะบังติกอ อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์	6.855982 , 101.248513
ระดับคุณค่า	สูง

103

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นมลายู
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	ที่อยู่อาศัย
ลักษณะของอาคารสถานที่	ตัววังล้อมรอบด้วยกำแพงทึบก่ออิฐถือปูน (รูปทรงของวังเป็นบ้านชั้นเดียวขนาดใหญ่) หลังคาทรงปั้นหยาหรือแบบลิมาะ ตัวอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ยกพื้นสูง 1 เมตร สร้างด้วยไม้ ภายในอาคารมีห้องโถงขนาดใหญ่ ใช้เป็นที่ทำงานของเจ้าเมือง ส่วนด้านหลังของห้องโถงจะเป็นที่อยู่อาศัยของภรรยาและบริวาร
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นมลายู
ข้อมูลอื่นๆ	วังจะบังติกอ สร้างโดยสถาปนิกชาวจีนในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์หรือต้นกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 2388-2399) เชื้อสายราชวงศ์กัณธินัน (กำปงลาวหรือบ้านทะเล) วังจะบังติกอได้ใช้เป็นศูนย์กลางการปกครองในท้องถิ่นและเป็นที่อยู่อาศัยของเจ้าเมืองปัตตานี ปัจจุบันได้กลายเป็นที่อยู่อาศัยของบุตรหลาน
แหล่งที่มาของข้อมูล	ป้ายบอกข้อมูลอาคาร โดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

3.1.5 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทพื้นที่โล่งว่างที่สำคัญของเมือง

รหัสอาคารสถานที่ พล 01 กุโบร์โต๊ะอาเยาะห์

ที่ตั้ง	ถนน ยะรัง ต. จะบังติกอ อ.เมืองปัตตานี จ.ปัตตานี
พิกัดภูมิศาสตร์	6.855483 , 101.252907
ระดับคุณค่า	ปานกลาง

ข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

กรรมสิทธิ์	เอกชน
รูปแบบสถาปัตยกรรม	-
ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน	กิจกรรมทางศาสนา
ลักษณะของอาคารสถานที่	-
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	-
ข้อมูลอื่นๆ	โต๊ะอาเยาะห์ เป็นที่ปรึกษาของเจ้าเมืองด้านกฎหมาย ด้านศาสนา ต่อมาเมื่อโต๊ะอาเยาะห์เสียชีวิต เจ้าเมืองได้นำศพของโต๊ะอาเยาะห์ไปไว้ที่สุสานหลวงจะบังติกอ และเจ้าเมืองได้รับสั่งว่าเมื่อตนเองเสียชีวิตก็ให้ฝังศพท่านไว้ด้วยกัน จึงเป็นที่มาคำบอกเล่าเกี่ยวกับตำนานของกุโบร์โต๊ะอาเยาะห์ในปัจจุบันนั้น
แหล่งที่มาของข้อมูล	-

3.2 แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ในพื้นที่บริเวณเมืองเก่าปัตตานี เป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวจีนและชาวมุสลิมที่ทำการค้าบริเวณท่าเรือริมแม่น้ำปัตตานี มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ชัดเจน ทำให้เกิดความร่ำรวยด้านวัฒนธรรมที่ยังคงปรากฏหลักฐานของความรุ่งเรืองในอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน โดยผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มชุมชนเพื่อการศึกษาหาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าปัตตานีออกเป็น 3 บริเวณตามที่คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ได้ระบุไว้ในประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าปัตตานี อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ฉบับ 2 (พ.ศ. 2561) ดังนี้

บริเวณที่ 1 บริเวณศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ย่านชุมชนหัวตลาดริมถนนอาเนาะรู ย่านการค้าเก่าบนถนนญาติ และย่านชุมชนโดยรอบ ชุมชนจีนหัวตลาด หรือภาษามลายูใช้คำว่า “กือดาจีนอ” เป็นชุมชนเก่าแก่ของปัตตานี ตั้งอยู่ที่ถนนอาเนาะรู ปัจจุบันนี้มีบ้านอยู่ในย่านนี้ประมาณ 20 หลังคาเรือน ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยที่ไม่ได้ประกอบอาชีพแล้ว แต่มีกิจการส่วนตัวหรือทรัพย์สินสมบัติที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ ลูกหลานที่ย้ายไปทำงานหรือศึกษาต่อต่างถิ่น จะกลับมาเยี่ยมเยียนในช่วงเทศกาลสำคัญ พื้นที่แห่งนี้เคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าขายของปัตตานีมาก่อน ปัจจุบันกลายเป็นย่านเก่าแก่ที่ไม่มีผู้คนอาศัยอยู่มากนัก อาคารที่อยู่อาศัยบางหลังอยู่ในสภาพที่ยังดีอยู่ แต่หลายหลังก็เสื่อมโทรมไปตามกาลเวลา บ้านเรือนบางหลังถูกทุบทิ้งสร้างใหม่ หรือปรับเปลี่ยนเป็นบ้านรังกางางแอน เพื่อเป็นแหล่งผลิตรังนกนางแอ่นสำหรับการส่งออกนอกพื้นที่ ซึ่งสินค้ารังนกถือเป็นธุรกิจหนึ่งี่สร้างฐานทางเศรษฐกิจให้กับจังหวัดปัตตานีมาช้านาน ในทางกายภาพและคุณค่าทางสถาปัตยกรรมแล้ว อาคารเหล่านี้มีต้นทุนทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมและประวัติศาสตร์สูงมาก ชุมชนดังกล่าวยังมีที่ตั้งอยู่บนถนนเส้นเดียวกับศาลเจ้าเล่งจูเกียง (ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว) ซึ่งสามารถสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงและผลักดันระหว่างกันและกันได้

พื้นที่ชุมชนตลาดเทศวิวัฒน์ ริมถนนญาติเป็นส่วนขยายตัวของเมืองปัตตานีที่พัฒนาถัดจากพื้นที่ชุมชนจีนหัวตลาด (กือดาจีนอ) ตั้งอยู่ที่ถนนญาติ ปัจจุบันยังมีผู้คนอาศัยและประกอบอาชีพในเขตพื้นที่อยู่จำนวนหนึ่งประมาณ 50 ครอบครัว และหากเชื่อมโยงไปถึงฝั่งตลาดเทศวิวัฒน์จะมีชุมชนที่มีจำนวนกว่า 10 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ทั้งร้านอาหาร ของชำ บริเวณนี้ประกอบด้วยกลุ่มอาคารเก่าชิโนยูโรเปียนและตลาดสดเทศวิวัฒน์ โดยลักษณะอาคารชิโนยูโรเปียนของปัตตานีจะมีความโดดเด่นแตกต่างจากของภูเก็ต สงขลา ปากพนัง และตะกั่วป่า เพราะเป็นอาคารไม้ที่มีแนวลิ้นและสูง การมีอาคารเก่าแก่สไตล์ชิโนยูโรเปียนและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อค้าขายกับต่างชาติและการเข้ามายกพลขึ้นบกและยึดครองอาคารในพื้นที่ นับเป็นเรื่องราวที่มีความน่าสนใจและสามารถนำมาเป็นเรื่องราวเชื่อมโยงส่งเสริมพัฒนาเมืองและการท่องเที่ยวได้

บริเวณที่ 2 บริเวณย่านการค้าเก่าบนถนนยะรัง ซึ่งมีตึกแถวเก่าที่มีเอกลักษณ์เรียงรายเกาะกลุ่มกันอย่างต่อเนื่อง รวมถึงพื้นที่โดยรอบมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ชุมชนนี้ตั้งอยู่ในเขตตำบลจะบังติกอ เชื่อมต่อกับชุมชนวังเก่า เป็นพื้นที่พัฒนาใหม่ โดยมีมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี เป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาอิสลาม ก่อสร้างขึ้นเมื่อปี 2497 ซึ่งรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนาอิสลามว่าเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวปัตตานีสวนใหญ่นับถืออย่างเคร่งครัดอันจะนำมาซึ่งสันติสุข ประกอบกับในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประชากรนับถือศาสนาอิสลาม (มุสลิม) เป็นจำนวนมาก สมควรสร้างมัสยิดกลางที่มีขนาดใหญ่ และสวยงามขึ้นเพื่อเป็นศรีสง่าแก่ชาวไทยผู้นับถือศาสนาอิสลามทั่วประเทศตลอดจนเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของชาวไทย

มุสลิม มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานีสร้างเป็นตึกคอนกรีตเสริมเหล็กสองชั้น รูปทรงคล้ายกับ “ทัชมาฮาล” ประเทศอินเดียบริเวณชุมชนแห่งนี้มีที่อยู่อาศัยของประชาชนทั้งที่นับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ มีตลาดซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนอยู่บริเวณตรงข้ามมัสยิดกลาง และเป็นย่านธุรกิจการค้าตามเส้นทางถนนยะรัง ซึ่งจะเชื่อมต่อไปยังตำบลตะลุโบะ และเป็นเส้นทางไปยังจังหวัดยะลา

บริเวณที่ 3 บริเวณเมืองเก่าจะบังติกอ ประกอบไปด้วย วังเจ้าเมือง สุสานโต๊ะอาเยาะห์ และย่านชุมชนโดยรอบ ชุมชนมลายู จะบังติกอ หรือชุมชนวังเก่า ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลจะบังติกอ ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำปัตตานี ในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี ในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้เดิมเคยเป็นที่ตั้งของวังโบราณของเจ้าเมืองปัตตานี ที่เคยใช้เป็นศูนย์กลางการปกครองในท้องถิ่นและเป็นที่อยู่อาศัยของเจ้าเมืองปัตตานี จนกระทั่งได้มีการยุบเมืองรวมเป็นมณฑลปัตตานี ทำให้วังซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครองก็เปลี่ยนสภาพไปกลายเป็นเพียงที่อยู่อาศัยของบุตรหลานสืบต่อมาถึงปัจจุบัน ซึ่งตั้งอยู่บริเวณสามแยกจะบังติกอ ถนนหน้าวัง ซึ่งเป็นถนนลาดยางเลียบบแม่น้ำปัตตานี ถนนนี้เชื่อมระหว่างตัวเมือง นอกจากจะมีวังเก่าแล้ว บริเวณชุมชนแห่งนี้ยังมีมัสยิดที่สวยงามและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อีกหลายแห่ง เช่น มัสยิดรายอฟาฎอนี ซึ่งปัจจุบันก็ยังเป็นสถานที่ที่ชุมชนยังใช้ประโยชน์ในการประกอบศาสนกิจอยู่ประชากรในเขตชุมชนนี้ประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง รวมทั้งเป็นที่อยู่อาศัยของข้าราชการนักการเมือง นักธุรกิจที่ส่วนใหญ่มีเชื้อสายมลายู งานเทศกาลทางวัฒนธรรมที่มีการจัดเป็นประจำและเป็นวิถีชีวิตของชุมชน เช่น งานเมอลิด งานกวนอาซุรอ รวมทั้งเทศกาลฮารีรายอ²

พื้นที่บริเวณเมืองเก่าปัตตานีทั้ง 3 บริเวณดังกล่าว มีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันทั้งทางด้านกายภาพ ประเพณี วัฒนธรรม และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ทั้ง 3 พื้นที่ล้วนเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ โดยเมื่อปีพุทธศักราช 2388 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ตำแหน่งเจ้าเมืองปัตตานีได้วางลงพระองค์จึงทรงแต่งตั้ง ตนกูปะสา เป็นเจ้าเมืองปัตตานี ซึ่งได้สร้างวังครั้งแรกที่บริเวณชายทะเลแถบหมู่บ้านตันหยง อำเภอมือเมือง จังหวัดปัตตานีในปัจจุบัน ต่อมาตนกูปะสาเห็นว่าสถานที่นี้ไม่เหมาะสมในด้านภูมิศาสตร์ จึงย้ายมาสร้างวังใหม่ที่ ตำบลจะบังติกอ อำเภอมือเมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นที่เนินน้ำท่วมไม่ถึง แต่มีแม่น้ำไหลผ่านทั้ง 3 ด้าน ไปออกปากอ่าวปัตตานี อันเป็นที่ทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมแก่การติดต่อค้าขายทางทะเลเป็นอย่างดีเมื่อตนกูปะสาดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองปัตตานีได้มาสร้างวังจะบังติกอ ผู้คนชาวปัตตานีที่จงรักภักดีก็ได้เข้าตั้งถิ่นฐานบริเวณตำบลจะบังติกอ ซึ่งเป็นตลาดขายของที่มีเรือเข้ามาถึงหน้าบ้านพระยาตานี ต่อมาชุมชนจะบังติกอได้ขยายจากชุมชนวังเก่ามาจนถึงมัสยิดกลางในปัจจุบัน ประชาชนส่วนใหญ่ในเมืองปัตตานีตั้งแต่ครั้งอดีตเป็นไทยมุสลิม จีน และไทยพุทธ ไทยมุสลิมทำนาเกลือ ทำสวน ทำนา หาปลา ขายของและทอผ้า ส่วนชาวจีนค้าขาย ทำเหมืองดีบุก จัดเก็บภาษี บั่นหม้อ ย่านชุมชนชาวจีนจะอยู่บริเวณหัวตลาดและได้ขยายพื้นที่มาจนถึงถนนญาติ โดยมีการสร้างอาคารที่อยู่อาศัยสไตล์ตะวันตก

หนังสือชีววิวัฒน์ ได้กล่าวถึงสภาพเมืองปัตตานีในขณะนั้นว่า “... ตัวเมืองตั้งอยู่ลำนน้ำฝั่งตะวันออก มีตึกกัปตันจีนอยู่ริมน้ำหลังหนึ่งเป็นตึกจีน 2 ชั้น หันหน้าไปทางตะวันออกและมีบ้านโรงเรือน หลังคาจากสาครผ่าซัดแตะไม้บัง อยู่ตามริมน้ำประมาณ 50 หลังคาเรือน หน้าตึกกัปตันจีนริมน้ำมีถนนลัด 2 เส้น มีตลาดขายผ้าแขก และผลไม้ 4-5 ร้าน สองฟากถนนมีตึกจีนชั้นเดียวตั้งค้าขายสินค้ารายเรียงสลับกับโรงจาก ตลอดไปตามถนนประมาณ 3 เส้น ...” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช, 2504: 83, 92) จากหลักฐานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่บริเวณเมืองเก่าปัตตานีนั้น เป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงทาง

² <http://pattaniheritagecity.psu.ac.th/> สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2563

เศรษฐกิจ ด้วยการเป็นตลาดการค้านานาชาติ มีการใช้เงินเหรียญเม็กซิกันในการซื้อขายแลกเปลี่ยนกับชาวตะวันตก

บริเวณเมืองเก่าปัตตานีมีศักยภาพในการพัฒนาจากทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเพื่อต่อยอดสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี โดยสามารถแยกกลุ่มมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่บริเวณเมืองเก่าปัตตานีออกได้เป็น 6 กลุ่ม คือ แหล่งวัฒนธรรมด้านอาหารเพื่อการท่องเที่ยวและเรียนรู้ชุมชน สถาปัตยกรรมและอาคารสถานที่ทางประวัติศาสตร์และศาสนสถาน แหล่งวัฒนธรรมด้านเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย และผ้าหรือสิ่งทอประจำถิ่น แหล่งวัฒนธรรมด้านดนตรีและศิลปะการแสดง แหล่งวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมและตำนาน และ แหล่งมรดกวัฒนธรรมด้านประเพณี พิธีกรรม และธรรมเนียมท้องถิ่น จากการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าปัตตานี มีเรื่องราว ความหลากหลาย และความน่าสนใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 มรดกวัฒนธรรมด้านอาหาร

วัฒนธรรมด้านอาหาร นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ มีความหลากหลายตามกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณเมืองเก่าปัตตานี สิ่งเหล่านี้จึงเป็นผลพลอยได้จากวัฒนธรรมที่สืบทอดเนื่องกันมาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน อาหารในพื้นที่ปัตตานีมีความหลากหลาย ทั้งอาหารที่เป็นอาหารของชาวมลายู อาหารชาวจีน อาหารไทย รวมถึงการผสมผสานความหลากหลายทางวัฒนธรรมอาหารเข้าไว้ด้วยกันจนเกิดวัฒนธรรมอาหารร่วมสมัย (Fusion Food) แม้อาหารหลายชนิดสามารถพบได้โดยทั่วไปตามพื้นที่ต่างๆ ที่ปรากฏในย่านเมืองเก่า แต่ในขณะเดียวกันอาหารบางชนิด มักจะปรากฏในพิธีกรรมหรืองานสำคัญๆ ของแต่ละชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่บริเวณเมืองเก่าเป็นครั้งคราว

ภายในย่านเมืองเก่าจะบังติกอ มีขนมพื้นบ้านและอาหารพื้นถิ่นของวัฒนธรรมมลายูมากมาย มักเรียกชื่อเป็นภาษามลายูถิ่น มีทั้งอาหารคาวและหวาน อาหารพื้นถิ่นประเภทอาหารคาว ได้แก่ นาซิดาแม ซาโยโลเก๊ะ สะเต๊ะหรือซาเต็บบ้างอัด รอญะจาโบราณ ละแซ ซอเลาะลาดอ อีแกซีแง เป็นต้น ส่วนขนมพื้นบ้านแบบมลายู ได้แก่ อาเก๊ะ บาดาบูโร๊ะ ตือปงอีเต ตือปงบุงอ ปอลี ปูตูฮารีอบอ เจะแมะ บ้าบิ่น ซามารอเต็ง เป็นต้น ขนมพื้นบ้านและอาหารพื้นถิ่นมลายู เหล่านี้ ยังคงมีผู้สืบทอดกิจการและทำขายในตลาดเช้า และช่วงเวลาเดือนรอมฎอน เป็นอาหารพื้นถิ่นที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยึดกันดีในพื้นที่

ปูโละกายอ

มาดูฆาตง

รอลเยาะ

สะเต๊ะ

รูปที่ 3.5 ตัวอย่างแหล่งมรดกวัฒนธรรมด้านอาหารเพื่อการท่องเที่ยวและเรียนรู้ชุมชนในพื้นที่ศึกษา

3.2.2 มรดกวัฒนธรรมด้านเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย

สถาปัตยกรรม อาคาร และสถานที่สำคัญในย่านชุมชนผสมผสานหรือย่านเศรษฐกิจใหม่สถาปัตยกรรมและอาคารสถานที่สำคัญทั้งทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน และอาคารบ้านเรือนในย่านชุมชนผสมผสานหรือย่านเศรษฐกิจใหม่ ที่โดดเด่นคือ ศาสนสถานสำคัญอย่างมัสยิดกลางปัตตานี และ สุเหร่าตะลุโปะ รวมถึงย่านเศรษฐกิจของเมืองปัตตานี คือตลาดเทศวิวัฒน์ 1 และ ตลาดเทศบาลเมืองปัตตานี และสถาปัตยกรรมบนถนนยะรัง

รูปที่ 3.6 ตัวอย่างแหล่งมรดกด้านเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายและผ้าหรือสิ่งทอประจำถิ่นในพื้นที่ศึกษา

จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าบริเวณย่านเมืองเก่าจะบังติกอ ในอดีตเคยเป็นแหล่งงานหัตถกรรมทอผ้า และผลิตเครื่องนุ่งห่มพื้นเมือง อาทิ ผ้าจวนตานี หรือผ้าลีมา ผ้ามัดย้อมที่เรียกว่า ผ้าปลางิง เป็นต้น ปัจจุบันนี้ผ้าดังกล่าวสูญหายไปจากพื้นที่แล้ว ส่วนผ้าบาติก หรือผ้าปาเต๊ะ เพิ่งเข้ามาแพร่หลายไม่นานและในพื้นที่มีผู้ประกอบการผลิตผ้าบาติกในนามเดือนาราบติก เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย นับเป็นอีกหนึ่งวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายแปรผันไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตามแนวเส้นทางพหุวัฒนธรรมปัตตานี แน่นนอนว่าความเป็นชาวมลายู ชาวจีน และชาวไทย ย่อมมีความหลากหลายเรื่องของการแต่งกายเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและความเชื่อของแต่ละของชาติพันธุ์ตามไปด้วย ขณะเดียวกันวัฒนธรรมสมัยใหม่อย่างความเป็นตะวันตก ก็เข้ามามีอิทธิพลต่อผู้คนในพื้นที่ด้วยเช่นกัน ซึ่งมีทั้งการเข้ามาผสมผสานกับรูปแบบ

วัฒนธรรมเครื่องแต่งกายดั้งเดิมจนเกิดเป็นเครื่องแต่งกายร่วมสมัย รวมถึงการเข้ามาแบบวัฒนธรรมเดียวที่เปลี่ยนแปลงการแต่งกายของผู้คนในพื้นที่ไม่ว่าจะชาติพันธุ์ใด ให้มีความแตกต่างไปจากรูปแบบของวัฒนธรรมเดิมอีกลักษณะหนึ่งเช่นกัน

3.2.3 มรดกทางวัฒนธรรมด้านดนตรีและศิลปะการแสดง

วัฒนธรรมด้านดนตรีและศิลปะการแสดงจัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าจะบังติกอ มีปราชญ์ท้องถิ่นที่มีความรู้เรื่องดนตรีและศิลปะการแสดง ที่พร้อมจะถ่ายทอดแก่เยาวชนในพื้นที่ ซึ่งรอการสนับสนุนส่งเสริม ดังนี้ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว “สิลละ” มีการฝึกซ้อมการแสดง มีผู้แสดงเป็นนักเรียนที่โรงเรียนเทศบาล 1 ศิลปะการแสดงลิเกฮูลู “มาลัยทอง” การแสดงรองเง็ง และการรำรำกริช เป็นต้น

รูปที่ 3.7 ตัวอย่างแหล่งมรดกด้านดนตรีและศิลปะการแสดงในพื้นที่ศึกษา

3.2.4 มรดกทางวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมและตำนาน

วัฒนธรรมด้านวรรณกรรมและตำนานเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้แต่ยังคงคุณค่าด้านจิตใจที่ทำให้คนรุ่นหลังได้รับรู้เรื่องราวของคนสมัยก่อน โดยในพื้นที่ศึกษา มีเรื่องเล่าดังต่อไปนี้

ตำนานเรื่องเล่าเกี่ยวกับวังจะบังติกอ จากคำบอกเล่าที่บรรยายภาพของพระราชวังจะบังติกอ ซึ่งอยู่ในสมัยตนกูปือฮาร์ หรือตนกูตีมูร์ ว่า “พระราชวังจะมีความสวยงามและตั้งอยู่ไม่ห่างจากแม่น้ำ หลังคาพระราชวังจะเป็นทรงสยาม ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับหลังคาทรงจีนในบางส่วนพระราชวังจะมีอาคารต่อเติมและระเบียงที่กว้างขวาง พื้นส่วนในของพระราชวังมีระดับสูงกว่าพื้นที่อยู่ข้างนอก พื้นทั้งส่วนนอกส่วนในจะปูด้วยกระเบื้องที่แวววาวสวยงาม ส่วนหลังคาจะถูกค้ำด้วยเสาต้นขนาดใหญ่ ซึ่งจะส่งผลทำให้มีความคงทนยิ่งขึ้น กษัตริย์จะใช้อาคารต่อเติมดังกล่าว เป็นที่ต้อนรับแขกและตัดสินคดีต่าง ๆ ส่วนห้องต่าง ๆ จะถูกกั้นโดยไม้กระดานที่มีขนาดสูงจากพื้นถึงหลังคา ซึ่งสอดคล้องกับรูปทรง (ทรงสี่เหลี่ยม) และจะมีการแกะสลักทาสี และชุบด้วยสีทอง”

เรื่องเล่าบุคคลสำคัญโต๊ะอาเยาะห์ โต๊ะอาเยาะห์เป็นที่ปรึกษาของเจ้าเมืองด้านกฎหมาย ด้านศาสนา มีเรื่องเล่าจากคนเฒ่าคนแก่ว่า ตนกูตีมูง จะเดินทางไปเยี่ยมสุสานตนกูปือฮาร์ ที่บ้านดาโต๊ะ (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอยะหริ่ง) ในวันนั้นมีการทำพิธีทางศาสนา กินเลี้ยง และเชือดแพะ โต๊ะอาเยาะห์จึงขอเจ้าเมืองว่าจะ

เดินทางไปด้วย แต่ตนภูติมุ่งปฏิเสธคำขอของโต๊ะอาเยาะห์ เนื่องจากโต๊ะอาเยาะห์มีอายุมากแล้ว เกรงว่าเดินทางไปกับเรือลำบาก เมื่อตนภูติมุ่งเดินทางไปถึงสุสานบ้านดาโต๊ะ ก็เห็นโต๊ะอาเยาะห์ปรากฏตัวอยู่ที่สุสานก่อนแล้วซึ่งสร้างความประหลาดใจแก่ทุกคน เมื่อทำพิธีเสร็จโต๊ะอาเยาะห์ก็ขออาศัยเรือของเจ้าเมืองกลับไปด้วยเจ้าเมืองตอบว่าเมื่อมาเองได้ก็ต้องกลับเองได้ แล้วในขณะที่เดินทางกลับเจ้าเมืองก็หลบซ่อนเพื่อดูว่า โต๊ะอาเยาะห์เดินทางกลับมาอย่างไร ปรากฏว่าโต๊ะอาเยาะห์สามารถเดินบนน้ำได้ กาลต่อมาเมื่อโต๊ะอาเยาะห์เสียชีวิต เจ้าเมืองได้นำศพของโต๊ะอาเยาะห์ไปไว้ที่สุสานหลวงจะบังติกอ และเจ้าเมืองได้รับสั่งว่าเมื่อตนเองเสียชีวิตก็ให้ฝังศพท่านไว้ด้วยกัน จึงเป็นที่มาคำบอกเล่าเกี่ยวกับตำนานของกูโบรีโต๊ะอาเยาะห์ในปัจจุบันนั่นเอง

3.2.5 มรดกทางวัฒนธรรมด้านประเพณี พิธีกรรม และธรรมเนียมท้องถิ่น

แหล่งวัฒนธรรมด้านประเพณี พิธีกรรม และธรรมเนียมท้องถิ่น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ หากแต่เป็นแนวปฏิบัติที่ทำให้ผู้คนในพื้นที่ได้ยึดถือเป็นหลักในการใช้ชีวิต ได้แก่ การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน วันฮารีรายอ หรือวันอีด ประเพณีตรุษจีน และประเพณีแห่เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เป็นต้น

ประเด็นปัญหาที่มีผลต่อการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าปัตตานี จากการสำรวจและพูดคุยกับผู้ส่วนเกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ พบว่า แนวทางการพัฒนาพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังไม่มีแนวทางร่วมกันเป็นเอกภาพ การดำเนินกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทำให้ไม่เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต่อเนื่องและขาดแผนการพัฒนาพื้นที่แบบองค์รวม (Holistic Plan)

อย่างไรก็ดีจากการสำรวจพื้นที่ในเบื้องต้นพบว่ากลุ่มชุมชนมีแนวคิดที่ตรงกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยอาศัยทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในพื้นที่ หลายชุมชนเริ่มดำเนินโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และเริ่มเห็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายพร้อมกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้และจากประเทศมาเลเซีย โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว มัสยิดรายอฟาฏอนี และมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ซึ่งถือเป็นแนวโน้มที่ดีต่อการการนำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าปัตตานีไปปฏิบัติจริงในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กฤษ เพิ่มทันจิตต์. ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการเกิดเป็นเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 4. สมุทรปราการ : ศรีบุญอุตสาหกรรมการพิมพ์, 2543.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดปัตตานี. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย: กระทรวงศึกษาธิการ: กรมศิลปากร, 2544

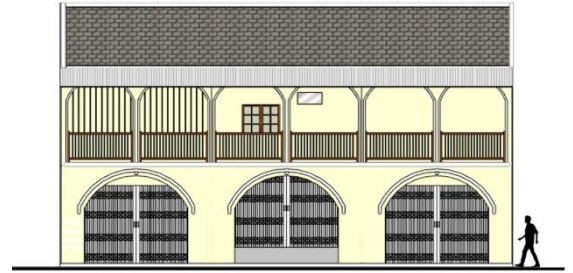
จूरรัตน์ บัวแก้ว. การสำรวจโบราณสถานเบื้องต้นเมืองปัตตานี : ศึกษาเฉพาะกรณีวังจะบังติกอ. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2531.

สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สารานุกรมภาคใต้, 2529

สำนักงานจังหวัดปัตตานี. (มปป). สวัสดิ์ปัตตานี : บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี. ปัตตานี : 2560

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม, พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : บริษัทคุ้มครองมรดกไทย, 2541.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, อนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า : กำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าปัตตานี, 2555

PSU มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์

